

8732.

కామగ్రంథమాల-2 గ్రంథము.

పంచసాయకము.

శ్రీ కవిశేఖర జ్యోతిర్శ్యాచార్య విరచితము.

1960 |

Copy Right }
Reserved }

చందాదారులకుమాత్రమే
వెల రు 2—0—0

Confidential
SUBSCRIBERS' EDITION

తొలికూర్పు.

శ్రీరస్తు. భూ మి క .

శ్లో. సాధకవర్గసమీహిత-పూరణరసికా సదా ౭౭గమఖ్యాతా
శ్రీసగరస్థితవీతా సతతం శ్రీకంసమర్చినీ జయతి. (1)

శ్లో. ఆదరణీయాచారౌ చారువిచారౌ మహోదారౌ
ఆశ్రితశివోపచారౌ మాతాపితరౌ చిరం వందే. (2)

ఓ ప్రణయవాంఛాసమన్వితులైన రసికులారా ! కామకలారహస్య విజ్ఞానసమన్వితులగు గృహస్థులారా ! ప్రపంచకములో నాలు గాశ్రమము లనగా బ్రహ్మచర్య గృహస్థ వానప్రస్థ యత్యాశ్రమము లనఁబడు నాల్గింటిలో గృహస్థాశ్రమమును ధర్మార్థకామమోక్షము లను చతుర్విధపురుషార్థములలో కామపురుషార్థము ప్రధానమనియు సర్వోత్కృష్టమనియు మీర తెలింగినదే.

ఈ పురుషార్థచతుష్టయమును తెలిసికొని జనులు ముముక్షువులై తరింపగల రను తలఁపుతో బ్రహ్మాదిసకలదేవతావంద్యులును తపోధనులు పండితప్రకాండులునైన వ్యాస వశిష్ట జైమిని గౌతమ కణాద నారద మను శుక్ర వాత్యాయనాదిమహామునులు మను స్మృతి మొదలుగాగల ధర్మశాస్త్రములను శుక్రగీతివంటి నైతిక రాజకీయార్థ తత్త్వబోధకములగు శాస్త్రములును దైవతత్త్వమును తెలిసికొని శాశ్వతము క్తిని గాంచుటకై పారమార్థిక గ్రంథరాజము లను రచించియుండిరి.

ఏనిధముగ ధర్మార్థమోక్షములు మహాప్రోక్తములై శాస్త్ర సమ్మతములై యొప్పుచున్నవో నదేవిధముగ మూఁడవదగు కామ పురుషార్థముకూడ శాస్త్రసమ్మతమై మహాత్ములచే నంగీకృతమై యొప్పుచున్నది. ఈ కామప్రబోధకమగు శాస్త్రమునే కామశాస్త్ర మను పేరుతో పెక్కుమంది పండితులు పెక్కుగ్రంథములు వ్రాసి యున్నారు.

నందిప్రముఖ శ్వేతకేతు బౌద్ధవ్య దత్తక సువర్ణనాభ ఘోట
కముఖ గోవర్దీయ గోణికాపుత్ర కొక్కొక కూచిమార్య వీరభద్ర
రంతిదేవ జయదేవ కవిశేఖరాచార్య చారాయణ బౌదరాయణులు
మొదలుగాగల వారలీ కామశాస్త్రమునకు గ్రంథకర్తలై యున్నారు.

కామసూత్రములు కందర్పచూడామణి కామరత్నము రతి
రహస్యము నాగరసర్వస్వము రసికసర్వస్వము, మన్మథసంహిత, అనంగ
రంగము, రతిమంజరి, పంచసాయకము, లోనుగాగల పెక్కు గ్రంథ
ములు కామశాస్త్రనియమ ప్రతిపాదకములై కానవచ్చుచున్నవి.
వీనిలో కొన్ని పుస్తకములు నేటికిని లోకంబునఁగలవు. కామశాస్త్ర
నియమములనుగూరించి సంగ్రహముగ జోధించునట్టి యీ పంచ
సాయకమును గ్రంథముకూడ వానిలో నొకటి.

మర్గమమైన కామాగమరహస్య మీగ్రంథమందు సరళము
లైన నిర్మలములైన శ్లోకములచేత విశదీకరింపబడియున్నది. శ్రీకంఠా
ర్చనపరాయణుఁడును సంగీతాగమజ్ఞానరచనాచాతుర్యచింతామణియుఁ
గవిశేఖరపదలాంఛితుఁడు నగు జ్యోతిరీశ్వరాచార్యుఁ డను కవిపుంగవుఁ
డీగ్రంథమును రచించియున్నాఁడు. ఇందుల కీగ్రంథకర్త స్వయముగ
రచించిన యీక్రింది శ్లోకమే ప్రమాణము.

శ్లో. అస్తి ప్రత్యహమర్థితాపహరణే ప్రీత్యైకదీక్షాగురుః

శ్రీకంఠార్చనతత్పరో భవి చతుష్పత్తేః కలానాం నిధిః

సంగీతాగమసత్ప్రమేయరచనాచాతుర్యచింతామణిః

ప్రఖ్యాతః కవిశేఖరాచ్చితపదః శ్రీజ్యోతిరీశః కృతీ.

గ్రంథకర్త యీపాత్రము నైదుసాయకములతో ముగించెను.

పృథమసాయకములో నాయకలక్షణమును నలినీ మొదలగు
నాలుగుజాతుల స్త్రీభేదములును, వారిలక్షణములను స్త్రీల కుడి
యెడమభాగములందు శుక్లకృష్ణ పక్షములలో పాడ్యమిమొదలు
తిథిక్రమముగా కామకళయొక్క యారోహణావరోహణములును,
ఆయా అంగప్రత్యాలింగనములచేత కాంతలకు స్థలనము, నలినీ మొద
లగు స్త్రీలకు తిదిభేదములచేత ద్రావణోపాయములును, వారితో

సురతసుఖము ననుభవించుటకు తగినకాలము, మొదలుగాగల విషయములుకలవు.

రెండవసాయకములో శశాదిపురుషభేదములు వారి లక్షణములు మృగ్యాదిస్త్రీభేదములు సమసురతభేదములు మూడు, నిషమసురతభేదము లారును, ప్రచండాది భేదములు మూడు, ఆయాదేశస్త్రీల లక్షణమును స్వరూపమును, పంకజాదిసాదృశ్యమువలన నాలుగు విధములగు వరాంగభేదములు వాని ప్రాశస్త్యము ప్రీతిభేదములు నిరూపింపఁబడినవి.

మూడవసాయకములో నాయా యంగప్రత్యంగ చౌర్లంధ్య హరములగు నొషధప్రయోగములు పెక్కులు సర్వాంగసౌరభకరములగు స్నానచూర్ణములు, సామాన్యములు విశేషములునగు నంగరాగములు ముఖవాసనను కలుగజేయు వివిధప్రయోగములును వాజీకరణార్థములగు దివ్యాషధ చూర్ణ రసాదిప్రయోగములు యోని గాఢీకరణోపాయములు సింధూరాది ప్రలేపాదులు వనితాద్రావణోపాయములు ధ్వజదార్యవృద్ధికరములగు నుపదేశములు వీర్యస్తంభనోపాయములు స్త్రీపురుష వశీకరణోపాయము అభీష్టసిద్ధి ప్రదములగు చాముండాదిమృత్రములు సలిన్యాది స్త్రీలవశీకరణమంత్రములును యోని సౌభాగ్యకరములగు ధూపాదిప్రయోగములును గర్భధారణోపాయములు బాగుగా నిరూపింపఁబడినవి.

నాల్గవసాయకములో కన్యకలవరణము వారల గుణదోషములు వరులగుణదోషములు ఎనిమిది విధములగు వివాహములు వానిలక్షణములు చౌత్యకర్మోచితలగు స్త్రీలు సుఖసాధ్యులు కష్టసాధ్యులగు స్త్రీల లక్షణములు సురతమున కయోగ్యులగు స్త్రీల లక్షణము, రతి పుచితా నుచితస్థానములు, ఆలింగన చుంబన భేదములు, నఖ దంతక్షత స్థానములు వాని వివరములును తెన్నగా నిర్వచింపఁబడినవి.

అయిదవసాయకములోఁ గామాతపత్రము తత్ప్రదేశమందుండు నాడులు వాని లక్షణము కరణప్రకరణ (బంధములు) మంద

వశ్యముగాఁ దెలిసికొనఁదగిన విశేషములు నాగరా ద్యుత్తాన బంధ భేదములు. ఉపవీతకాది పార్శ్వబంధప్రకారములు, పద్మాసనా ద్యుపవిష్ట బంధప్రయోగములు, హరిణాదులకు సభోబంధప్రకరణము, విపరీతబంధ వివరములు. ఆబంధములకు యోగ్యులుగాని స్త్రీలు, ఆనందోదయ వ్యంజకంబులగు చిహ్నములు, స్వాధీనపతికా ద్యుష్ట నాయికాభేదములు మొదలైన యత్యావశ్యక విషయము లాయ సములేకుండ సులువుగ గ్రహింపఁదగినట్లు ప్రతిపాదించఁబడినవి. ఈగ్రంథము కామసూత్రాదులకంటె కడుంగడు సులభముగా గాననగును.

ఈ కామశాస్త్రము గృహస్థాశ్రమమునందలి దాంపత్యాన భవానందరసము నాస్వాదింపఁ గోరుచున్న ట్టియు కామకలావిజ్ఞానము నామూలాగ్రముగఁ దెలిసికొన గోరుచున్న యుత్తమపురుషులచేఁ బఠింపఁ దగినది.

ఇందుంగూర్చి యొక కవికులతిలకు డిట్లు వ్రాసియున్నాఁడు.

శ్లో. దాంపత్యసుఖసిద్ధ్యర్థం కామశాస్త్రం సమభ్యసేత్
తదభ్యాసాదనిర్వాచ్య మమందానందమన్నతే.

శ్లో. కామశాస్త్రవిహీనానాం రతిః పాశవిక మతా
తదభ్యాసాన్న సౌఖ్యం స్యాత్ కేవలం దుఃఖ మాపునయాత్.

తా. దాంపత్యసుఖమును పొందఁదలఁచిన పురుషులు తప్పక కామశాస్త్రము సభ్యసింపవలయును. అందునలన సనిర్వాచ్యమైన యానందము సమభవింపగలరు. కామశాస్త్రజ్ఞాన విహీనులరతి పశు రతమనఁబడును. అట్టి పశురతప్రయోగమువలన సుఖముకలుగదు. దుఃఖమే సంభవించును.

మఱియు

శ్లో. సంసారే తు ధగాసారం ధరాయాం నగరం మతం
ఆగారం నగరే తత్ సారం సారంగలోచనా.

శ్లో. సారంగలోచనాయాంచ సురతం సారముచ్యతే
నాతః పరతరం సారం విద్యతే సుఖదం నృణాం.

శ్లో. సారభూతంతు సర్వేషాం పరమానందసోదరం
సురతం యే న సేవన్తే తేషాం జన్మైవ నిష్ఫలం.

తా. ప్రపంచకమున భూమియే సారమైనది. ఆభూమియందు సారమైనది సగరము. సగరములో శ్రేష్ఠమైనది భవనము. భవనమున కలంకారభూతమైనది కాంత. స్త్రీయందలి సారము సురతసుఖము. కావున నింతకన్న శ్రేష్ఠమైనది వేరులేదు. సర్వప్రాణులకు సారభూతమై పరమానందమునిచ్చునది సురతము. దానిని సేవింపనివారిజన్మ నిష్ఫలము.

ఈ యభిప్రాయమునందలి ప్రాశస్త్యమునుగురించి వేదసారములైన యుపనిషత్తులలో నొకటియగు బృహదారణ్యకోపనిషత్తునందెట్లు చెప్పబడియున్నది.

శ్రు. తద్యథా ప్రియయా స్త్రియా సంపరివృక్తో
న బాహ్యం వేద నాంతరమేవమేవాయం పు
రుషః ప్రాజ్ఞేనాత్మనా సంపరివృక్తో న
బాహ్యఃకించన వేద నాంతరం ”

ఈ శ్రుతియం దుపమేయభూతమైన బ్రహ్మానందమునకు ప్రయితమా విషయకానందమే యుపమానముగాఁ జేయబడినది. ఇంతేగాక

శ్లో. కేదృశీ గృహిణీ యోగ్యా గృహిణాం భవతి ధృవం
కథం కి ముపదేష్టవ్యా తత్తత్కర్మప్రసాధనే.

శ్లో. గృహకర్మాణి తూర్ణంచ ప్రావీణ్యం వృణుయాత్కథం
కథం ఖల్వతివేలం సా సాశీల్య మనుశీలయేత్.

శ్లో. వ్యాపారేణ చ కేనేహ తూర్ణం వీణావిరాగిణీ
తరుణీ రమణీ వాపి భవేత్పూర్ణానురాగిణీ.

శ్లో. అనంగరంగప్రతిమాం దయితాం హృదయంగమాం
సమాసాద్య నిరాయాసం కథంవా హ్యనుకూలయేత్.

శ్లో. దృగ్విదగ్ధమనోజస్య యాసాం దృగ్వితప్రదా
తా వామలోచనాశ్చాత్ర పర్యాలోచ్యాః కథం బుధైః.

శ్లో. ఇత్యాదికం పరిజ్ఞేయం సర్వభూతసుఖప్రదం
రతిశాస్త్రేణ విజ్ఞాయ శాశ్వతం సుఖమశ్నుతే.

అని వ్రాసఁబడిన శ్లోకప్రమాణముననుసరించి గృహస్థున కెట్టిగృహిణి యోగ్యయగును? ఆయాక్రియాకలాపమును సాధించుట యం దేయేవిధులుపదేశింపఁబడినవి? ఎట్టిస్త్రీ వివాహయోగ్యయగును? వివాహమాడిన సుందరియందు తనప్రేమ నెల్లు వృద్ధినందింపవలయును? ఏవిధముగ నాస్త్రీ హృదయమును తనయధీనము చేసికొనవలయును? గార్హస్థ్యసుఖమన నెట్టిది? ఆసుఖమునుపొందుట కుపాయ మేమి? ఈ మొదలగు విషయములను తెలిసికొనవలయునన్న గామ శాస్త్ర పరిజ్ఞాన మావశ్యకమని చెప్పఁబడియున్నది. ఇంతియేగాక దాంపత్యసుఖమునుగూర్చి యొకకవిపుంగవు డిట్లు వ్రాసియున్నాఁడు.

శ్లో. కిం దాంపత్యసుఖం లోకే కాని తత్సాధనాని చ
కుమారీ పరిణీతా తు కీదృశీ సుఖదా భవేత్.

శ్లో. కే చ విస్రంభణోపాయా స్తాసామిహ సుఖావహాః
ప్రమదానాం కథంచాపి మదవిద్రావణం భవేత్.

శ్లో. కథం సప్తోఽనురాగశ్చ ప్రత్యానేయో మనీషిభిః
వంధ్యాయాం మృతవత్సాయాం వాత్మజాః కథం భవేత్.

శ్లో. సతీనాం వనితానాంచ లక్షణానీహ కాని చ
పుంశ్చలీనాంతు నారీణాం పరిజ్ఞానం కథం భవేత్.

శ్లో. తాసాం విచేష్టితేభ్యశ్చ హ్యత్మానం రక్షయేత్కథం
కథం శరీరం సుగతాయాసితంతు విలాసినాం,
సవయావనకాలీన సురతక్షమతాం వ్రజేత్

శ్లో. పేక్షావద్విధిషగ్వర్తైః ప్రత్యహం సుపరీక్షితాః
గర్భసాధారణోపాయాః కే భవేయుః సుఖప్రదాః.

శ్లో. ఇత్యేవమాదయోఽవశ్యం జ్ఞాతవ్యా విషయాశ్చ యే
తానవిజ్ఞాయ మూఢాత్మా కథం రతిసుఖం లభేత్.

లోకమునందు దాంపత్యసుఖముననెది ? దానికి సాధనములేవి ? ఎట్టికుమారి పరిణయమునకు తగినది ? ఎట్టి సుఖమునీయగలదు ? ఆమెను స్వాధీనముచేసికొని సుఖించుట కుపాయము లెట్టివి ? స్త్రీల నెల్లు శీఘ్రముగ ద్రవింపజేయవలయును ? అనురాగములేనిస్త్రీ యందు ప్రీతియెల్లు పెంపొందింపనగును ? గొడాలియందుఁగాని బిడ్డలు పోయిన యువతియందుఁగాని సుతోత్పత్తిని గల్గించు మార్గమెల్లు ? పతివ్రతల లక్షణము లెట్టివి ? పుంశ్చలియగు స్త్రీని యేవిధముగ గుర్తింపనగును ? గర్భధారణమునకు సుఖప్రసమున కేది యుపాయము ఈ విషయములను దెలిసికొనఁజాలని మూఢుడు రతిసుఖము నెల్లు పొందగలడు.

ఇంతేగాక మరియొకపండితుఁ డిల్లు వ్రాసియుండెను.

శ్లో. రతిశాస్త్రపరిజ్ఞానవిమూఢా యే సరాశమాః
రతిం స్వరతిహీనాయాం విధిత్సంతి గతాయుషః.

శ్లో. అవశ్యం మరణం తేషాం భవేదితి వినిశ్చితం
అతోఽపి రతిశాస్త్రస్య జ్ఞానమావశ్యకం మతేం.

రతిశాస్త్రపరిజ్ఞానములేని మూఢులు గతాయుర్భావము కల వారై తమయం దాన క్తిలేని స్త్రీలయందు నసర్వలైన స్త్రీలయందు రతిసల్పుదురు. దానఁజేసి మరణమును పొందుదురు ? మఱియుఁ గామశాస్త్రజ్ఞానములేనిచో గార్హస్థ్యసుఖమునందు విరక్తి కలుగును. దాన మరణాద్యనిష్ఠములు గలుగుననుట నద్వైతకు విధితమే. కావున రసికులైన గృహస్థులకు రతిశాస్త్రజ్ఞాన మావశ్యకము.

నవీనులైన కొందరు విద్వాంసు లీ రతిశాస్త్రమును, దుర్వ్యస నాది ప్రవృత్తికిఁ గారణమని నిందించుచుందురు. అది అచిచారవిభ్రం భితము. కామకలయందలి యథార్థానందానుభవులగు పండితులకిది తెలియనిదికాదు. ఇందుగూర్చి యొకకవీంద్రుఁ డిల్లునుడివియున్నాడు.

శ్లో. పాశ్చాత్యసభ్యతాకూర్గ రాక్షసావేశమోహితాః
రతిశాస్త్రరహస్యాంత - పరిజ్ఞానవివర్జితాః.

శ్లో. సత్యప్రచారకమ్మన్యా విద్వాంసో యే హతాశయాః
దుర్విచార - దురాచార - వ్యభిచార - ప్రచారకం.

శ్లో. అశ్లీలబహులాధారం తవధర్మస్య ప్రసారకం
కామశాస్త్రంతు మన్యంతే నిర్దోషమపి సర్వథా.

శ్లో. నితాంతం గోపనీయాశ్చ శాస్త్రమేతదతః స్మృతం
అతః కామాగమగ్రంథాః సంగ్రహాహ్య నైవ క్షణ్ణిచిత్.

శ్లో. న శ్రోతవ్యా న ద్రష్టవ్యా నాధ్యేతవ్యాః కథంచన
ఇత్యేవం యత్ప్రజల్పంతి మార్థ్యప్రలపితంతు తత్.

పాశ్చాత్య సభ్యతయను కూరరాక్షసుని యావేశముచే
మోహితులై లోకములో మనుజులు రతిశాస్త్రపరిజ్ఞాన విహీనులై
కామాగమము ధర్మవిరుద్ధమనియు పారదారికాధికారిక రతిప్రవృత్తిని
బోధించుటఁజేసి నీతిబాహ్యమై దుర్విచార దురాచార వ్యభిచారము
లను ప్రేరేపించుచున్నదని తలంచి తిరస్కరించుచున్నారు. అది
యంతయు సీ శాస్త్రమభ్యసింపకపోవుటవలన కలిగినదిగాని వేరుకాదు.
విమర్శకులైనవారు రతిశాస్త్రమునకు సంబంధించిన గ్రంథజాలమును
యధార్థచిత్తవృత్తితోఁ బరిశీలించినయెడల సీశాస్త్రము సర్వజన
పతనయోగ్యమను, సభిప్రాయము స్ఫుటముకాగలదు.

ఈ పారదారికాధికార ప్రకరణముంగూర్చి పూర్వపు కామ
శాస్త్రగ్రంథకర్తలందరు గర్హణీయత్వమునే లెస్సగా ప్రతిపాదించి
యున్నారు. పాఠకులైన తమకు సమ్మతము గల్గుటకై యిచ్చుట
దిజ్ఞాత్రముగా నుదహరించుచున్నాము.

ఇందుంగూర్చి కవిశేఖరాచార్యు లిట్లు నుడివెను.

శ్లో. అశ్రద్ధా ముపహాస్యతాం మలినతా మర్థక్షయం లాఘవం
గర్హం గ్లాని మథోగతిం వికలతా మాయుఃక్షయం దుర్గతిం

ఇద్దం య పరదారకర్మణిరతో లోకత్రయే నిందితాం
విందంతే పరమాపదః సుఖిధియా దుఃఖం నరాస్తే సదా.

4 వ సాయకం 16 వ శ్లోకము.

ఏ పురుషుడు పరదారయం దాన క్షికలవాడగునో వాడు
అశ్రద్ధను పరిహాసమును మలినత్వమును ధనక్షయమును లాఘవమును
గర్వత్రయమును, అధోగతిని, విఫలత్వమును, ఆయుఃక్షయమును, దుర్గ
తిని బొందును. కావున పరదారరతి నింద్యము.

కొక్కొక్కవీందుఁ డిట్లనుడివియున్నాఁడు.

శ్లో. అసంగృహీతభార్యాంచ బ్రహ్మస్త్రిం యశ్చగచ్ఛతి
సూతకం సతతం తస్య బ్రహ్మహత్యా దినే దినే.

మఱియు

శ్లో. అజ్ఞాతా ద్విజవల్లభా గురువధూ మిత్రాంగనా రోగిణీ
చేటి ప్రవజితా సతీ రిపువధూ శిష్యా చ గర్భాన్వితా
భ్రాణశీర్షీ మృతసంతతిః ఖిలజనా చాస్పృశ్యజా గోత్రజా
గంతవ్యా న కదాపి తత్రపురుషైరేతాః స్త్రియః కామిభిః.

పరదారగమనముచేసినవారికి బ్రహ్మహత్యకలుగును. సూత
కము సంభవించును. పైన వ్రాయఁబడినరీతిని బ్రాహ్మణ గురు
మిత్రాంగనా సంగమమును రోగిణి చేటి మొదలగు యవతుల సంప
ర్కమును నింద్యములని నిషేధించుచుండ నీశాస్త్రమువలన వ్యభి
చారప్రచారకత్వమెల్లకలుగుచున్నదో పాతకులే నిర్ణయింపవలయును.

మఱియుఁ గామశాస్త్రమం దాయాస్థలములందు ధర్మశాస్త్ర
మార్గ మెట్లుప్రదర్శింపబడెనో యట్లే యాయుర్వేదాంతర్గమైన నియ
మావళియు నేతచ్ఛాస్త్రమున నూచింపఁబడినది. ఎట్లనగా!

శ్లో. గర్భిణీరమణేనేహ గర్భనాశోఽధవా ధృవం
గర్భవీడా ప్రజాయేత తస్మాత్తాం పరివర్జయేత్.

అపిచ

శ్లో. రోగిణీం రమణీం యస్తు సేవతే నప్తమానసః
బలక్షయో భవేత్తస్య వ్యాధిభిః న ప్రవీడ్యతే.

గర్భిణి రోగిణులను సంగమించిన గర్భనాశనము బలక్షయము-
వ్యాధిసంభవించునని చెప్పబడినది.

అపిచ

నద్యాం దేవగృహే చతుష్పథవతు శైలస్య సానౌ జలే.

5 వ సాయకం — 25 వ శ్లోకం.

నదియందు దేవాలయమునందు- నాల్గుత్రోవలుగలసినచోట
నున్న మట్టివృక్షముకింద పర్వతసానువులకింద జలములయందు సుర
తము నిషేధింపబడినది.

ఈవిధముగ నాయుర్వేదోపదేశానుసరణ మీశాస్త్రమునకు
గలదనుట విస్పష్టము.

ఈ యాయుర్వేదోపదేశవిరుద్ధములైన కారణములు దేహ
శైలిల్యాదులను గలుగజేయునని చెప్పబడెను. విలాసవంతులైన
పురుషులు తాముసాధింపఁదలంచిన స్త్రీలయొక్క-యుఁ దమయొక్క-
యు ప్రకృతి. తత్త్వము- స్వభావము- మదనాతపత్రము. కాలము-
మొదలగువిషయములను గమనించి కామకలాకలాపమునకుఁ గడంగి
నచో దోషకరముకాదని కరణానకరణ ప్రారంభమందే చెప్పబడినది.
మఱియు

శ్లో. యో భార్యాయామృతౌ మోహదంగనేవ ప్రవర్తతే

తస్య స్త్రీచేష్టితాకారో జాయతే పండసంక్షతః.

శ్లో. ఋతౌ పురుషవద్వాపి ప్రవర్తతాంగనా యది

తతః కన్యా యది భవేత్ సా భవేన్నరచేష్టితా.

సుశ్రుతం - సూత్రస్థానం 2 వ అధ్యాయం.

ఎవఁడు భార్యయందు ఋతుకాలమున మోహముతో స్త్రీ
వలె ప్రవర్తించునో వానికి స్త్రీచేష్టితాకారుడైన నపుంసకుఁడు
అనగా పండుఁడుజన్మించును. మఱియు నేయువతి ఋతు
కాలమున పురుషునితో సంగమించునప్పుడు పురుషునివలె ప్రవర్తిం
చునో నాసమయమున కన్యకజనించినయెడల పురుషచేష్టుకలదగును.

ఈవిధముగ నాయుర్వేదశాస్త్రకారులగు మహర్షులచేత విపరీతరతము పండత్వాదిదోషకారణమై హేయమని ప్రతిపాదించబడినది.

ఇంతేగాక విపరీతరతమునకుఁ బనికిరాని స్త్రీలనుగూర్చి యిట్లు వక్కాణించియున్నారు.

శ్లో. అల్పప్రయుక్తా ఋతుయోగయుక్తా

గర్భాలసా స్థూలతసుర్న తాంగీ

క్షీణా నవోఢా జ్వరితా చ నారీ వర్జ్యా

రతిజైర్విపరీతబంధే.

ఋతుమతి-గర్భవతి-స్థూలాంగీ- వంగినశరీరముగలది- శుష్కి-ంచినది- నవోఢ- జ్వరపీడిత- ఈ స్త్రీలు విపరీతరతమున కనర్హులు. అని నిషేధించుటవలన విపరీతరతము కూడదని స్పష్టమైనదిగదా! అట్టిచో నీశాస్త్రమెట్లు గర్వమైనది?

కామశాస్త్ర మశ్లేలములతోఁ గూడియుండుటచేఁ బరిత్యాగార్హమని తలంచు మూఢు లీక్రిందిశ్లోకములను బరిశీలించవలయును.

శ్లో. లలితా పరిణీతా తు వనితా సా ప్రకాశ్యతే

దాంపత్యసుధపీయూషసందోహం యా ప్రవాహయేత్.

శ్లో. కటీరమపి దీనానాం యయా చ సమలంకృతం

ఇంద్రమందిరసౌందర్యమహిమానం విడంబయేత్.

శ్లో. ప్రశస్తా చ రతిః సైవ యయా తు హృదయస్థయా

సావంతే నితాంతం శాంతిస్యాల్లోకద్వయసుఖావహా.

శ్లో. విషయాంభోధికల్లోలాద్యా చ జీవనపాదపం

విశీర్ణ మూలం ఝటితి సరసం పరికల్పయేత్.

శ్లో. లోకం ధర్మార్థకామాని రాజనీతించ ప్రత్యయం

సమాలోక్య ప్రవర్తేత సంయతో దారసంగ్రహే.

శ్లో. రతిశాస్త్రరహస్యజ్ఞః పురుషార్థత్రయస్థితిం

పాలయన్విధివద్యుక్తః సుఖమక్షయమశ్నుతే.

ఏయువతి దాంపత్యసుఖామృతప్రవాహమును ప్రవహింపఁ జేయునో నట్టి కాంతను పరిణయమాడవలయును.

ఏకాంత దీనునికుటీరమున నను దేవేంద్రమందిరమువలె దీపింప జేయునో నట్టిస్త్రీని బెండ్లాడవలయును.

తనహృదయమును స్థానముగాఁజేసికొనఁజాలిన కామినిని పరిణయమాడి యామెతో రతిక్రీడల ననుభవించినచో నయ్యది ప్రశస్తమై యెల్లప్పుడు మనస్సునకు శాంతినొసఁగి యిహపరలోకములలో సుఖదాయకమగును. ఇవిధిబుగ సర్వలోకంబులకు నుపకారకరమైన యీశాస్త్రము ధర్మాధికారములకు రాఁగితికి నుపదేశమగుటచే దీని నధ్యయనముఁ గావించినవాఁడు మోహమగ్నుడై నేవీచ్ఛాప్రవర్తకఁడు కానేరడు. అధికముగాఁ జెప్పటవలన నేమియు లాభము లేదు. లోకమందు రతిశాస్త్రము సర్వజనసుఖకరమై ఇహపరముల కత్యంతోపయోగకారియై యుండుననుట నిర్వివాదాంశము. దీనియొక్క ప్రాశస్త్యముచుగూర్చి పూర్వాచార్యులైన వాత్సయనాది మహర్షులు బహువిధములుగఁ బేర్కొనియున్నారు. ఇట్టి మహోత్కృష్టమైన తృతీయపురుషార్థప్రబోధకమగు కామశాస్త్రనిషయమును సంక్షిప్తముగా నుపదేశించిన యీపంచన యకమను గ్రంథము మిక్కిలి లోకోపకారమనియు సర్వజనసమాదరణీయమనియుఁ గోవిదబృందము (పండితజనులు) తలంతురుగాక.

20-8-23,

పుదుచ్చేరి.

}

విష్వద్యుధేయుడు,
యస్. చిన్నయ్య.

ఇంతకుముందు ప్రకటింపబడిన గ్రంథములు.

కామగ్రంథమాల:- ౧ వ గ్రంథము.

ర తి ర హ స్య ము

శ్లోక

కొక్కొక్కము (అను) కళాశాస్త్రము,

[రెండవకూర్పు]

తెలుగుభాషలో నిట్టిగ్రంథ మింతవరకును బ్రకటింపబడి యుండలేదు. కొక్కొక్క పండితుడు సంస్కృతమున గచియించిన రతి రహస్యము, ఎట్లైన పద్యానువాదము, విపులమగు తాత్పర్యము సమ గ్రముగా, సర్వాంగసుందరముగా, బంధభేదముల చిత్రములతో ముద్రితమైన గ్రంథ మిదియొకకొటియే !

పూర్వము పోప్టు ఖర్చులుసహా రు. 12-0-0

ఇప్పుడు తగ్గింపుధర రు. 6-0-0, పోస్టేజి రు. 0-8-0.

కామగ్రంథమాల:- ౨ వ గ్రంథము.

చ ం ద్ర రే ఖా వి లా ప ము .

కూచిమంచి జగ్గకవి ప్రణీతంబగు

హాస్య ర స ప్ర బంధ రాజము .

ఆంధ్రదేశమునందుగల పెక్కు వ్రాతప్రతులతో సంప్రదించి కవివ్రాసినగ్రంథ మియ్యదియేసని నిర్ధారణ మొనర్చిన ప్రబంధరాజము.

వెల రు. 1-4-0 లు, పోస్టేజి రు. 0-4-0 లు.

కామగ్రంథమాల:- ౩ వ గ్రంథము.

కాళిదాస ప్రహసనమ్ .

సంస్కృతమున మహాకవి కాళిదాస విరచితమగు ప్రహసన మొకవైపునను శ్రీయుత చివుకుల సత్యనారాయణశాస్త్రిగారిచే ఆంధ్రీకరింపబడిన యాంధ్రానువాదంబగు లంబోదరప్రహసన మొక వైపునను ముద్రింపబడిన హాస్యరస ప్రహసనరాజము.

వెల రు. 1-0-0, పోస్టేజి రు. 0-4-0 లు.

కామగ్రంథమాల:- ౪ వ గ్రంథము.

శృంగారపంచకము.

మ॥ రా॥ శ్రీ సెట్టి లక్ష్మీనరసింహముగారిచే రచింపఁబడిన
జాబులు రెండుభాగములును, సరసోక్తియుక్త కృష్ణశతకమును, సరస
చాటువులును కవిసార్వభౌమ శ్రీనాథకృతముగు రసికాభిలాషమును,
పూర్వకపులచాటువులు నిందుగలవు. 416 పద్యములుగల 112 పుటల
పొత్తము. వెల రు. 1-0-0, పోస్టేజి రు. 0-4-0 లు.

కామగ్రంథమాల:- ౫ వ గ్రంథము.

రతిరత్నప్రదీపిక.

మైసూరు ప్రభువగు పౌర్ణధేవరాయలు రచించిన రతిశాస్త్రము:

సంస్కృతమూలము, ఆంధ్రీవివరణము.

ఇతర కామశాస్త్ర గ్రంథములందు జెప్పఁబడని ఔపరిష్కరివిధా
నములిందు వివరింపఁబడినవి. బంధభేదముల నిరూపించు పాశ్చాత్య
ఛాయాచిత్రములు జేర్పఁబడినవి. అత్యుత్తమముగు కామకళానిబంధ
నము, అనుబంధముగా దత్తాత్రేయతంత్రముతో యోగిపుంగవుడగు
దత్తాత్రేయునిచే ననుగ్రహింపఁబడినది. వాణీకరణ, స్త్రీవశ్యవిధాన
ములకిం దనేక అనుభవయోగములుగలవు. ప్రత్యక్ష ఫలమిచ్చు,
రసికజనోపకారియగు గ్రంథము.

క్లృజప్రతి వెల రు. 2-0-0 లు

రఘప్రతి వెల రు. 1-0-0 లు

పోస్టేజి రు. 0-4-0 లు.

కామగ్రంథమాల:- ౬ వ గ్రంథము.

బ్రహ్మనందము.

ఇందు బ్రహ్మనందశతకము- గోపీనాథ వేంకటకవి. 2. రామా
వధూటితారావళి- మాడభూషి వేంకటాచార్యుడు. 3. గణపతీ
యము- ప్రాచీనకవి. 4. శష్పవిజయము- తెనాలి రామకృష్ణుడు.
5. శృంగారశతకము- తోట విజయరాఘవకవి. ఈ 5 గ్రంథము
లును గలవు.

వెల రు 1-4-0 లు,

పోస్టేజి రు 0-4-0 లు.

చిత్రానికి చంద్రకళా పదీపనము.

—♦ ప శ మి ♦—

శ్లో. చుంబితావలక మున్నదః కరరుహై రాలిఖ్య వక్షోజకం
శ్రోణీ పృష్ఠ¹ భుజాంఘ్రి కర్ణ జఘన స్థానోరు యుగ్మస్థలీం
పాణిభ్యా ముపగూహయన్ స్వరమణీం కాంతో దశమ్యాం
తిథా

కందర్పం ప్రతిబోధ్య చంద్రకలయా శకుర్యాన్నిజాం చిత్రీణీం.

తా. దశమినాడు ప్రియుడు తనప్రియురాలైన చిత్రీణి
ముంగురులను ముద్దెడుకొనుచు, వక్షోజములకడ నఖిక్షతమునర్చి, కటి
ప్రదేశము—వీపు—భుజములు—పాదములు—చెవులు—కటిప్రదేశమునకు
పై భాగమును చేతులతో చక్కగా స్పృశించి ముద్దించుచు చంద్రకళా
ప్రదీపనమునర్చి మన్మథుని మేల్కొల్పవలయును.

—♦ ప శ్రి ♦—

శ్లో. శ్లిష్టా కందరకందలీం భుజలతా పాశేన కిగాఢం పునః
పాయంపాయ మదన² ముత్పలదృశాం వక్త్రారవిందానవం
నాభీ కంఠ నితంబ³ బింబ నఖరవ్యాపార పారంగమైః
షష్ఠ్యాం చంద్రకలకలాప నిపుణై ధ్యేయా సఖాః సర్వతః. 20

తా. షష్ఠ తిథియందు కాముకుడు ప్రియురాలైన చిత్రీణి
యొక్క భుజములను తనభుజములతో కౌగలించుకొని, చేతులతో
చక్కగా ముద్దించుచు, నల్లకలువరేకులవంటి నేత్రములుగల ప్రియు
రాలి యధరమును మాటిమాటికి గోలుచు, నాభి-కంఠము-పిరుదు-
అధరములయందు నఖిక్షతముచేయుటలో సమర్థుడై చంద్రకళాపదీ
పనము కలుగజేయవలయును. అనగా కళావిదుడగు నాయకుడు
షష్ఠినాడు సర్వదానఖిక్షతముల నొనర్చి చిత్రీణిని రంజింప జేయ
వలయును.

పా. 1. (ఎ) భుజాతికర్ణ. పా. (బి) భుజాస్యకర్ణ. పా. 2. కురుర్నిజాం,
పా. 3. గాఢంతతః, పా. 4. సంగమలయ వ్యాపార, పా. 5. ముత్పలదృశాం

శ్లో. పాశ్చాత్యసభ్యతాకూర రాక్షసావేశమోహితాః
రతిశాస్త్రరహస్యాంత - పరిజ్ఞానవివర్జితాః.

శ్లో. సత్యప్రచారకమ్మన్యా విద్వాంసో యే హతాశయాః
దుర్విచార - దురాచార - వ్యభిచార - ప్రచారకం.

శ్లో. అశ్లీలబహులాధారం త్వధర్మస్య ప్రసారకం
కామశాస్త్రంతు మన్యంతే నిర్దోషమపి సర్వథా.

శ్లో. నితాంతం గోపనీయాశ్చ శాస్త్రమేతదహః స్మృతం
అతః కామాగమగ్రంథాః సంగ్రాహ్యౌ నై వ క్షణ్ణిచిత్.

శ్లో. న శ్రోతవ్యా న ద్రష్టవ్యా నాధ్యేతవ్యాః కథంచన
ఇత్యేవం యత్ప్రజల్పంతి మార్భ్యప్రపలితంతు తత్.

పాశ్చాత్య సభ్యతయను కూరరాక్షసుని యావేశముచే మోహితులై లోకములో మనుజులు రతిశాస్త్రపరిజ్ఞాన విహీనులై కామాగమము ధర్మవిరుద్ధమనియు పారదారికాధికారిక రతిప్రవృత్తిని బోధించుటఁజేసి నీతిబాహ్యమై దుర్విచార దురాచార వ్యభిచారములను ప్రేరేపించుచున్నదని తలంచి తిరస్కరించుచున్నారు. అది యంతయు నీ శాస్త్రమభ్యసంపకపోవుటవలన కలిగినదిగాని వేరుకాదు. విమర్శకులైనవారు రతిశాస్త్రమునకు సంబంధించిన గ్రంథజాలమును యధార్థచిత్తవృత్తితోఁ బరిశీలించినయెడల నీశాస్త్రము సర్వజన పతనయోగ్యమను, సభిప్రాయము స్ఫుటముకాఁగలదు.

ఈ పారదారికాధికార ప్రకరణముంగూర్చి పూర్వపు కామ శాస్త్రగ్రంథకర్తలందరు గర్హణీయత్వమునే లెస్సగా ప్రతిపాదించి యున్నారు. పాఠకులైన తమకు సమ్మకము గల్గుటకై యిచ్చట దిజ్ఞాత్రముగా నుదహరించుచున్నాము.

ఇందుంగూర్చి కవిశేఖరాచార్యు లిట్లు నుడివెను.

శ్లో. అశ్రద్ధా ముపహాస్యతాం మలినతా మర్హత్యయం లాఘవం
గర్హం గ్లాని మధోగతిం వికలతా మాయుఃక్షయం దుర్గతిం

ఇద్దం య పరదారకర్మణిరతో లోకత్రయే నిందితాం
విందంతే పరమాపదః సుఖధియా దుఃఖం నరాస్తే సదా.

4 వ సాయకం 16 వ శ్లోకము.

ఏ పురుషుడు పరదారయం దాన క్షీలవాడగునో వాడు
అశ్రద్ధను పరిహాసమును మలినత్వమును ధనక్షయమును లాఘవమును
గర్వతయును, అఘోగతిని, విఫలత్వమును, ఆయుఃక్షయమును, దుర్గ
తిని బొందును. కావున పరదారరతి నింద్యము.

కొక్కొక్కవీందుఁ డిట్లనుడివియున్నాఁడు.

శ్లో. అసంగృహీతభార్యాంచ బ్రహ్మస్త్రిం యశ్చగచ్ఛతి
సూతకం సతతం తస్య బ్రహ్మహత్యా దినే దినే.

మఱియు

శ్లో. అజ్ఞాతా ద్విజవల్లభా గురువధూ మిత్రాంగనా రోగిణీ
చేటి ప్రవ్రజితా సతీ రిపువధూ శిష్యా చ గర్భాన్వితా
భ్రాణఘ్నీ మృతసంతతిః ఖలజనా చాస్పృశ్యజా గోత్రజా
గంతవ్యా న కదాపి తత్రపురుషైరేతాః స్త్రియః కామిభిః.

పరదారగమనముచేసినవారికి బ్రహ్మహత్యకలుగును. సూత
కము సంభవించును. పైన వ్రాయఁబడినరీతిని బ్రాహ్మణ గురు
మిత్రాంగనా సంగమమును రోగిణి చేటి మొదలగు యువతుల సంప
ర్కమును నింద్యములని నిషేధించుచుండ నీశాస్త్రమువలన వ్యభి
చారప్రచారకర్తవ్యమెట్లుకలుగుచున్నదో పాఠకులే నిర్ణయింపవలయును.

మఱియుఁ గామశాస్త్రముం దాయాస్థలములందు ధర్మశాస్త్ర
మార్గ మెల్లుప్రదర్శింపబడెనో యట్లే యాయుర్వేదాంతర్గమైన నియ
మావళియు నేతచ్ఛాస్త్రమున నూచింపఁబడినది. ఎట్లనగా!

శ్లో. గర్భిణీరమణేనేహ గర్భనాశోఽధవా ధృవం
గర్భవీడా ప్రజాయేత తస్మాత్తాం పరివర్జయేత్.

అపిచ

శ్లో. రోగిణీం రమణీం యస్తు సేవతే నష్టమానసః
బలక్షయో భవేత్తస్య వ్యాధిభిః స ప్రవీడ్యతే.

గర్భిణి రోగిణులను సంగమించిన గర్భనాశనము బలక్షయము-
వ్యాధిసంభవించునని చెప్పబడినది.

అపిచ

నద్యాం దేవగృహే చతుష్పథవటే శైలస్య సానౌ జలే.

5 వ సాయకం — 25 వ శ్లోకం.

నదియందు దేవాలయమునందు- నాల్గుత్రోవలుగలసినచోట
నున్న మట్టివృక్షముకింద పర్వతసానువులకింద జలములయందు సుర
తము నిషేధింపబడినది.

ఈవిధముగ నాయుర్వేదోపదేశానుసరణ మీశాస్త్రమునకు
గలదనుట విస్పష్టము.

ఈ యాయుర్వేదోపదేశవిరుద్ధములైన కారణములు దేహ
శైధిల్యాదులను గలుగజేయునని చెప్పబడెను. విలాసవంతులైన
పురుషులు తాముసాధింపఁదలఁచిన స్త్రీలయొక్కయుఁ దమయొక్క-
యు ప్రకృతి- తత్త్వము- స్వభావము- మదనాతపత్రము- కాలము-
మొదలగువిషయములను గమనించి కామకలాకలాపమునకుఁ గడంగి
నచో దోషకరముకాదని కరణానకరణ ప్రారంభమందే చెప్పబడినది.
మఱియు

శ్లో. యో భార్యాయామృతౌ మోహదంగనేవ ప్రవర్తతే

తస్య స్త్రీచేష్టితాకారో జాయతే పండనంజితః.

శ్లో. ఋతౌ పురుషవద్యాపి పృవర్తతాంగనా యది

తతః కన్యా యది భవేత్ సా భవేన్నరచేష్టితా.

సుశ్రుతం - సూత్రస్థానం 2 వ అధ్యాయం.

ఎవఁడు భార్యయందు ఋతుకాలమున మోహముతో స్త్రీ
వలె ప్రవర్తించునో వానికి స్త్రీచేష్టితాకారుడైన నపునకుఁడు
అనఁగా పండుఁడుజన్మించును. మఱియు నేయువతి ఋతు
కాలమున పురుషునితో సంగమించునప్పుడు పురుషునివలె ప్రవర్తించునో
నాసమయమున కన్యకజన్మించినయెడల పురుషచేష్టులుకలదగును.

ఈవిధముగ నాయుర్వేదశాస్త్రకారులగు మహర్షులచేత విపరీతరతము పండత్వాదిదోషకారణమై హేయమని ప్రతిపాదించబడినది.

ఇంతేగాక విపరీతరతమునకుఁ బనికిరాని స్త్రీలనుగూర్చి యిట్లు వక్కాణించియున్నారు.

శ్లో. అల్పప్రయుక్తా ఋతుయోగయుక్తా

గర్భాలసా స్థూలతసుర్న తాంగీ

క్షీణా నవోఢా జ్వరితా చ నారీ వర్జ్యా

రతిశైర్విపరీతబంధే.

ఋతుమతి-గర్భవతి-స్థూలాంగీ- వంగినశరీరముగలది- శుష్కి-ంచినది- నవోఢ- జ్వరప్రీడిత- ఈ స్త్రీలు విపరీతరతమున కనర్హులు. అని నిషేధించుటవలన విపరీతరతము కూడదని స్పష్టమైనదిగదా! అట్టిచో నీశాస్త్రమెట్లు గర్హమైనది?

కామశాస్త్ర మస్త్రీలములతోఁ గూడియుండుటచేఁ బరిత్యాగార్హమని తలంచు మూఢు లీక్రిందిశ్లోకములను బరిశీలించవలయును.

శ్లో. లలితా పరిణీతా తు వనితా సా ప్రకాశ్యతే

దాంపత్యసుధపీయూషసందోహం యా ప్రవాహయేత్.

శ్లో. కుటీరమపి దీనానాం యయా చ సమలంకృతం

ఇంద్రమందిరసౌందర్యమహిమానం విడంబయేత్.

శ్లో. ప్రశస్తా చ రతిః సైవ యయా తు హృదయస్థయా

సావంతే నితాంతం శాంతిస్యాల్లోకద్వయసుఖావహా.

శ్లో. విషయాంభోధిక్లొలాద్యా చ జీవనపాదపం

విశీర్ణ మూలం ఝటితి సరసం పరికల్పయేత్.

శ్లో. లోకం ధర్మార్థకామాని రాజనీతించ ప్రత్యయం

సమాలోక్య ప్రవర్తేత సంయతో దారసంగ్రహే.

శ్లో. రతిశాస్త్రరహస్యజ్ఞః పురుషార్థత్రయస్థితిం

పాలయన్విధివద్యుక్తః సుఖమక్షయమశ్నుతే.

ఏయువతి దాంపత్యసుఖామృతప్రవాహమును ప్రవహింపఁ జేయునో నట్టి కాంతను పరిణయమాడవలయును.

ఏకాంత దీనునికుటీరమున నను దేవేంద్రమందిరమువలె దీపింప జేయునో నట్టిస్త్రీని బెంజ్జాడవలయును.

తనహృదయమును స్థానముగాఁజేసికొనఁజాలిన కామినిని పరిణయమాడి యామెతో రతిక్రీడల ననుభవించినచో నయ్యది ప్రళయమై యెల్లప్పుడు మనస్సునకు శాంతినొసఁగి యిహపరలోకములలో సుఖదాయకమగును. ఇవిధంబుగ సర్వలోకంబులకు నుపకారకరమైన యీశాస్త్రము ధర్మార్థకామములకు రాక్షసీతీకి నుపదేశమగుటచే దీని నధ్యయనముఁ గావించినవాఁడు మోహమగ్నుడై స్వేచ్ఛాప్రవర్తకుఁడు కానేరడు. అధికముగాఁ జెప్పుటవలన నేమియు లాభము లేదు. లోకమందు రతిశాస్త్రము సర్వజనసుఖకరమై ఇహపరముల కత్యంతోపయోగకారియై యుండుననుట నిర్వివాదాంశము. దీనియొక్క ప్రాశస్త్యమునుగూర్చి పూర్వాచార్యులైన వాత్సేయనాది మహర్షులు బహువిధములుగఁ బేర్కొనియున్నారు. ఇట్టి మహోత్కృష్టమైన తృతీయపురుషార్థసంబోధకమగు కామశాస్త్రనిషయమును సంక్షిప్తముగా నుపదేశించిన యీపంచన యకమను గ్రంథము మిక్కిలి లోకోపకారమనియు సర్వజనసమాచరణీయమనియుఁ గోవిదబృందము (పండితజనులు) తలంతురుగాక.

20-8-23,

పుదుచ్చేరి.

}

కృష్ణద్విధేయుడు,

యస్. చిన్నయ్య.

ఇంతకుముందు పక్కటింపబడిన గ్రంథములు.

కామగ్రంథములు: ౧ వ గ్రంథము.

ర తి ర హా స్య ము

శ్లోక

కొక్కొక్కము (అను) కళాశాస్త్రము.

[రెండవకూర్పు]

తెలుగుభాషలో నిట్టిగ్రంథ మింతవరకును బ్రకటింపబడి యుండలేదు. కొక్కొక్క వండితుండు సంస్కృతమున గదియించిన రతి రహస్యము, ఎఱ్ఱన పద్యానువాదము, విపులమగు తాత్పర్యము సమ గ్రముగా, సర్వాంగసుందరముగా, బంధభేదముల చిత్రములతో ముద్రితమైన గ్రంథ మిదియొకకొటియే !

పూర్వము పోష్టు ఖర్చులుసహా రు. 12-0-0

ఇప్పుడు తగ్గింపుధర రు. 6-0-0, పోస్టేజి రు. 0-8-0.

కామగ్రంథములు: ౨ వ గ్రంథము.

చ ం ద్ర రే ఖా వి లా ప ము .

కూచిమంచి జగ్గకవి ప్రణీతంబగు

హా స్య ర స ప్రి బం ధ రా జ ము .

ఆంధ్రదేశమునందుగల పెక్కు వ్రాతప్రతులతో సంప్రదించి కవివ్రాసినగ్రంథ మియ్యదియేసని నిర్ధారణ మొనర్చిన ప్రబంధరాజము.

వెల రు. 1-4-0 లు, పోస్టేజి రు. 0-4-0 లు.

కామగ్రంథములు: ౩ వ గ్రంథము.

కా శి దా స ప్రి హా స న మ్ .

సంస్కృతమున మహాకవి కాళిదాస విరచితమగు ప్రహసన మొకవైపునను శ్రీయుత చివుకుల సత్యనారాయణశాస్త్రిగారిచే ఆంధ్రీకరింపబడిన యాంధ్రానువాదంబగు లంబోదరప్రహసన మొక వైపునను ముద్రింపబడిన హాస్యరస ప్రహసనరాజము.

వెల రు. 1-0-0, పోస్టేజి రు. 0-4-0 లు.

కామగ్రంథమాల:- ౪ వ గ్రంథము.

శృంగారపంచకము.

మ॥ రా॥ శ్రీ సైట్టి లక్ష్మీనరసింహముగారిచే రచింపఁబడిన జాబులు రెండుభాగములును, సరసోక్తియుక్త కృష్ణశతకమును, సరస చాటువులును కవిసార్వభౌమ శ్రీనాథకృతముగు రసికాభిలాషమును, పూర్వకపులచాటువులు నిందుగలవు. 416 పద్యములుగల 112 పుటల పోత్తము. వెల రు. 1-0-0, పోస్టేజి రు. 0-4-0 లు.

కామగ్రంథమాల:- ౫ వ గ్రంథము.

రతిరత్నపరీక్షిక.

మైసూరు ప్రభువగు ప్రౌఢదేవరాయలు రచించిన రతిశాస్త్రము:

సంస్కృతములము, ఆంధ్రీవివరణము.

ఇతర కామశాస్త్ర గ్రంథములందు జెప్పఁబడని ఔషధిష్టకవిధానములిందు వివరింపఁబడినవి. బంధభేదముల నిరూపించు పాశ్చాత్య ఛాయాచిత్రములు జేర్పఁబడినవి. అత్యుత్తమముగు కామకళానిబంధనము, అనుబంధముగా దత్తాత్రేయతంత్రముతో యోగిపుంగవుఁడగు దత్తాత్రేయునిచే ననుగ్రహింపఁబడినది. వాణీకరణ, స్త్రీవశ్యవిధానములకిం దనేక అనుభవయోగములుగలవు. ప్రత్యక్ష ఫలమిచ్చు, రసికజనోపకారియగు గ్రంథము.

క్లేజప్రతి వెల రు. 2-0-0 లు }

రఫ్ ప్రతి వెల రు. 1-0-0 లు }

పోస్టేజి రు. 0-4-0 లు.

కామగ్రంథమాల:- ౬ వ గ్రంథము.

బ్రహ్మనందము.

ఇందు బ్రహ్మనందశతకము- గోపీనాథ వేంకటకవి. 2. రామావధూటితారావళి- మాడభూషి వేంకటాచార్యుఁడు. 3. గణపతీయము- ప్రాచీనకవి. 4. శిష్యవిజయము- తెనాలి రామకృష్ణుఁడు. 5. శృంగారశతకము- తోట విజయరాఘవకవి. ఈ 5 గ్రంథములును గలవు.

వెల రు 1-4-0 లు,

పోస్టేజి రు 0-4-0 లు.

చిత్రిణికి చంద్రకళా ప్రదీపనము.

—♦ ప శ మి ♦—

శ్లో. చుంబితావలక మున్నదః కరదుహై రాలిఖ్య వక్షోజకం
శ్రోణీ పృష్ఠ భుజాంఘ్రి కర్ణ జఘన స్థానోరు యుగ్మస్థలీం
పాణిభ్యా ముపగూహయన్ స్వరమణీం కాంతో దశమ్యాం
తిథా

కందర్పం ప్రతిబోధ్య చంద్రకలయా శకుర్యాన్నిజాంచిత్రీణీం.

తా. దశమినాడు ప్రియుడు తనప్రియురాలైన చిత్రీణి
ముంగురులను ముద్దిచుకొనుచు, వక్షోజములకడ సఖిక్షతమొనర్చి, కటి
ప్రదేశము—వీపు—భుజములు—పాదములు—చెవులు—కటిప్రదేశమునకు
పై భాగమును చేతులతో చక్కగా స్పృశించి మద్దించుచు చంద్రకళా
ప్రదీపనమొనర్చి మన్మథుని మేల్కొల్పవలయును.

—♦ ప శ్చి ♦—

శ్లో. శ్లిష్టా కందరకందలీం భుజలతా పాశేన కిగాఢం పునః
పాయంపాయ మదనా ముత్పలదృశాం వక్త్రారవిందాసవం
నాభీ కంఠ నితంబ తబింబ సఖరవ్యాపార పారంగమైః
షష్ఠ్యాం చంద్రకలాకలాప నిపుణై ధ్యేయా సఖాః సర్వతః. 20

తా. షష్ఠి తిథియందు కాముకుడు ప్రియురాలైన చిత్రీణి
యొక్క భుజములను తనభుజములతో కౌగలించుకొని, చేతులతో
చక్కగా మద్దించుచు, నల్లకలువరేకులనంటి నేత్రములుగల ప్రియు
రాలి యధరమును మాటిమాటికి గోలుచు, నాభి-కంఠము-పిరుదు-
అధరములయందు సఖిక్షతముచేయుటలో సమర్థుడై చంద్రకళాప్రదీ
పనము కలుగజేయవలయును. అనగా కళావిదుడగు నాయకుడు
షష్ఠినాడు సర్వదాసఖిక్షతముల నొనర్చి చిత్రీణిని రంజింప జేయ
వలయును.

పా. 1. (ఎ) భుజాతికర్ణ. పా. (బి) భుజాస్యకర్ణ. పా. 2. కుర్మర్నిజాం,
పా. 3. గాఢంతతః, పా. 4. సంగమలయ వ్యాపార, పా. 5. ముత్పలదశాం.

—● ఆ ప్ర మి ●—

శ్లో. గ్రీవాయాం పరిరభ్య గాఢ మసక్య న్నాభిం నఖై రాలిఖన్
 1దంతోష్ఠేన నివీడయన్ శిశుచతటిం కంఠే మనాక్ తాడయేత్
 సానందం స్మరమందిరే కరికర కీర్ణాయితా కర్వతా
 నేతవ్యా తరుణీ న్వకీయవశతాం చండీతిథౌ విచిత్రీణీం. 21

తా. అష్టమినాడు నాయకుడు ప్రియురాలైన చిత్రీణి
 యొక్క కంఠమును తనకింతమునకు జేర్చుకొని మాటమాటికి నాభి
 ప్రదేశమున నఖిలముజేయుచు- దంతములచేతను పెదవులచేతను
 స్తనములను గట్టిగనొక్కుచు కంఠమునందు తాడినమొనర్చి మదన
 గృహమునందు సంతోషముతో కరికరికీడనల్పుచు చంద్రకళోద్దీప
 నముగలిగించి వశముజేసికొనవలయును.

—● స ప్ర మి ●—

శ్లో. అలింగ్య ప్రసభం కపోల నయన శ్రోణీ శుక్రతీ శుంభయన్
 స్థానేష్యేషు నఖప్రదానకుశలో దత్తా వఖాన్నిర్ణయం
 5సందశ్యాధరపల్లవం కుచయుగం చాకృష్య కేశశాన్వశే
 7చిత్రాం సంవిదధీత శీతక్రూతవతీం భానోస్తీథౌ నాయకః. 22

తా. సష్టమితథియందు నాయకుడు సీతాకరముజేయుచు చిత్ర
 ణిని ఆకస్మికముగ నాలింగనమొనర్చుకొని చెక్కిల్లు-నేత్రములు-కటి
 ప్రదేశము- చెవులను ముద్దుపెట్టుకొనుచు పైనచెప్పబడిన స్థానముల
 యందు నేర్పరితనముగ కఠినమైన నఖిలములుంచి అధరోష్ఠమును
 గాఢముగ చుంబించుచు శిరోజములను-కుచములను చేతులతో
 గ్రహించిన కళోద్దీపనము కలిగి చిత్రీణి వశ్యురాలగును.

పా. 1. దంతోష్ఠంపరి వీడయన్, పా. 2. శిశుచతటించుంబన్మనాక్, పా. 3. కామినీం,
 పా. 4. శుక్రీశుంభయేత్, పా. 5. దృష్ట్యాచాధర, పా. 6. కేశాన్దృశో,
 పా. 7. రుక్మేచుంవిదధీత, పా. 8. శీతక్రూతజుహోభానోస్తీథౌ.

శంఖానికి చంద్రకళాపరిచయము.

—● ఏకాదశి—త్రయోదశి —●

శ్లో. 1 కౌముల్లసిత్తై ర్విలిఖ్య కరజై రాలింగ్య దోర్భాస్యం ముహూః
2 గాఢంచోరసిజౌ నిషీడ్య సుతరాం విష్ణోస్తథౌ చంద్రవిత్
ఆచుంబేచ్ఛ కపోల కంఠ కిగలకే మృద్వ స్మరోజద్వయం
కందర్పస్యతిథౌ సఖక్షతి 4 వశాత్ ద్రాక్షశంఖినీం ద్రావయేత్. 23

తా. ఏకాదశితిథియందు చంద్రకళావేత్తయైన నాయకుడు శంఖినీ నాయికను చంకలయందు సఖక్షితమొనర్చి మాటిమాటికి బాహువులతో నాలింగనమొనర్చుకొని స్తనములను దృఢముగ పీడించినయెడల కళోద్దీపనముకలిగి శంఖని వశ్యురాలగును.

త్రయోదశినాడు నాయకుడు శంఖనియొక్క కపోలములు కంఠము కంఠప్రదేశములను ముద్దిడుకొని కుచద్వయమును మర్దించుచు సఖక్షితముచేసినయెడల శంఖనిద్రవించును.

—● సప్తమి—చతుర్దశి —●

శ్లో. వ్యాధిష్టౌష్ఠపుటః కపోలనయన శ్రోత్రం నభౌ కరాల్లిఖన్
సాన్ధ్రానంద నిసూఢకంఠవలయం భానోస్తథౌ భామినీం
ఆఘాతం సఖరై శ్చ హేనాభిచరణ గీవా కుచోరస్థలే
కృత్యా లిఖ్యచ భూతనాథదినసే కుర్యా త్సుధీ విహ్వలాం. 24

తా. కాముక్తులైన నాయకుడు సప్తమితిథియందు శంఖనియొక్క పెదవులపై దంతక్షతమొనర్చి కపోలములు—నేత్రములు చెవులయందు సఖచిహ్నము లుంచినయెడల సామెసంతసమునమునికి ప్రియునగు కంఠాభరణమువలె నుండును.

చతుర్దశి తిథియందు ప్రియురాలియొక్క నాభి-పాదము-కంఠము-కుచములు-వక్షస్థనమునందు తాడనమొనర్చి సఖక్షితములు చేసినచో శంఖని కామవిహ్వలయగును.

పా. 1. మాస్యా, పా. 2. గాత్రంచోరసిజౌ, పా. 3. గలకం, పా. 4. వశాత్ ప్రాకృంఖినీం, పా. 5. రాలిఖేత్, పా. 6. తత్రచరణ, పా. 7. సేవే తుధీ.

హస్తినీక చంద్రకళాపక్షిపనవిధి.

—♦ న వ మి ♦—

శ్లో. ఆకంఠం పరిరంభ్య దోర్లతికయా నిష్పీడ్య వక్త్రాంబుజం
1 కటాక్షైః స్తనమంశలోదరతటే చంచన్నై రామృతేన్
క్షోణీభ్యైరయాతిథా 2 వధముహూః కామాలయం సంస్పృశేన్
3 సందశ్యాధరపల్లవం గృహతిథౌ కార్యా ద్దృతాం హస్తినీం. 25

తా. నవమితిధియందు నాయకుడు హస్తినీజాతి నాయిక
యొక్క కంఠమును బాహువులచే కాగిలించుకొని, ముఖకమల
మండలి యధరామృతమును గ్రోలుచు, చంకలు-స్తనమధ్యప్రదేశము
మొదలు ఉదరమువరకు మండలాకారముగ నఖిక్షతమొనర్చి, మదన
గృహమును మాటిమాటికి స్పృశించి, అధరోష్ఠమందు దంతక్షతమొ
నర్చినచో నామెను కళిందీపనముకలిగి వశ్యురాలగును.

—♦ పూర్ణిమ-అమావాస్య ♦—

శ్లో. సంపూర్ణేందుతిథౌ పరిక్షయదినే తస్యైవ తుల్యాతిధిః
తస్యామేవ వశీకృతా శశికళా సంబోధనైః కామినీ
4 కామాగార చుచూలికాను కరణై ర్దంతైశ్చ దంతచ్ఛరైః
అశ్లేషైః 5 పరిచుంబనైశ్చ వివిధై రిత్యాహ నందీశ్వరః. 26

తా. పూర్ణిమ- అమావాస్యలయందు హస్తినీజాతి యువతి
యొక్క మదనగృహము-స్తనాగ్రములయందు నఖిక్షత దంతక్షతము
లొనర్చి, అనేకవిధములుగ దృఢాలింగనములు-చుంబనముల నొనర్చిన
యెడల చంద్రకళా ప్రదీపనముకలిగి ప్రియునకు వశ్యురాలగునని
సందీశ్వరమతము.

పా. 1. కటాంఠ. పా. 2. విహముహూః. పా. 3. సంస్పృశ్యాధరపల్లవం.

పా. 4. కామరక్త. పా. 5. సంతాప్తదైర్విశ్చరైః. పా. 6. పరిరంభ్యైశ్చ.

పద్మిని మొదలగు నాల్గుజాతులస్త్రీలయొక్క రదికాల నిరూపణము.

శ్లో. 1. యామిన్యాః కథిత శ్చతుర్థచరణః కాలో నలిన్యా రతే
ప్రారంభప్రహతే ప్రయాససంఖితాం చిత్రప్రియాం చిత్రీణీం
శంఖిన్యా స్సముగీణిణః కవివదై ర్యామస్త్రీతీయా 2. రతే
మాతంగీ ద్రవణాముష్ణా తి కినితరాం న క్తిం దిసస్యార్థయోః. 27

తా. రాత్రి నాలుగవజామున రతియొనర్చిన పద్మిని సంతో
షపడును. తొలిజాము అనగా రాత్రిప్రథమయామము చిత్రీణికి ప్రి
యమైనది. రాత్రిమూడవయామము శంఖినికీష్టము. హస్తానికీమా
త్రీము పగలు పడుచెందుగంటలుమొదలు అర్ధరాత్రివరకు ప్రియ
మైనకాలము. ఈసమయములో నెప్పుడు రతియొనర్చినను హస్తాని
సంతసించును.

శ్లో. సుఖయతి నపుమాంసం పద్మినీ క్వపి రాత్రౌ
నిధువనమితి తస్యాం నై వ కించిత్ప్రియోజ్యం
శిశురపి యది కాంతాం వాసరే తాముపేయాత్
వికసతి రవియోగా త్సహతా త్పద్మినీవ. 28

తా. పద్మినీజాతిస్త్రీ రాత్రికాలమున పురుషునకు సుఖప్రదు
రాలు కాదు. సంతోషమునీయదు. అందువలన పురుషుడొమెతో
రాత్రికాలమున సంభోగింప బ్రయత్నింపకూడదు. దినమందు అనగా
పగటివేళ ఆమెకడకు బాలకుడు వెళ్ళినను సూర్యోదయమువలన
పద్మము వికసించినట్లు ఆమెహృదయము ఆకస్మికముగ వికసించును.

శ్వానిరూపణము.

—• దేవశ్వా —

శ్లో. త్రివలివలితమధ్యా కంబుకరీ విదగ్ధా
కమలసురభిదేహ కేతకీగర్భభవ్యా
శుచిచరితాపవిత్రా శీలసంతోషయక్తా
సులలితపికవాణీ స్యాదియం దేవసత్వా. 29

పా. 1. కామిన్యాః. పా. 2. మతః. పా. 3. సురరాం. పా. 4. విచిత్రా.

తా. ఉదరమునందు వళిత్రయము (కడుపుముడతలు) కలది
కంతమునందు మూడురేఖలుకలది. శంఖమువంటి కంతము-తామర
పుష్పమువాసనవంటిశరీరవాసన-పవిత్రచరిత్రము-గౌరవర్ణము-మొగలి
పువ్వుయుక్క-గర్భముతోసమానమగు సుందరాకారము-శీలము
సంతోషముకలిగి కోకిలవంటి శ్రావ్యమైన కంఠధ్వనిగల యువతి దేవ
సత్వ యనబడును. సామాన్యముగ ఆమెనే పద్మినీజాతి స్త్రీయందురు.

—♦ గంధర్వస్తవ్య ♦—

శ్లో. 1. బహుల చపలదృష్టిః సృత్యగీతాది దత్తా

2. మధుర బహులగంధా పుష్పమాలానురక్తా

శిశిర సురభి మాస క్రిడన ప్రేమసాత్రం

భవతి రుచిరమూర్తిః సైవ గంధర్వసత్వా.

30

తా. చపలదృష్టి సృత్యగీతాదులయందు సమర్థత కలిగియుం
డుట-శరీరమునుండి మధురమైనసువాసన - పుష్పమాలల యందను
రక్త-శిశిర వసంత ఋతువులలో రతిక్రిడయందాసక్తి కలిగియుండుట
రూపవతియై యుండుస్త్రీ గంధర్వసత్వయని తెలిసికొనవలయును.

—♦ యక్షస్తవ్య ♦—

శ్లో. గురుకుచ యుగభారా శారదేహా నతాంగీ

తరుణహరిణనేత్రా కోపనా వీరలజ్జా

వివిధ మధురవాక్యా మత్స్య మాంసానురక్తా

మునిభి రియోమనఘా యక్షస్తవ్య ప్రదిష్టా.

31

తా. గొప్ప బరువైన కుచములు-శౌరవర్ణముగల దేహము
వంగినశరీరము-లేడికన్నులవంటి కన్నులు - కోపస్వభావము (అనగా
చిరామిషడుట) సిగ్గులేకుండుట- అనేకవిధములగు మధురవాక్యములు
మత్స్యమాంస భక్షణమందాసక్తి గలస్త్రీ యక్షస్తవ్యయని తెలుసు
కొనవలయును. ఇది మునీశ్వరుల అభిప్రాయము.

పా. 1. చటులచపల, పా. 2. జనిత వివిధ తుష్టిగంధమాల్యానురక్త, పా. 3. పాత్రీ,
పా. 4. దేహాదిదేహ, పా. 5. మధుభోజ్యా, పా. 6. మనఃస్థా.

—♦ క్రేతసత్వ —

శో. గిరివిహరణ విజృంభితా¹సంచార వీరా
మలిన విశునచిత్తా కుత్సితాహార చేష్టా
వికృతవదన చంద్రా కృష్ణవర్ణాతిభిర్వా
మలినవననరక్తా కీర్తితా ప్రేతసత్వా.

32

శా. సర్వతములయందు విహరించుటలో నేర్పుకలిగియుండుట
రాశిసంచారమునందు సమర్థ-మలినమై దుష్టమైన మనస్సు
అభివ్యభిక్షణము అనగా తినకూడని వస్తువులను తినవలయునని
ప్రయత్నించుట-కురూపము-నల్లని శరీరవర్ణము - మాసిన బట్టలు
కట్టుట-కురుచశరీరము గలస్త్రీ ప్రేతసత్వయని గ్రహింపవలయును.

ఇతి శ్రీకవిశేఖర జ్యోతిర్శ్వరాచార్య విరచితే
పంచసాయకే జాత్యాది నిరూపణో నామ ప్రథమః సాయకః

—♦ త ప్ప ప్ప లు —

పుట	బంతి	తప్ప	బప్పు
2	26	కార్యత్రికే కృత్రిమ.	తౌర్యత్రికే కృత్రిమః
4	26	కష్టయిక	కష్టక
5	10	సంఖ్యాతి	సంఖ్యతి
5	17	సుతతము	సురతము
5	23	దశ్చల	ధశ్చల
6	3	కళాలాలీ	కలాలీలా
8	6	నివీడ్య	నివీడ్య
8	20	వాత్యా	వాత్యా

శ్రీరస్తు.

పంచసాయకము.

—, ద్వితీయ సాయకము —

—, రతిభేదనిరూపణము —

శ్లో. ఆయామైః పరిణాహైశ్చ పురుషా లింగై ర్వరాంగై స్త్రియః
 1జ్ఞాతవ్యాశ్చ రసగ్రహారుణ 2సమఖ్యాతాంగులైః సర్వతః
 జాత్యాతైఃపి శశావృషాశ్చ తురగాః ప్రాజ్ఞైః స్మృతాస్తాపునః
 మృగ్యశ్వా కరిణీతి నిస్తరభయాత్ సంక్షిప్త నిష్క్రమ్యతే.

తా. పొడవు - విశాలము - అను రెండింటి పరిణామము ననుసరించి స్త్రీ పురుషుల భగవంతులు ఆరు - తొమ్మిది - పదు రెండు అంగుళములు ప్రమాణము కలిగి యండును. పురుషులలో శశజాతి పురుషుని లింగము, ఆరు అంగుళములు, వృషజాతి పురుషుని లింగము తొమ్మిది అంగుళములు, అశ్వజాతి పురుషుని లింగము పండ్రెండు అంగుళముల పొడవు కల్గియుండును. అట్లనే స్త్రీలలో కూడ ఆరుఅంగుళముల లోతు భగముగలది మృగిణియును తొమ్మిది అంగుళముల లోతుభగముగలది అశ్వా లేక బడబా అని యును పదురెండంగుళములలోతు భగముగలది కరిణిఅనియు చెప్ప బడుచున్నది. ఈవిధముగ లింగ భగములయొక్క దీర్ఘ విశాలముల ననుసరించి స్త్రీ-పురుషుల భేదము మూడువిధములయ్యెను.

—* నాయకా నాయకుల సమరతి నిరూపణము *

శ్లో. శశక హరిణ పతోన్యో గ్లోతురంగ్యో స్తతైవ
 హయ గజాపతి నార్యో రేకరూపం రతిం న్యాత్
 ఇహ భవతి నితాంతం ప్రీతి రన్యోన్య యోగాత్
 2అపరమణ మశేక్యం స్త్రీ కథం స్వీకరోతి.

2

పా. 1. జ్ఞాతవ్యాస్త. 1. జ్ఞేయాశ్చాభి. పా. 2. కలాఖ్యాతాం. పా. 3. స్మృతాస్తాః
 పరం. పా. 4. నిష్క్రమ్యతే. పా. 5. పతిపతోన్య. పా. 6. అపశరణమశేక్యం

తా. మృగజాతి స్త్రీకిని శశకజాతి పురుషునకునూ, అశ్వజాతి స్త్రీకి వృషభజాతి పురుషునకునూ, హస్తినీజాతి స్త్రీకిని అశ్వజాతి పురుషునకునూ, సంగమము సంతోషప్రదము, అట్లు కాదేని స్త్రీకి సంభోగమున పాణాంతకదుఃఖము కలుగును.

శ్లో. మృగేవృషంచే దృఢబౌ తురంగం

1 అత్యుచ్చమేతత్ ద్వితీయం వదంతి

అశ్వశశం 2 గోకరిణీసముద్ధం

నీచద్వయం తుష్టికరం సయూనోః.

3

తా. మృగజాతియువతికిని వృషజాతిపురుషునకును అశ్వజాతియువతికిని అశ్వజాతిపురుషునకు జరుగురతము ఉచ్చరత మనబడును. అశ్వజాతిస్త్రీకి శశజాతిపురుషునకు కరిణీజాతియువతికి వృషజాతి పురుషునకు గలుగురతము నీచరతమని చెప్పబడును. నాయికా నాయకులకు ఈరతము సంతృప్తికరము కాదు.

—: అత్యుచ్చ - అతినీచరతనిరూపణము :—

శ్లో. మృగే హయం హస్తీ వదూ శశంచే

దత్యుచ్చ సీచం సురతం వదంతి

3 పృమాణభేదేపి నచ ద్రవంతి

తస్మిన్నత్యవ్యంతి నితంబవత్యః.

4

తా. మృగజాతినాయకకు అశ్వజాతిపురుషునకు జరుగురతము అత్యుచ్చరతమనియు హస్తినీజాతిస్త్రీకి శశజాతిపురుషునకు జరుగురతము అతినీచమనియు చెప్పుచున్నారు. కారణమేమన మృగి యొక్క యోనిప్రమాణము ఆరు అంగుళములు అశ్వజాతిపురుషుని లింగము పదురెండు అంగుళములు పొడవు అగుటచే అత్యుచ్చరత మగును. కరిణియొక్క భగ్రప్రమాణము పదురెండు అంగుళములును శశ జాతిపురుషుని లింగము ఆరు అంగుళములగుటచే అతినీచరత మన

బడును. ప్రమాణభేద ముండుటవలన ద్రవింపకపోవుటచే స్త్రీలకు సుఖముండదు.

—: ఉత్తమ మధ్యమాధమరతి లక్షణము :—

శ్లో. స్త్రీపునయో స్తుల్యరతం ప్రశస్తం
మధ్యద్వయం మధ్యమ మామనంతి
అత్యుచ్చసీచం సురతం వదంతి
మృగీచాయం హస్తీవధూం శశంచ. 5

తా. స్త్రీపురుషులకు తుల్యరతమే ప్రశస్తమైనది. కారణ మేమనగా వారి జననేంద్రియములు రెండును సమానముగానుండును. కొంచెము భేదమున్న మధ్యమరతమనియు అధికభేదమున్న అధమ రతము లేక అతినీచరతమనియు చెప్పబడును. ఎట్లనగా హరిణి - అశ్వ జాతిపురుషుని రమించిన అత్యుచ్చరతమగును. హస్తీని శశజాతిపురు షుని పొందుట అసంభవరతము. అతినీచమగును. జననేంద్రియ ప్రమాణములలో మిక్కిలి భేదముండుటచే అట్టిరతము కూడనిదగు చున్నది.

శ్లో. ప్రీతి సమా స్యా త్సురతే సమాభ్యే
సీచద్వయే యోషిత ఏవ తుష్టిః
అత్యుచ్చకే వాప్యతినీచకేవా

1తుష్టిర్న పుంసాం చ సుందరీణాం.

6

తా. సంభోగము సమానముగానున్నప్పుడు ప్రీతియు సమాన ముగనుండును. రెండువిధములైన నీచరతులలో స్త్రీలకే సంతో షము కలుగును. ఎట్లనగా తొమ్మిదిఅంగుళముల భగముగల కామి నికి పండ్రెండంగుళముల ధ్వజముగల పురుషుడును, ఆరుఅంగుళముల భగముగల నాయికకు తొమ్మిది అంగుళములు ధ్వజముగల పురుషు డును లభించినచో స్త్రీలకే సంతోషముకలుగును. గాని 12 అంగుళ ముల ధ్వజము గలవానికి ఆరుఅంగుళములు గల కామినియు (అనగా)

తురగజాతిపురుషునకు మృగజాతిస్త్రీ శశజాతిపురుషునకు కరిణీయు
లభించినచో సంభోగము ఇర్వురకు సుఖప్రదముకాదు.

—: ప్రచండవేగత్రయలక్షణము :—

శ్లో. ప్రచండ వేగోఽప్యథ మధ్యవేగ
స్తథాఽపర స్వా ల్లఘు నామధేయః
పున స్తరుణ్యా ఉభయో రపీహ
త్రిభా కపీంద్రాః సురతం వదంతి.

7

తా. ప్రచండవేగము- మధ్యవేగము - లఘువేగములని సురత
కాలమందలి వేగములు మూడువిధములు. స్త్రీపురుషుల కిర్వురకు
నీవేగత్రయము శరీరమందు స్వాభావికముగనుండు శక్తి ననుసరించి
యుండును.

: కొక్కొక్కటిని మతము :

కొక్కొక్కడు రతిరహస్యమునందు ప్రచండాదివేగభేదముల
వలన రతితోమ్మిదివిధము లని చెప్పియున్నాడు. ఎట్లనగా:—

శ్లో. మందమధ్యమ చండాశ్శ్యుచ్ఛేద్యేగతోఽపుభయే తథా
వేగః కాముకతాజ్ఞేయ స్తేనాపి ననధారతమ్.

1. మందవేగముగల స్త్రీ పురుషులరతము 2. మధ్యవేగము
గలవారిరతము 3. ప్రచండవేగముగలవారిరతము 4. మందవేగతో
మధ్యవేగునికి కలుగురతము 5. మధ్యవేగతోమందవేగునికిజరుగు
రతము 6. మందవేగతోచండవేగునికిజరుగురతము 7. మధ్యవేగతో
చండవేగునకుజరుగురతము 8. చండవేగతోమధ్యవేగునికిజరుగురతము
9. చండవేగునితోమందవేగుకుజరుగురతము. ఇట్లు తొమ్మిదివిధము
లుగా జెప్పెను.

—: శకాదినాయకస్వరూపనిరూపణము :—

శ్లో. దీర్ఘాఘ్నః స్థూలదేహః లఘునమదశనాః లంబకర్ణాః స్ఫువాచో
గ్రీవాయాం జానుదేశే 1కరకమలతలే కాలిమాసం వహంతః

1 అల్పహారాస్సుశౌచాదినమధిశయినఃకాంతిమన్తోబలాఢ్యాః

క్రీడావన్తోవినీతాః లఘుతరసురతాః పుణ్యభాజ శృశాస్యః. 8

తా. పెద్దనేత్రములు స్థూలదేహము సమానమై చిన్నవగు
పల్లు వేలాడుచెవులు మంచివాక్కులు - కంఠము - జానువులు
చేతులయందు నలుపుకలిగియుండుట కొలదిభోజనము అల్పశుచి -
పగటివేళపడుండుట - సుందరమై కాంలిగల శరీరము - బలముగల
దేహము - ఆటలయందాసక్తి నమ్రత లఘునై ససంభోగము ధార్మి
కత్వముగల పురుషులు శశజాతిపురుషులనబడుదురు.

—: మృగజాతినాయకలక్షణము :—

శ్లో. 3 సుచారుకేశో మృదువాక్కువేషః

సుదీర్ఘకంఠ శ్చపల స్సనేత్రః

సురక్తపాణి స్సమ దంతపంక్తిః

సౌభాగ్యయుక్తః కథితో మృగోఽయం. 9

తా. సల్లగా మెరుయుచున్న అందమగు తలనెండుకలు
మృదువాక్కులు మంచివేషము దీర్ఘమై అందమైన కంఠము - చప
లత - సుందరములైన నేత్రములు - రక్తిమగల కమలపుష్పముల
వంటి చేతులు ముత్యములవలె సమానమైన ప్రకాశించు దంతపంక్తి
గొప్పతనము సౌభాగ్యముగల పురుషుడు మృగజాతినాయకుడన
బడును.

—: పృషభజాతినాయకలక్షణము :—

శ్లో. స్ఫారాకారాః సదర్పాః సురతరసకలా లంపటా స్సుందరాంగాః

వ్యూఢోరన్కా- 4 స్సురూపా స్సుసమజఠరిణో మాంసలా

లోలనేత్రాః

అత్యంత రప్రౌఢవాచో పరిలఘుధృతయః క్రోధనామధ్యవేగాః

ఉత్థాణో లింగ ఏమీషద్వితతనవమిష్టై రంగుళీ కై రవహన్తి. 10

1. అల్పహారాస్సుశౌచా 2. ధనాఢ్యాః పా. 3. సుచారుకేశో

4. సురూపాః 5. ప్రౌఢవాక్యాః 6. ఉత్థాణో ద్విగుణనవమిష్టైః

తా. దీర్ఘమై సుందరమైన ఆకారము దర్శము రతికి సంబంధించిన చతుష్పక్షికళలయందు నేర్పరితనము ప్రబోధించుచున్న జఠరాగ్ని అనగా అధికముగా తిని జీర్ణించుకొనగల్గియుండుట బలసిన రొమ్ము సురూపము చంచలనేత్రములు ప్రౌఢవాక్యములు బలమైన భుజములు కోపము సురతమందు మధ్యవేగము అత్యంతసహనము లావు తక్కువయై తొమ్మిదిఅంగుళములు పొడవుగల కామదండము గలపురుషులు నృపభజాతి పురుషులనబడుదురు.

—: ఆశ్వజాతి పురుష లక్షణము :—

శ్లో. కార్యేదృష్టా బలిష్ఠాః సితసమదశనాః 1 వీవరాస్యావరాక్షా
గ్రీవాబాహూరుద్ధీర్ఘాః పరహితనిరతాః సాత్త్వికాః స్నిగ్ధవాచః
నిర్లజ్జా శ్చార్దుశీలాః పృథురగతయ శ్చండసంభోగరక్తాః
అశ్వాలింగనహంతో 2 యువతిజనమతంభానుసంఖ్యాంగుళీకం.

తా. కార్యమందు దృఢత్వము బలముకలిగియుండుట సమమైన తెల్లని దంతములు గంభీరమైన ముఖము పెద్దకన్నులు దీర్ఘమైన బాహువులు మెడ తొడలు విశాలమైన రొమ్ము పరోపకారమందాసక్తి సత్వగుణము మనోహరములైన నవాక్కులు సంభోగమున సిగ్గు లేకుండుట చక్కనిస్వభావము శీఘ్రగమనము సంభోగమునందు చండవేగము పదురెండంగుళములు పొడవుగల కామదండము స్త్రీలకు మనోహరుడై యుండుట ఆశ్వజాతి పురుషులక్షణము.

—: మృగజాత్యాది నాయకా లక్షణము :—

మృగజాతినాయక.

శ్లో. మృద్వంగీ దీర్ఘ నేత్రా వరవిసలతికా కోమలా దీర్ఘ బాహుః
శోణాంభోజాభిరామంవహతి కరయుగంహస్త్రిమధ్యాసుకేశీ
సుశ్రోణిః కంబుకంఠీ పృథుకుచయుగళాయా వహత్యంగుళీకైః
షష్ఠిః కందర్పగేహం కథయతి హరిణీం తా మిహ జ్యోతిరీశః.

పా. 1 వీవరాస్యావరాక్షా. పా. 1 సీతరాస్యాధరాశ్చ. పా. 2 యువతిజనరతా. పా. 3 వేడిమధ్యా

తా. మృగునై నదేహము దీర్ఘములై ననేత్రములు తామర తూండ్లవలె మెత్తని పొడవైన బాహువులు ఎర్రతామరపూవులవలె మనోహరములై న అరచేతులు సన్ననినడుము అందమైనశిరోజములు చక్కని కటిప్రదేశము శంఖమువంటి కంఠము గొప్పవై బరువగు స్తనములు ఆరుఅంగుళములు లోతుగల భగము గలకామిని హరిణిలేక మృగజాతినాయక యని జ్యోరీశ్వరకవిచెప్పినాడు.

—: అశ్వజాతి నాయకా లక్షణము :—

శ్లో. వ్యానిమ్నోత్తుంగ శీర్షా బహుతరకపిశ స్థూలకేశ ప్రచారా చంచన్నీలాంబుజాక్షీ సులలితవదనా తుంగ వక్షోజభారా గంభీరావర్తనాభి ర్వలిభి రుపగతా శ్రోణిభారా లసాంగీ సేయం రంధ్రాంగుళీకం వహతి రతగృహం రంధ్రకం వై తురంగీ.

తా. నిమ్నమై ఉన్నతమైన శిరము బూడిదరంగుగలిగి దట్టమైన దుడుపుగల శిరోజములు నల్లతామరవంటి నేత్రములు చపలదృష్టి సుందరముఖము ఉన్నతములైన కుచములు లొంగి సుడితిరిగిననాభి వళిత్రయముగల ఉదరము పిరుదులభారముచే అలసటజెందిన శరీరము తొమ్మిదిఅంగుళములు లోతుగల కామగృహము గల యువతి అశ్వజాతి నాయకయని చెప్పబడును.

—: హస్తినీజాతి నాయకా లక్షణము :—

శ్లో. స్థూలాంగీ స్థూలగంధా లఘుతరనయనా స్థూలనీలాల్పకేశా బింబోష్ఠీ పీనబాహుః కఠిన గురుకుచా హీనపర్వాతిదుష్టా నిర్లజ్జా రాసభోక్తీ స్తరలితవదనా సర్వదా కప్తసాధ్యా నిర్దిష్టా హస్తీయం వహతి రవిసమ్మై రంగులై ర్గుహ్యదేశం.

తా. స్థూలదేహము స్థూలములైన గంధస్థలములు చిన్న కన్నులు నల్లనికొలదియైన తలవెండుకలు దొండపండువంటి అధరము బలసినచేతులు కఠినములై గొప్పవైన కుచములు దుష్టస్వభావము నిర్లజ్జగాడిదవలె కర్ణకఠోరముగా మూర్ఖాడుట చంచలమైనవదనము రతియందు కప్తసాధ్యురాలై యుండుట పండ్రెండంగుళములు లోతుగల కామగృహముగలస్త్రీ హస్తినీనాయక యనబడును.

—: బాలాద్యవస్థా లక్షణము :—

శ్లో. షోడశవర్ష వయస్కాం బాలామిత్యాలపన్తి ధీమంతః

వింశత్యబ్దా తరుణీ 1 త్రింశాప్రోక్షాం పంచాశతీవృద్ధాం. 15

తా. పదునారువత్సరములు ప్రియమువరకూ బాలయనియు ఇరువదివత్సరములు మొదలు ముప్పది సంవత్సరములవరకూ ప్రియము కలది తరుణియనియు ముప్పది సంవత్సరములు మొదలు యాబది సంవత్సరములవరకూ ప్రియముకలది ప్రౌఢయనియు ఏబది వత్సరములు దాటినది వృద్ధయని ధీమంతులగు పండితులు పల్కెదరు.

శ్లో. బాలా నూతనసంగమే రతికరీ సాంద్రాంధకారే భవే
దాలోకే సుఖమాతనోతి తరుణీ సంభోగలీలావిధౌ
ఆలోకే సుఖాయతే సరభసం ప్రోక్షా తమిసేంగనా
వృద్ధా జీవితహరిణీ సకురుతే కుత్రాపి సౌఖ్యంమనాక్. 16

తా. బాల దట్టమైన చీకటిలో నవయువకునకు నూతన సంగమమున సౌఖ్యమునిచ్చును. తరుణి ప్రకాశవంతమగు గృహములో ప్రియునకు పెక్కు-విలాసములతో గూడిన రత్నికీడాసుఖమనొసంగును. ప్రౌఢ తన మనోభావము నెరుకపరచుచు చీకటిలోను వెల్తురులోను నాయకునకు సంతోషము నిచ్చును. వృద్ధ ప్రాణాపహరిణియగును. ఆమెవలన పురుషున కెట్టి సుఖము కలుగదు.

—: దేశస్త్రీలక్షణము :—

శ్లో. రూక్షాంగీ 2 బహువాదినీ చలమతి కిరీతప్రియా శౌటూలా
శైలాంభోగిణి పార్శ్వదేశ వనితా ప్రాయో భవేదీదృశీ
4 అంభోదాగమ పుష్పమాస సమయే సేవ్యాః పునఃప్రీణితా
గుర్వాహర సుగంధమాల్య వసన స్నిగ్ధంగరాగాదిభిః 17

తా. పర్వతప్రాంత సముద్రప్రాంత స్త్రీలకు కఠినశరీరము - గౌరవర్ణము శ్యామలవర్ణము కలిసిన శరీరచ్ఛాయ చంచలచిత్తము - సంగీతము పాడుటయందుత్సాహము సుగంధవస్తువులు పుష్పమాలలు

1 త్రింశాత్ ప్రోక్షాతతః పరంవృద్ధా 2 బహువర్షినీ 3 శీతప్రియావాతలా 4 అంభోదాగమపుష్పకాసమయే 5 వర్షాయాం కుసుమాకరేచ బహుళః 6 ప్రీతిదారి సుగంధ

ఉత్తమవస్త్రములు సువాసనద్రవ్యములు లేపనమొనర్చుటయందు ప్రేమకలిగియుండుట - మొదలగు లక్షణములు కలిగి ఆనందము నొసంగగలిగి యుందురు.

శ్లో. గూఢగ్రంథి రహర్నిశం హి సకలే గాత్రే 1 వహత్యుష్ణతా
మంభూజ 2 ప్రసవారుణోత్తమ కరా శీతాలయే ప్రేయసీ
సారాష్ట్రీచ కళింగదేశయువతిః కామంభవే త్పిత్తలా
హేమంతే శిశిరే నరై రిరవిరతం సేవ్యా యథాకాంక్షయా. 18

తా. శీతలదేశమందలి స్త్రీలు తమశరీరముల నెల్లప్పుడు బట్టలతో కప్పుకొనుచుందురు గాన శరీరమున నుష్ణము కలిగియుండును. వారి చేతులు ఎర్రతామరపూవులవలె రక్తిమకల్గియుండును. సారాష్ట్ర కళింగదేశ స్త్రీలు పిత్తప్రకృతి గలవారగుటచే హేమంత శిశిర ఋతువులలో సంభోగేచ్ఛ కలిగియుందురు గాన నాదినములలో నాస్త్రీలు సంగమముచకు దగియుందురు.

శ్లో. జ్వేయా కోకిల కాకలీ కలరవా మేదన్విసీ శీతలా
నిద్రాలుశ్చ శరీషకోమలతనుః స్నిగ్ధాననా క్లేష్మలా
వంగ శ్రీహట కామరూప తరుణీ 4 శీతాదినా శంకతా
గంతవ్యా శరది ప్రకృప్తమదనా గీష్మే నరై రాదృతా. 19

తా. వంగ సింహళ కామరూప దేశస్త్రీలు కోకిలవంటి కంఠ స్వరము మోలుశరీరము శీతలము - అధికనిద్ర - దిరిశనపువ్వువంటి కోమలము - నున్ననిముఖము - కఫప్రకృతి కలవారై ఆశ్వయుజ కార్తికమాసములలోను గీష్మకాలమందును కామవాంఛ కలవారై యుందురు. గాన నాస్త్రీలతో నాకాలములోనే కీడింపవలయును.

శ్లో. శుచిచరిత విచిత్రా చిత్రసంభోగ మిత్రా
నఖదశన విరక్తా శిల్పశిక్షౌ నురక్తా

1 వ హత్యుష్ణతా 2 ప్రసవారుణోత్పలకరా 3 రనువిసం

4 శీతాదికాలాదినా 4 శీతాదివాసనాధవి

1 సిరమతి నిజబంధుః కామసర్వస్వ సింధుః

భవతి రుచిరవేషా కామినీ మధ్యదేశా.

20

తా. మధ్యదేశస్త్రీలు ఆచారముకలవారై ఉజ్జ్వలచరిత్రలై
యుండుటయేగాక చిత్రసంభోగానురక్తి - సఖదంతక్షతములయందు
విరక్తి - శిల్పశిక్షయం దనురాగము - సిరచిత్తము కలిగి కామకళకు
సముద్రమువలెనుండి సుందర వస్త్రాలంకారములచే శృంగారించుకొను
చుండురు.

శ్లో. కరకుచ కరజాతా శ్లేషవిన్యాస దత్తౌ

సకలసురత 2బంధుః జ్ఞానవై దగ్ధ్య దత్తౌ

3నలఘు నగురు వేగా ప్రియశః కామరక్తౌ

రమయతి మధురాల్పం సుందరీ 4హంతగౌడీ.

21

తా. గౌడదేశస్త్రీ సఖక్షత ఆలింగనాదులయందు సమర్థతయు-
సమస్తమైన సురతక్రియలయందు వాంఛకలిగియుండుట - బుద్ధిమంతు
రాలై యుండుట - గృహకార్యములయందు నేర్పరితనము-సురతమందు
మధ్యవేగము-కామానందై-అల్పసురతమునకే సంతోషపడుట కలిగి
యుండును.

శ్లో. మృదువచన విభాగా కోమలానంగ భాగా

విగత రమణభీతిః కోమలానంగగీతిః

ద్రవతి ర్ఘటితి కాన్తా చిత్రసంభోగ వీదత్తౌ

రమయతి కిలకాతౌ క్షీ రితౌ నంగగౌడీ.

22

తా. వంగదేశ స్త్రీ కోమలవాక్కులు పల్కుట-మృదువైన
కామగృహము-మధురముగ ప్రేమగీతములబాడుట. పతినిజూచి భయ
పడకుండుట-శీఘ్రముగా ద్రవించుట-చిత్రసంభోగమందు చాతుర్యము
కలిగియుండును.

పా. 1 సిరమతి నిజబంధుః 1 స్వసుహృది దృఢరాగా

2 సింధుః 3 నలఘు నబహు 4 తైరభుక్తి

పా. 5 కాంతా, పా. 6 కిలకాతీ

శ్లో. కరతల హతితుష్టా బాహ్యసంభోగ హృష్టా
చిరనిధువన సాధ్యా మాలవీ ధూర్తవాక్యా
సుఖయతి సుఖవేగా వ్యంజితానంగరాగా
చపల 1పిశున శీలా స్యాదియం చోలబాలా. 23

తా. మాలవదేశస్త్రీ హస్తప్రహరములకు సంతోషించుటయేగాక బాహ్యరతులవలన సంతృప్తిపడును. అనగా సఖిక్షిత దంతక్షిత చుంబనాదులు-అంగాంగసమ్మేళనము-కరస్పర్శనమువలన ఆనందించును. మరియు సురతమున కధికకాలమునపేక్షించుచు ధూర్తవాక్యముల నాడుచుండును. చోళదేశస్త్రీలుకూడ నిట్టిగుణములు గలిగియుండుటయేగాక సంభోగసమయమున మధ్యవేగము కలిగి కామచేష్టలను స్వయముగ నెలిబుచ్చుచు చుంచలచిత్తము దుష్ప్రకృతి కలవారై యుందురు.

శ్లో. కువలయ దళవర్ణా చారు తాటంకకర్ణా
చకితహరిణనేత్రా ఫుల్లరాజీవ వక్త్రా
లఘునిధువన రక్తా కప్టసంభోగ సక్తా
సులలిత గతిరేషా 2ఘూర్ణరీ చారువేషా. 24

తా. గుజరాతీదేశస్త్రీలు నల్లకలువవలె శ్యామలవర్ణముగల శరీరచ్ఛాయ-అందమున కణ్ణాభరణములు-బెడరిన ఆడులేడి కన్నుల వంటికన్నులు-వికసించిన తామరపుష్పమునుబోలినవక్త్రము(ముఖము) అల్పకాల మైధునమునకు సంతసించుట - సహజ సంభోగాసక్తి-లలితమైన గమనము - సుందరమైన వేషము కలిగియుందురు.

శ్లో. 3అలసవలితదృష్టి ర్దివ్యరూపాంగయస్త్రిః
కఠిన మదనవేగా దుఃఖసాధ్యా 4ప్రయోగే
విరమతి సురతాంతే కోపమాయాతి 5కాంతే
వివిధ పురుషలోలా సైంధవీ దుష్టశీలా. 25

తా. సింధుదేశస్త్రీలు నిద్రమత్తుతో గూడిన దృష్టి - మంచి రూపము - సుందరశరీరము - సంభోగమునందు ప్రచండవేగము - సురత ప్రయోగమందు దుఃఖసాధ్యురాలుగా నుండుట - సురతాంతమందు విరక్తి - ప్రియునియందు కోపము-అనేకమంది పురుషులయందాసక్తి - దుష్టస్వభావము కలిగియుందురు.

శ్లో. 1పురుష కరజఢాత్రీ దుష్టవాక్యా భిధాత్రీ
విషమ సురతపాత్రీ నిశ్చితం కాళగాత్రీ
ఇతి భవతి పురంద్రీ 2కోసలా 3వంతికాస్త్రీ
కబలయతి రతార్తా శ్లోయతే పూర్వ వార్తా. 26

తా. కోసల అవంతిదేశస్త్రీలు పురుషులపై సఖక్షులములను జేయుట-కఠినములైన దుష్టవాక్యముల నాడుట - విపరీత సురతమున కిష్టపడుట - రతికాలమందు కామార్తలై పురుషులపై బడేయుండు టయు కలిగి యుందురు. కాని చివరచెప్పిన కారణము మాత్రము పూర్వాచారముగా వచ్చుచున్నట్లు వినపడుచున్నది.

శ్లో. 3పికరవ మృదువాచః కోమలాంగ్య సుసరమ్యా
వ్యపగత భయలజ్జా సాహసస్య స్వతంత్రాః
లఘునిధునన సాధ్యా 4శీప్స సావీర భేదః
ద్రవిడ మలయజాతాః 5సుంసరాంగ్య స్తరుణ్యాః. 27

తా. చీనా, సావీర, ద్రవిడ, మలయాళ దేశస్త్రీలు కోకలారనమువంటి మధురవాక్యములు - కోమలములై రమ్యములైన శరీరములు-భయములేకుండుట-నిర్లజ్జ-సావితంత్ర్యము - సాహసము - శీఘ్ర సంభోగము-సుందరాంగములు కలిగియుందురు.

పా. 1 పులకకరజఢాత్రీ. పా. 2 కాళలావంతికాస్త్రీ

పా. 3 పికరవృదు పా. 4 స్వర్ణసోదారభేదా, పా. 5 స్తల్యరూపాస్త

రుణ్యాః.

శ్లో. సకల సురతదత్తౌ సిద్ధిసౌభాగ్య నశ్యా

దశన వసన పాన ప్రీతిభాజః సలభాః

కరజ లిఖన దత్తౌ శృండవేగా భిరమ్యాః

కుసుమ సురభయస్యః మద్ర ప్రేలింగ్య నార్యః. 28

తా. మద్ర త్రిలింగదేశముల స్త్రీలు సురతకళలయందు ప్రవీణము కలవారై - కార్యసిద్ధి సౌభాగ్యముగల పురుషులకు వశ్యులై - అధరపాన దంతక్షత సఖిత్వతాదులయందు ప్రీతికల్పి - సంభోగమునందు చండవేగమునకు సంతృప్తిపడుచు - పుష్పవాసనవంటి శరీరవాసనకలిగియుందురు.

శ్లో. సురతరస విమర్ష ప్రేమవత్సః ప్రచంఘః

కరజదశనకేశశ్లాఘ సంజ్ఞా విహీనాః

సహజమలీనచిత్తాః పాండ్రకాంభోజ జాతాః

కరతలలయతుష్టాః కామరూపాంగనాస్యః. 29

తా. పాండ్రకాంభోజదేశస్త్రీలు * (కాంభోజ అనగా పర్షియాదేశస్త్రీలు) సురతకాలమందు హస్తప్రయోగాదుల నవేషించుట - సఖిత్వ దంతక్షతాదుల నెఱుంగకుండుట - స్వభావసిద్ధముగ మలిన చిత్తము కలిగియుందురు. కామరూపాంగనలు అనగా ఆసాముదేశ నివాసినులగు స్త్రీలు కూడ సీగుణములే కలవారై హస్తప్రయోగ కౌశలమునందత్యాసక్తి కలిగియుందురు.

శ్లో. గాఢం సంక్లృప్య కంఠే లిఖతి కరదుష్టై స్సర్వజః కాంతదేహం

కేశేష్వాకృత్య చుంబత్యధర మవీరతం ముష్టిఘాతం దదాతి

తృప్తిం నోయాతి శీఘ్రంద్రవతి నచరతే చండవేగా ప్రగల్భా

జ్ఞాతవ్యా పండితేంద్రైః రతికలిత రతి ప్లాట కర్నాటనారీ. 30

1 సౌభాగ్యదత్తౌ

2 రతిలలిత

* అమరకోశములో “వనాయుజాః పారసీకాకాంభోజాబాహ్నికాహయః”

అని యుండుటవలన అందువహరింపబడిన దేశపు గుణములనుగూర్చి యర్థమిచ్చుచున్నను కాంభోజదేశమందు పుట్టిన మనుష్యులకు గూడ కాంభోజనామముమీద వ్యవహరింపబడుదురు.

తా. లాట కర్ణాలు దేశస్త్రీలు ప్రియులయొక్క కంఠమునందు నఖిక్షితములు చేయుట - శరీరమునంతయు దృఢాల్లింగన మొనర్చుకొనుట - శిరోజములను గ్రహించి అధరసాన మొనర్చుట - ఎల్లప్పుడు పురుషునితో సమముగ ముష్టిఘాతములు చేసెట్లనిచ్చుట - సంభోగమునందు చండవేగము - తృప్తిలేకుండుట శీఘ్రముగా ద్రవించుకుండుట - అధికముగా ఎదురొత్తు లిచ్చుటయు గలిగియుందురు.

శ్లో. దుష్టా దుర్గంధదేహాః పశుసమసురతాః చుంబనా శ్లేషహీనాః
సేర్వ్యా స్లేచ్ఛాంగనాస్య ర్లఘురతనిరతాః పార్వతీయాశ్చ నార్యాః
1కాశ్మీరాభీరగంధ్యాః సకలరసకలా 2మోదహం నితాంతం
సాధ్యా దేశానుసారా దిహపలుమతిభి ర్యోషితస్సర్వదై వ. 31

తా. స్లేచ్ఛాంగనల దేహములు దుర్గంధయుక్తములై యుండును. మఱియు నాస్త్రీలు దుష్టహృదయులు రతికాలమున పశువువలె ప్రవర్తించుట - ప్రచండవేగము నవేక్షించుట - ఈర్ష్యాభువులై యుండుటయేగాక ప్రేమాల్లింగనములు చుంబనముల నెరుంగరు. పర్వతప్రాంత స్త్రీలు నిట్టిగుణములనే కలిగియుందురు గాని సురతమందు మధ్యవేగము నవేక్షింతురు. కాశ్మీరదేశస్త్రీలు సఖి, దంతక్షత, అలింగనాది సకలరతికళల యందు నేర్పరులై - ఆమోద ప్రమోదములయందు నిపుణులై యుందురు. గాన చతురులగు పురుషులు దేశకాలములను గుర్తెరింగి కార్యసాఫల్యము నందవలయును.

శ్లో. జాతేస్తత్త్వం సమస్తం నిఖిల శశికలా బోధనం సత్సవృత్తిం
మృగ్యాదీనాం వశత్త్వం మదనరసకలా కౌతుకం చాప్యశేషం
ఇథం యః కామినీనాం కలయతి చరితం జేశసాత్మ్యేన సమ్యక్
3యోవజ్జీవం సతస్యాః ప్రభవతిహృదయే ప్రాణనాథస్సుఖాయ. 32

1 కాశ్మీరాభీరమధ్యా 2 మోదహంత్రీ

3 యావత్సవత్సరస్యాః

తా. స్త్రీజాతియొక్క తత్త్వమును చంద్రకళాప్రదీపన విధానము దేవసత్వాది సత్వలక్షణము - మృగిమొదలగు నాయికలను వశముజేసికొనుట కామకళకు సంబంధించిన సమస్తానుభవ పూర్వక జ్ఞానము దేశరీతుల ననుసరించి ఆయాస్త్రీలయొక్క చరిత్రము ఈ సాయకమునందు చెప్పబడినవి. సజ్జనులైనవారు దీనిని సదుపయోగముచేసి స్త్రీలకు యథాస్థమైన సౌఖ్యమునిచ్చి ప్రీతిభాజనులై ప్రాణనాథులను నేరు సార్థకపరచుకొందురుగాక.

—: యోనిస్వరూపలక్షణము :—

శ్లో. స్పర్శేన పంకజసమా తరుణీజనానాం
అభ్యంతరేచ గుటికా 1 సమదేశికాచ
యోనిర్భవే దథ వలిప్రక2 రావక్ష్ణీ
గోజిహ్వికా 3 సుఖర కర్కశ 4 గర్భ4 దేశా.

33

తా. స్పృశించిన మాత్రమున తామరమొగ్గవలె సుందరమై కోమలమై యున్న యోనిని పంకజసమా అని పల్కుదురు. (రెండవది) యోనిమధ్యమన గుటికవలె నుండుటచేత నాభగమును సమదేశికా అనివచింతురు. (మూడవది) సుశీతిరిగి వర్ణలూకారముగా నుండును గనుక వలిప్రకారావక్ష్ణీ అని వచించెదరు. (నాలుగవది) ఆవునాలికవలె కర్కశమై కఠినమైన మధ్యప్రదేశముగల యోనిని గోజిహ్వికా అనియు స్త్రీ భగములు నాలుగువిధములుగా నుండునట్లు చెప్పి యున్నారు.

—: యోనియొక్క ఉత్తమమధ్యమాధమ నిరూపణము :—

శ్లో. 5 అత్యుత్తమా స్రవకథతా ప్రథమా కపీంద్రైః
మధ్యాచ మధ్యమవిధా ఖిలుసంప్రవిష్టా
శేషద్వయం మదనకేళి కళారసజైః

నింద్యం సదై వ కథితం సురలోతనవేషు.

34

1 సమవసరో2 పి 2 రావక్ష్ణీ 3 సుఖర 4 దేశః

5 అత్యుత్తమః పృథక్ పృథక్ ప్రథమః కపీంద్రైః మధ్యశ్చ మధ్యమవిధిః కిల సంప్రవిష్టః
పుంలింగ ఏకవచనముగా వాయబడిన పాఠాంతరమిది.

తా. స్త్రీ జనసేంద్రియము నాలుగువిధములని పై సర్గయింప బడినది. దానిలో మొదట చెప్పబడిన 'పంకజసమా' అనునది ఉత్తమము. రెండవదిగా నిరూపింపబడిన 'సమదేశికా' అనునది మధ్యమము. మిగిలినవి రెండు అనగా 'వలిప్రకారావకీర్ణా - గోజిహ్వికా' అనునవి రతికినింద్యములని రతికళానేత్రులు పల్కియన్నారు.

శ్లో. వహ్నిర్నశాంతి ముపయాతి కదాపి కాష్ఠేః

నాంభోనిది ర్విరమతి ప్రచురైః పయోభిః

నావ్యస్తకో జగతి జంతుభి ర్నేతితోషం

వామాపి నైవ పురుషైఃఖిలు యూతి తృప్తిం. 35

తా. ఎన్నికట్టలను బడనై చినను అగ్నిహోతుడు యే విధముగ తృప్తిజెందడో ఎన్నిసదులు కలిసిసను సముద్రుడై యెంతవహింపడో దీవకోట్ల నెంతబాధించినను యముడై విరమింపడో అదే విధముగ స్త్రీలు పురుషసంగమువలన సంతృప్తిని పొందరు.

శ్లో. తస్మాన్నరేణ కిరతిరంగ విచక్షణేన

మాయాముపాస్య సకలాం స్వశరీరసాధ్యాం

తాసాం మనోహరణమేవ పరవిధేయం

నోనేదకోపి హృదయం కిము కామినీనాం. 36

తా. అందువలన రతికళానేత్రులైన పురుషులందరు తెలిసికొనవలసిన దేమనగా తమశరీరశక్తిని రసజ్ఞులను తెలిసికొని స్త్రీలను రంజింపజేయు సమర్థతకలదో లేదో విచారించుకొని కార్యక్రమమున కుపక్రమింపవలెను. కారణమేమనగా స్త్రీలయొక్క హృదయరహస్యము నెవ్వరును గుర్తింపజాలరు.

—: పై సర్గకీర్తితీతము :—

శ్లో. నాభ్యాసతో సచభవేద్విషయాభిమానా

జ్ఞాన్మాంతరీయసహజా పురుషస్యనార్యా

ప్రీతిః పరస్పరతయా హృదయావనన్ధా

నై సర్గికితి కథితా కవిశేఖరేణ.

37

తా. అభ్యాసమువలనగాని విషయాభిమానమువలనగాని ఏర్పడక జన్మాంతరసంబంధముకలిగి సహజమై స్త్రీ పురుషులిరువురు పరస్పరము ప్రేమించుకొనిన నది నై సర్గికప్రేమ యనబడును.

—: ప్రీతి భేదనిరూపణము :—

శ్లో. స్రక్చందనాంబరమనోహరభక్ష్యభోజ్యై

ర్నానాన్నిధై రుపచితా విషయై స్సదై వ

ప్రీతి స్మృతా విషయజేతి కవిప్రవీణైః

సాదృశ్యయోగనుభగా కథితా¹స్సదై వ.

38

తా. పుష్పమాలలు మంచిగంధము - వస్త్రములు-మధురములైన భోజనపదార్థములు మొదలగు వస్తువులద్వారా సంభవించిన ప్రీతి విషయజ మని చెప్పబడును. ఈవిధముచు స్త్రీ పురుషులిరువురు పరస్పర ముపయోగించుకొనినచో సమానప్రేమ కలుగును.

—: ఆభ్యాసకీ లక్షణము :—

శ్లో. ఆభేట శిల్ప సురపూజన కేలిరంగ

స్సంగీతసేవన విధా వ్రసచీయతే యా

అభ్యాసకాశల వశేన కృతోదరీణాం

ఆభ్యాసికీ నిగదితా కవిభిః పురాణైః.

39

తా. వేట-శిల్పకళ-దేవపూజ-కేళిరంగము-సంగీత విద్యాభ్యాస మొనర్చుట మొదలగు వానివలన గలిగినప్రీతి ఆభ్యాసికప్రీతియని ప్రాచీనకవులు చెప్పియున్నారు.

—: అనురాగ వివాశనసేతు నిరూపణము :—

శ్లో. దారిద్ర్య దుఃఖ భయ విక్లవ²మాన రోగై

రుద్యైగ కోప తనుతాదిభి రీశ్వరాణాం

రాగం త్యజంతి వనితాశ్చహ విస్తరస్య
భీత్యా నచాస్య కథిత స్సకలో వివర్తః.

40

తా. నిండుయవ్వనములో దూరిద్ర్యమువలన స్త్రీలకు కష్టము కలిగినను - పరులవలన భయము సంభవించినను - భర్త రోగపీడితుడైనను - ఎపరికైన మిక్కిలి పీడగల్గుటవలనను - ప్రభువు కోపించినను స్త్రీలు అనురాగమును వదలుచున్నారు. ఈవిషయములో చెప్పవలసిన దధికముగా నున్నను గ్రంథవిస్తరభీతిచే నుదహరింపబడలేదు.

ఇతి శ్రీ కవిశేఖర జ్యోతిరీశ్వర నృపతివరచితే
పంచసాయకే ద్వితీయః సాయకః.

శ్రీరస్తు.

పంచసాయకము.

—♦ తృతీయ సాయకము ♦—

—♦ దేహదుర్గంధహరణయోగము ♦—

శ్లో. ప్రాగంగరాగః పురుషేణకార్యః

స్త్రీయా చ సంభోగసుఖాయ 1గాత్రే

తస్మాదహం గంధవిధానమాదౌ

విలాసినః సర్వముదీరయామి.

1

తా. సంభోగసుఖమును బాగుగా పొందుటకై స్త్రీ పురుషులు ముందుగా తమతమ అవయవముల నన్నింటిని శుభ్రముగను సుగంధపరిమళములతో నిండునట్లుగ నుంచుకొనవలయును. అందుకై నేను విలాసవంతులగు స్త్రీపురుషులకై సుగంధవిధానమును దెల్పుచున్నాను.

శ్లో. 2హరీతకీ లోద్రమరిష్టపత్రం

3సప్తచ్ఛదో 4దాడిమకల్మశం చ

5సఖోగనాయాః కథితః కవీంద్రైః

శరీర దుర్గంధ్యహరః ప్రళేపః.

2

తా॥ కరక్కాయ - లొద్దుగచెక్క - కుంకుడుఆకు - ఏడాకుల పొన్నఆకు - దానిమ్మచెక్క వీనిని నూరి శరీరమునందు లేపనము చేసినయెడల శరీరదుర్గంధము పోవును.

శ్లో. హరీతకీ చందన ముస్తనాగై

దుశీర 6లోద్రామయ 6రాత్రితూల్యైః

స్త్రీపుంసయో ర్ఘర్మజ్జగత్రగంధం

వినాశయత్యాశు 7విలేపనంచ.

3

1 రాత్రే

2 సఖూతకీలోధి, 3 సచందనం, 4 దాడిమ వల్కులంచ.

5 లోధోత్పల, 6 రాత్రిమూలై, 7 విలేపనేన

తా॥ కరక్కాయ- శ్వేతచందనము - నాగముస్తలు - వట్టివేరు
లొద్దుగచెక్క - నల్లకలువ వీనిని సమానభాగములుగా దంచి పొడిచేసి
లేపనము చేసినయెడల స్త్రీ పురుషులకు చెమటవలన కలిగిన శరీర
దుర్గంధము పోవును.

శ్లో. హరీతకీ శ్రీఫల ముస్త 1యుక్తైః

2బింబీఫలైః పూతికరంజబీజైః

కక్షాది దౌర్గంధ్య క్రిమిప్రభూతం

వినాశయత్యాశు హతేనయోగః.

4

తా. కరక్కాయ- మారేడు-తుంగముస్తలు-దొండపండు-నేల
మడుగుచెట్టుగింజలు నూరి లేపనమొనర్చినయెడల చంకలు మొదలగు
అవయవములయందలి దుర్గంధము పోవును.

శ్లో. సచందనోశీరక బిల్వపత్రైః

కోలాక్షమజ్జాఽగురు నాగపుష్పైః

లిప్తాశ్శరీరం ప్రమదా జవేన

చిరప్రరూఢం వినిహంతి గంధం.

5

తా. చందనము - వట్టివేరు - మారేడుకలులు - రేగుగింజలోని
పప్పు - తాడికాయలోనిపప్పు - కృష్ణాగరు - నాగకేసరములు నూరి లేప
నము చేసినయెడల స్త్రీలకు చిరకాలమునుండి పోని దుర్గంధము నాశన
మగును.

శ్లో. కసదాడిమత్వజ్మధు లోద్రపద్మైః

పిష్టైస్సమానైః పిచుమందపత్రైః

విలిప్యగాత్రం తరుణీ నిదాఘే

దౌర్గంధ్యకం ఘర్మభవం నిహంతి.

6

1 యుక్తం, 2 చించాఢలంపూతికరంజబీజం, 3 మపిప్రభూతం

4 ప్రమదాహవేన

5 హరీతకీత్వక్, 6 దుర్గంధిఘర్మభవచయం

తా. దానిమ్మచెట్టుయొక్క పట్ట - (చర్మము) - ఇప్పపువ్వు -
 లొద్దుగచెక్క - తామరగింజలు - సమాన భాగములుగా సిండిచేసి
 వేసాకురసములోకలిపి స్త్రీ తనశరీరమునకు లేపనము చేసినయెడల
 ఎండాకాలమందలి చెమటవాసన అంతయుపోవును.

శ్లో. సకేసరోశీర శరీష లోక్తైః

శూచ్య్రీకృతై రంగవిలేపనేన

గ్రీష్మేనరాణాం న కదాచిదేవ

ధర్మస్మృతిస్యాదితి భోజరాజః.

7

తా. నాగకేసరములు - వట్టివేరు - దిరిశన - లొద్దుగచెక్క-
 వీటిని దంచి చూర్ణముచేసి శరీరమునకు లేపనము చేసినయెడల ఎండా
 కాలమందు చెమట శరీరమునుండి రాదని భోజరాజు చెప్పినవాక్యము

—: మహాసుగంధి తైలము :—

శ్లో. ఆచా బిల్వదళం తతో మరువకం పుష్పాణ్యశోకస్య తు

ప్రత్యాదిత్య మజనమేన 2తిలజే తై లేఘటే నిక్షిపేత్

కేతక్యాః కుసుమానిచేహ ముహుశః శేషే క్షిపేదాదరాత్

ఇథం కార్యమిదం మహాపరిమళం తైలం నరైః సిద్ధయే. 8

తా. పృథమమున మారేడుఆకులు - తదుపరి మరువము -
 ఆశోకపుష్పములు-నువ్వులనూనెతో నిండిన కుండలోవేసి ఉదయము
 నుండి సాయంత్రమువరకు ఎండలోనుంచి తదుపరి మొగలిపువ్వులువేసి
 నాననిచ్చినయెడల మహాసుగంధితైలమేర్పడును. ఇది చాల లాభ
 కరము.

—: స్నాన సమయ సుగంధ ద్రవ్యము :—

శ్లో. స్వర్ణాంబుదోశీరమసీయుతానాం

పథ్యాన్వితానాం చ విలేపనేన

1 కదాచిదేహ=కదాచిదోహః

పా. 2 హవిషా త్రోటి స్తరాం నిక్షిపేత్.

1స్నాత్య సరః సారభమేవ 2మాసా
చైచ్ఛక్య మాప్నోతి 3శిరోహసాం.

9

తా. పచ్చనాగము స్తలు - పట్టివేరు-జటామాంసి-కరక్కాయ-
వీటిని సమభాగములుగానూరి లేపనముగాచేసి స్నానమునకుపూర్వము
తలకు లేపనమొనర్చుకొని స్నానము చేయవలయును. నెలదినముల్ని
చేసినయెడల శిరోజములు నునుపుగా బారుగాపెరుగును. మరియు
పరిమళముగానుండును.

—: అంగసారభవలేపనం :—

శ్లో. పథ్యారసాలామలకీ ఫలానాం
సజాబు జీమూత దళోత్పలానాం
మాంసీయతానాం పరిలేపనేన
స్నాయాన్నరః సారభకాంతివృద్ధ్యైః.

10

తా. చిత్తీకూరరసము - ఉసిరికాయ - నేరేడుపండు - దేవ
తాళమువృక్షముయొక్క దళము - నల్లకలువ - జటామాంసి - వీటిని
కలిపి సువాసనకొరకు కాంతికొరకు శరీరమునకు లేపనమొనర్చుకొని,
స్నానమొనరింపవలయును.

శ్లో. హరీతకీ తోయద తుల్యభాగై
ర్వనేచరస్యాపి చతుర్థభాగః
తదర్థభాగః కథితో నఖస్య
స్యాదేషగంధో మదనప్రకాశః.

11

తా. కరక్కాయ - తుంగము స్తలు - సమాన భాగములుగా
జేసి వానిలో నాలుగవవంతు బ్రహ్మమేడి; దానిలో సగభాగము
వ్యాఘ్రనఖమను సుగంధద్రవ్యము, వీటిని లేపనమొనర్చుకొనిన
కామోద్దీపనముకలుగును.

శ్లో. ఏలా శటి పత్రక చందనాని
 తోయా భయా చంద్ర 1 ఘనోత్పలాని
 ససారభోఽయం సురరాజయోగ్యః
 భ్యాతః సుగంధో 2 సరమోహనాఖ్యః. 12

తా. ఏలకులు - కచ్చూరము - ఆకుపత్రి - చందనము -
 తుంగము స్తలు - కరక్కాయ - కర్పూరము - లవంగచెక్క - చెంగల్య
 కోప్పు - సమభాగములుగా పొడిచేసియుంచిన దానిపరిమళము అత్యు
 త్తమమై సరమోహనకర్మమైయుండును.

శ్లో. ఏణేయ కాశ్మీర ఘనాఽమ్బులోద్ర
 నిశాకరోశీర సమాని పిష్టా
 లేపః ప్రియోఽయం సురమానవానా
 ముదీరితః పూర్వకవీంద్రవర్తయః. 13

తా. కస్తూరి-నాగకేసరములు-నాగము స్తలు - భద్రము స్తలు-
 లొద్దుగ - కర్పూరము - వట్టివేరు - వీనిని సమానభాగములుగా నూరి
 లేపనము చేయవలయును.

ఈలేపనము మానవులకేగాక దేవతలకుగూడ ప్రియమైనదని
 పూర్వకవులచే చెప్పబడినది.

శ్లో. ఉశీర కృష్ణాగురు చందనాని
 పత్రాంబుతుల్యాని 4 ఘనాని పిష్టా
 ఏతాని గాత్రేషు విలాసిసీనాం
 శ్రీఖండతుల్యం కథయంతి గంధం. 14

తా. వట్టివేరు-కృష్ణాగురు-చందనము వీనిని - సమానభాగము
 లుగా నూరి సుందరస్త్రిల శరీరమందు లేపనమొనర్చినయెడల హరి
 చందనముతో సమానమైన సుగంధము కలిగియుండును.

పా. 1 ఘనామయాని, 2 సరమోహనార్థః

3 కనీంద్రవీరైః

4 సమానిపిష్టా

శ్లో. జాతీ కర్కట రక్తచందన ఘన శ్రీవాస తైలేయకం
కస్తూరీకనకం మతంగకుసుమైః స్థాణేయకః సంయుతం
ఏతానీందుయుతాని పర్ణ1జరసైః పిష్టాంగరాగః శుభః
కార్యోగంధకలాకలాపకుశలైః క్షోణీద్రయోగ్యఃసదా. 15

తా. జాపత్రి - కర్కాటకశృంగి - రక్తచందనము - నాగ
ముస్తలు - శ్వేతచందనము - అడవిసదాప - కస్తూరి - నాగకేసరములు
స్వర్ణమాలతి - మాచిపత్రి - వీనిని కర్పూరముతోకలిపి తమలపాకు
రసముతోకాని మరువకపత్రములతోగాని నూరినయెడల శరీరలేపనము
నకు పనికివచ్చును. ఇది మహారాజ యోగ్యమైన అంగరాగము.

శ్లో. పథ్యాభాగచతుష్టయం జలముచో భాగై కమాత్రంమతం
2వ్యాధేర్భాగచతుష్టయం చ శశిసః స్థాణేయభాగద్వయం
భాగాఃపంచ కిశిలోద్భవస్య కథితా భాగోనఖస్యాపి చ
కస్తూరీదళసంజ్ఞకం నిగదితం సౌరభ్యవిశ్లేరిదం. 16

తా. కరక్కాయ నాల్గుభాగములు - నాగముస్తలు ఒక
భాగము - చంగల్వకోష్ఠ నాల్గుభాగములు - కర్పూరము నాల్గు
భాగములు - మాచిపత్రి రెండుభాగములు - మణిశిల నాల్గుభాగ
ములు - సఖ (సఖమను సుగంధ ద్రవ్యము) కస్తూరి వీనిని కలిపి
నూరినయెడల కస్తూరీదళమను పేరుగల విలేపనమగును.

శ్లో. పథ్యాభాగచతుష్టయం జలముచో భాగై కమాత్రం సదా
శ్రీఖండగురుజాతికా మృగమదసోక్తాశ్చ భాగాస్త్రయః
మాంసీపద్మతుపార వాలకసమైః సమ్యక్తయాపేషితః
సర్వైరేభిరహోత్తమః ప్రకథితః సౌరభ్యగర్భాభిదః. 17

తా. కరక్కాయ నాల్గుభాగములు - నాగముస్తలు ఒక
భాగము - హరిచందనము - అగరు - జాపత్రి - కస్తూరి - మూడు

1 మరసైఃపిష్టాంగ రాగః

2 జాత్యాభాగయుతం తద్దేవ, 3 కిలాశ్మకస్య

భాగములు - జటామంసి - పద్మాక్షిలు - పుష్కరమూలము - కురు
వేరు సమభాగములుగా - వీనిని నూరి కలిసి లేపనముతయారు చేసి
నచో సర్వోత్తమసుగంధయోగము.

శ్లో. రసాల జంబూఫల గర్భసారః

సకర్కటో మాక్షికసంయుతశ్చ

స్థితో ముఖాంతే పురుషస్య రాత్రౌ

కరోతి శిశారభ్యసుఖం ముఖస్య.

18

తా. మామిడి-నేరేడుపండ్లరసము -కర్కటకశృంగి-తేనె వీనిని
కలిపి సమ్మేళనముచేసి రాత్రిపరుండువేళ నోటిలో నుంచుకొనినచో
ముఖమునకు పరిమళము కలుగును.

శ్లో. గుడప్యగేలా సఖజాతికాహ్వైః

స్వర్ణాన్వితైః ట్టుద్రావటీ విధేయా

తాంబూలగర్భా దివసే చ రాత్రౌ

కరోతి పుంసాం ముఖవాసమిష్టం.

19

తా. దాల్చినచెక్క - పలకులు-సఖమనే సుగంధ ద్రవ్యము -
జాపత్రి - స్వర్ణమాలతి - వీనిని కలిపినూరి చిన్న చిన్న మాత్రలుగా
చేసి తాంబూలముతోగూడ సేవించినచో రాత్రి పగలు కూడా
ముఖము పరిమళముగానుండును.

శ్లో. యఃకుష్ఠచూర్ణం మధునా ఘృతేన

పికాక్ష బీజాన్వితమత్తి నిత్యం

మాసైకమాత్రేణ ముఖం తదీయం

గంధాయతే కేతకి పుష్పతుల్యం.

20

తా. చెంగల్వకోష్ఠచూర్ణము - తేనె - నెయ్యి-గొబ్బిరింజలు -
కలిపి నెలదినములు తప్పక సేవించినచో ముఖము మొగలిపువ్వువలె
పరిమళించును.

2 (గ) పృతిలో “ సారభ్యమయ ” అనియు “ సారభ్యమసా ” అనియు
పాఠాంతరములు కలవు.

—: వాజీకరణప్రయోజనము - అందుకు తగిన ఔషధములు :—

శ్లో. బలేన నారీ పరితోషమేతి

సహీనవీర్యస్య కదాపిసౌఖ్యం

అతో బలార్థం రతిలంపటస్య

1 బీజాభిధానం ప్రథమం వివధ్యాత్.

21

తా. స్త్రీలు రతికాలమందు తగిన బలప్రయోగమువలన సంత
సింతురు. దుర్బలునివలన స్త్రీ సంతృప్తిచెందదు. అందువలన శరీర
మునకు ధాతుపుష్టి బలము వృద్ధియగుటకై వాజీకరణ ఔషధములను
సేవించుటావశ్యకము. వాజీకరణశబ్దమునకు తాత్పర్యమేమనగా సంత
భోగసమయమున గుఱుముయొక్క బలమునీయగల ఔషధమునకు
వాజీకరణమనిపేరు. ఎక్కువ సంభోగ వాంఛగల పురుషులీ వాజీకరణ
ఔషధములను సేవింపవలయును.

—: విదారీచూర్ణము :—

శ్లో. చూర్ణం విదార్యాః సర్వసేన తస్యాః

2 సంభావితం భాన్గర రశ్మిజాలే

మధావజ్య సమ్మిశ్రితమాశులీడ్వ

దశస్త్రీయో గచ్ఛతి నిర్విశంకః.

22

తా. నేలగుమ్మడిచూర్ణమును - నేలగుమ్మడి రసముతో -
భావనచేసి ఎండలో రెండుజాములవేళ ఎండనిచ్చి నూరి తేనె -
నెయ్యి - కలిపి సేవించినయెడల పదిమంది స్త్రీలతో భోగించుటకు
తగిన శక్తికలవాడగును.

—: ఆమలకచూర్ణము :—

శ్లో. భూయో విభావ్యామలకస్యచూర్ణం

3 రసేన తస్యైవ సితాజ్యమిశ్రం

సక్షోద్రమాలేధి నిశాముఖే యో

నూనం స వృద్ధస్థరుణత్వమేతి.

23

తా. ఉసిరికాయపాడిని - ఉసిరికాయ రసముతో తడిపి - ఎండబెట్టి పటికబెల్లము - తేనె - నెయ్యి - కలిపి రాత్రి మొదటి జామునకు అనగా తొమ్మిది గంటలకులోపుగా నేవించినయెడల వృద్ధుడైనను పడుచువాడగును.

—: శతావర్యాదిచూర్ణము :—

శ్లో. శతావరీ వానరి గోక్షురాణాం

గోరక్ష మాతంగబలాబలానాం

క్షీరేణ చూర్ణాని నివీయ రాత్రౌ

మథ్నాతిదర్పం తరుణీజనస్య.

24

తా. పిల్లివీచర - సన్నపల్లెరు - పెద్దదూలగొండి విత్తులు - ముత్తువపులగము - మాతంగబల (ముత్తువపులగములోని భేదము) వీనియొక్క చూర్ణమును పాలతోకలిపి రాత్రులు త్రాగినచో మదిం చిన స్త్రీలయొక్క గర్వమును పోగొట్టగలడు.

శ్లో. యోవ రక్తీ లావకపింజలానాం

మాంసం తథా వేశ్మ విహంగమస్య

1హవ్యేనసిద్ధం సహ సైంధవేన

మహాబలస్సస్య దుపభుజ్యనూనం.

25

తా. వెలిచెప్పిట్ట - లావుకప్పిట్ట - తీతరపక్షి - పావురము - వీనిమాంసమును నేతితోకలిపి సిద్ధిచేసి భక్షించినయెడల మహా బల వంతుడగును.

శ్లో. శతావరీ గర్భమిదం సమర్పిః

పచేత్పయోభిర్దశభాగయక్తైః

సితోపలాభ్యాం మధుసంప్రయక్తం

నాస్మాద్ద్వితీయం భువి దృష్టమస్యత్.

25

తా. పిల్లివీచరచూర్ణమును నేతితోకలిపి అంతకు పదిరెట్లు పాలలో ఉడకబెట్టి సితోపలాదిచూర్ణముతో కలిపి తేనెతో పుచ్చు

కొనినయెడల మంచిశక్తి కలుగును. ఇటువంటి వాణికరణోపధము వేరులేదు.

శ్లో. సితపికతదుబీజం తండులాః షష్టికానాం

సఘృత మధుసమేతం ప్రత్యహం యోఽవలేఢి

జతరకుహరమధ్యై యాతి యావన్న పాకం

రమయతి కృశదేహోఽప్యంగనానాం సమూహం.

27

తా. గొబ్బిగింజలు - రెండు నెలల పంటలో తయారైన బియ్యపుసింధ - నెయ్యి - తేనెలోకలిపి ప్రతిదినము నేవించినచో దుర్బలుడుకూడ బలవంతుడగును.

శ్లో. మాంసీం విదారీం చ తథోచ్చటాం చ

క్షీరే గవాం క్షౌద్ర ఘృతోపపన్నం

పీత్వా నరః శర్కరయా సుయుక్తాం

కులింగవద్భవ్యతి సర్వరాత్రి.

28

తా. జటామాంసి - నేలగుమ్మడి - ఆరేసిపాళ్లు తెల్లగురి వింద ఒకపాలు - బుడమకాయ ఆరుపాళ్లు వీటిని నలగగొట్టి ఆవుపాలు తేనె - నెయ్యి - యీ మూడింటిలోకలిపి పంచదారతో పుచ్చు కొనినయెడల శరీరమునకు మితిలేని బలమునిచ్చును.

శ్లో. లఘుశాల్మలిమూలేన తాలమూలీం సుచూర్ణితాం

సర్పిషా పయసా పీత్వా రతౌ చటకవద్భవేత్.

29

తా॥ లేతబూరుగయొక్క మూలముతో నేలతాడిని రోకలి పోటుతో నలుగగొట్టి చూర్ణముచేసి నెయ్యి పాలతోకలిపి రాత్రులు త్రాగినయెడల సంభోగకార్యమందు పిచ్చుకవలె మాటిమాటికి సంగ మముచేయ సమర్థుడగును.

శ్లో. వృద్ధశాల్మలిమూలస్య రసం శర్కరయా పిబేత్

ఏతత్ప్రయోగాత్సత్తాహ జ్ఞాయతే రేతసోంబుధిః.

30

తా. పెద్దబూరుగవేరురసములో పంచదార కలిపి వారము దినములు త్రాగినయెడల వీర్యవృద్ధి అధికమగును.

—: యోని సంక్రోచ విధి :—

శ్లో. ప్రాణాంగనాయా నవసూతికాయాః

శ్లేధం వరాంగం న సుఖాయలయానాం

తస్మాన్నైచ్చేషజతోవిధేయా

గాఢకీయా మన్మథమందిరస్య.

31

తా. ప్రాణయొక్కయు నూతనప్రసూతయైన స్త్రీ యొక్కయు మదనగృహము శిథిలమై యుండునుగనుక యువకులకు సంకోచ కరముకాదు. అందువలన ఆయుర్వేదీయ ఔషధములద్వారా కామ గృహమును సంకుచితముచేయవలయును.

శ్లో. నిశాద్వయం పంకజకేసరంచ

నిష్పిష్య దేవద్రుమ తుల్యభాగం

అనేన లిప్తం మదనాతపత్రం

ప్రయాతి సంకోచమలం యవత్యాః.

32

తా. పసుపు - మానుపసుపు - పద్మకేసరములు- దేవదారు వీనిని సమానభాగములుగా కలిపి లేపనమొనర్చినయెడల స్త్రీల భగములు సంకుచితమై బిగువుగానుండును.

శ్లో. సథాతుకీ పుష్ప ఫలత్రికేణ

జంబుత్వచా సారశిఖసంయుతేన

లిప్తా వరాంగం మధుకేన తుల్యం

వృద్ధాపికన్యేవ భవేత్పురంధ్రే.

33

తా॥ ఆరెవువ్వులు - త్రిఫలములు - (కరగ-తాడి-ఉసిరి,) నేరేడుపల్ల-తేనె - యష్టిమధుకము - వీనిని కలిపి లేపనముచేసినయెడల వృద్ధ కామినియు కన్యవలెనగును. అనగా భగము బిగువుగానుండును.

పా. 1 నిత్యం

పా. 2 సారపైర్యతేన (పాశాంతరములో అక్షరములోపించినది)

శ్లో. వికాక్షబీజేన మనోజగేహం

విలిప్య యోహనియమం చరంతీ

హతేన గాఢం లభతే 1వరాంగం

దృష్టో నరై రేష సదై వ యోగః.

34

తా. గొబ్బిగింజలునూరి కామగృహమునకు లేపనముచేసి ఒక వారముదినములు నియమముగానున్నయెడల వరాంగము దృఢముగ నుండును.

శ్లో. 2యా శక్రగోపం స్వయమేవ పిప్త్వా

3విలింపతి స్త్రీ కుసుమేషువేశ్మ

4ఆహత్య కాఠిన్య మలంచ గాఢం

భవేచ్ఛ నాత్మాస్తి 5వికల్పశంకా.

35

తా. ఆరుద్రపురుగును స్వయముగ నూరి ఋతుకాలమందు మదనగృహమునకు లేపనమొనర్చినచో కామగృహము సంకుచితమై దృఢమగును.

శ్లో. ఇందీవరవ్యాధి 6వచోషణానాం

తురంగగంధా 7ద్వయయామినీనాం

లేపేనార్యాః స్మర వేశ్మరంధ్రం

సంకోచ యత్యాశు హతేనయోగః.

36

తా. నీలకమలము - చెంగల్వకోష్ఠ - పిప్పలి - అశ్వగంధి - (పెన్నేరిగడ్డ) నూరి లేపనముచేసినయెడల వరాంగము సంకుచితమగును.

శ్లో. మదనకఘనసారైః షోద్రీతుల్యైర్వరాగం

శిథిలితమపి యస్యాః పూరితం భూయవవ

భవతికఠినముచ్చైః కర్కశం కామినీనాం

ఇతినిగదతియోగం రంతిదేవోనరేంద్రః.

37

పా. 1 తదంగం, పా. 2 సాశక్రగోపం, 3 లింపేత్ స్వకీయం కుసుమేషువేశ్మ, పా. 4 ఆహస్తతస్యాః కఠినంచ గాఢం, 5 వికల్పసత్రా పా. 6 పచాకణానాం, 7 రిజనీద్వయానాం

తా. మంగచ్చెట్టువేరు - లేక మానుచెక్క రసము - కర్పూరము. తేనె - మూడును కలిపి లేపనము చేసినయెడల శిథిలమైనయూని దృఢమై కఠినమైనదగునని రంతిదేవుడుచెప్పెను.

—: ద్రావణయోగములు :—

శ్లో. యద్యవ్యప్యప్యగుణాధికో నిగదితః కామోంగనానాం సదా
నోయాతి ద్రవతాం తథాపి ఝటిలి వ్యాయామినాం సంగమే
తస్మాద్ధేవుజ సప్రయోగవిధినా సుక్షేపతో ద్రావణం
1 కించిత్పల్లవయామి పంకజదృశౌ ప్రత్యాయకం కామినోః. 38

తా. పురుషులకన్న స్త్రీలకు కామము ఎనిమిదిరెట్లు లభింప
మని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. బలవంతుడైన పురుషునితో సంగ
మము చేసినప్పటికిని స్త్రీలు శీఘ్రస్థలనమును పొందరు. అందువలన
కామినీకాముకుల సంతోషముకొరకును పురుషుని ఇచ్ఛానుసారముగ
స్త్రీ శీఘ్రముగా ద్రవించుటకు తగిన ఔషధీవిశేషములను వ్రాయు
చున్నాము.

శ్లో. సింధూరచించాఢ్యలమాక్షికాని
తుల్యానియస్యామదనాతపతే
2 క్షిప్తానితై సా పురుషప్రసంగాత్
ప్రాగేవరేత స్సృతిమాతనోతి.

39

తా. సింధూరము - చింతపండు - తేనె - వీనిని సమాన
భాగములుగాజేర్చి స్త్రీ యొక్క భగమందుంచినయెడల పురుషులతో
సరసాలాపములను ప్రారంభించకముందే ద్రవించును. శీఘ్రస్థలన
మును పొందును.

శ్లో. విఘోషారజః శ్లాద్రో4 సమన్వితం తు
క్షిప్తం యదీయే స్మరయంత్ర గేహీ
దృతా భవేత్ సా హతరతోహి నారీ
దృష్టస్సదాయం కిల యోగరాజః.

40

1 వత్సేపల్లవయామి, 2 నిక్షిప్తతే సా
3 ఘోషారజః 4 సమన్వితంవా 5 హతమేవ

తా. చేదుబీరయొక్క చూర్ణమును తేనెలోకలిపి స్మరమంది రమున నుంచినయెడల స్త్రీ శీఘ్రముగా ద్రవించును. ఈ యోగ మును యోగరాజు ప్రత్యక్షముగ చూచెను.

శ్లో. 1 అగస్తి పత్ర ద్రవ సంయుతేన
మధావ్యజ్య సంమిశ్రిత టంకణేన
విప్లావృ ధ్వజం యో2 రమతేంగనానాం
సా శుక్రమానర్హతి శీఘ్రమేవ.

41

తా. నల్లఅగస్తి ఆకులరసమును - నెయ్యి-తేనెలో-కలిపి పురు షుడు దండమునకు పూసుకొని రమించినచో యువతి శీఘ్రస్థలనమును పొంది ద్రవించును.

శ్లో. సరోధౌ ధత్తారక విప్పలీనాం
క్షుద్రోషణ తౌద్రీ విమిశ్రితానాం
లేపేన లింగస్య కరోతి రేతః
సృతిం విపక్ష ప్రమదాజనస్య.

42

తా. లొద్దుగ - ధత్తారకము - విప్పలి - చిట్టిమిరియాలు - నల్లమిరపకాయ - తేనెకలిపి లింగముపై పూసి రతిచేసినయెడల విరో ధులస్త్రీయెనను శీఘ్రముగ రేతస్థలనమును పొందును.

శ్లో. సిద్ధార్థ మంజుష్ట తురంగమాణాం
జాతీప్రసూనం చ జలేన పిష్టాన్
విలిప్య లింగం ప్రమదాముపేయాత్
స్పర్శేన రేతః క్షరతి ప్రకామం.

43

తా. తెల్లఅవాలు, చాయవేరు (మంజుష్ఠ), - పెన్నేరు, - బాజిపువ్వులు, - వీటిని నీటితో నూరి లింగమునకు లేపనమొనర్చి రమించినయెడల స్త్రీ ద్రవించును.

శ్లో. తుషజలపరిమిశైః బీజపూరస్య మూలై
ద్వివసకరమయూఖై 3 ర్మృదితైః 4 కామవేశ్మ

ద్రవతి ఝటితి¹ లిప్తం భేషజస్యాస్య యోగా

దితి వదతి నరేంద్రోరంతిదేవః కపీంద్రః.

44

తా॥ మంచునీరు - మాదీఫలముయొక్క - వేరు - రెండింటిని కలిపి ఎండలోనుంచి తదుపరి శ్రీ భగమునకు లేపనముచేసినయెడల శీఘ్రస్థలితమును పొందునని రంతిదేవుడు చెప్పెను.

∴ ధ్వజస్థూలీకరణ ప్రియోగము :-

శ్లో. సకుష్మమాతంగ బలాబలానాం

వచాశ్వగంధా గజపిప్పలీనాం

తురంగశత్రోర్నవనీతయోగా

ల్లేవేన లింగం మునలత్వమేతి.

45

తా. కోష్ఠ - నాగ కేసరములు - ముత్తువపులగము - వస - గజపిప్పలి - పెన్నేరిగడ్డ - కరవీరము వీనినినూరి నెన్నలోకలిపి కామ ధ్వజమునకు పూసినయెడల లింగము రోకలివలె లావుగానుండును.

∴ బ్రహ్మసల్యాదిచూర్ణప్రయోగము :-

శ్లో. కిమత్రీచిత్రం యది బ్రహ్మవల్లీ

వచాశ్వగంధా జలశూకచూర్ణం

ఉన్నత్త బీజం బృహతీఫలాధ్యం

క్షణేనకుర్యా న్ముశలప్రమాణం.

46

తా. బ్రహ్మవల్లీ, వస, పెన్నేరు, తామరదుంప, ఉమ్మెత్త విత్తులు, నేలములకపండు, వీటిని చూర్ణముగాచేసి లింగలేపనమొనర్చిన రోకలివలె స్థూలమగును.

శ్లో. సలోధ్రీ కాశీన తురంగగంధా

2మాతంగగంధా పరిపాచితేన

తై లేనవృద్ధిం కిఖిలుయాంతి శీఘ్రం

4వరాంగ కర్ణ సన మేహనాని.

47

1 కాంతా, పా. 2 హేమప్రీతానైః, 3 కిఖిలుయాంతిలింగం,

పా. 4 వరాంగనాలోచనమోహనంచ.

తా. లొద్దుగ - అన్న భేది - పెన్నేరి - పొన్నగంటికూర -
వీనిరసములుకలిపి నూనెతో మిశ్రమముచేసి లేపనముచేసినయెడల
ధ్వజము వృద్ధిపొందుటయేగాక లావుగానుండి ప్రియురాండ్రకు
మోహనకరమగును.

—: ధ్వజభృశీకరణము :—

శ్లో. 1 హయారిపత్రం నవనీతపిష్టం
వచా బలానాగ బలా మయైశ్చ
లేపేన లింగం సహసైవ పుంసాం
లోహోపమంస్యాదితి దృష్టమేతత్.

48

తా. తెల్లగన్నేరులకు - నవనీతపిష్టము - వస - ముత్తువపుల
గము - జబిలికచ్చెట్టు దంచి రసముగాజేసి లింగముపై లేపనమొనర్చిన
యెడల లోహసమామైన దృఢముకలిగియుండును.

—: వీర్యస్తంభనప్రయోగము :—

శ్లో. క్షీరేణ బస్తస్యచ కివత్సమూలం
లుజ్జాల్పమూలం స్వయమేవ పిష్టావ్
యస్సు స్వపాదౌ పరిలిప్య శేతే
రేతో న తస్య 4 వ్రవతే కదాచిత్.

49

తా. మేకపాలతో-అత్తపత్త సమూలము-కొడిశె సమూలము-
కలిపి పాదములకు రాచుకొని సంభోగము చేసినయెడల వీర్యము
నిలువబడి చిరకాలమునకు స్థలనమగును.

శ్లో. శ్వేతేషు పుంఖాఖ్యైర్రోః ఫలాని
క్షీరేణ పిష్టా వటపాదపస్య
కరంజ బీజోదర మధ్యగాని
బధ్నంతి వీర్యం వదనే ధృతాని.

50

తా. తెల్లవెంపలిచ్చెట్టునండు - మట్టిపాలతోనూరి - కానుగ
గింజలలోని గుఱ్ఱును కలిపి లేపనముచేసినయెడల వీర్యము స్తంభించును.

పా. 1 హయారిపత్రిం, 2 మధ్యే

పా. 3 బధ్నమూలం, 4 వ్రవతే

శ్లో. శ్వేతేషు పుంఖాచరణం గృహీత్వా
పుష్కార్కయోగే పురుషస్యకట్యం
కుమారికా కర్తిత సూత్రకేణ

1 బద్ధం నయాత్యాశు మనోజస్వరం.

51

తా. తెల్లవెంపలిచెట్టును సమూలముగా పెల్లగించి పుష్కమి
సక్షత్రమున సూర్యుడుదయించు సమయమందు కన్యకచేత మొల
త్రాడులో బంధింపజేసి పురుషుడు నడుమునకు కట్టుకొనినచో వీర్యము
సంభించును.

శ్లో. ఆదాయ కృష్ణేతరకాకజంఘా
మూలం సితాంభోరుహ కేసరంచ
క్షౌద్రేణవిప్లవో పరిలిప్తనాభేః
స్తంభంప్రియాత్యాశు సరస్వబీజం.

52

తా. తెల్లవెలుమనంధి (చువుకు వెలుగుచెట్టు) యొక్క వేరు -
తెల్లతామరపువ్వు ఈ రెండింటిని తేనెతో కలిపి నూరి నాభిమీద
లేపనము చేసినయెడల వీర్యము సంభించును.

—: పశికరణప్రియోగములు :—

శ్లో. మంజిష్ఠోయద వచాసిత భానుమూలైః

స్వీయాంగశోణితయుక్తైః సమకుష్మకేశైః

కృత్వా లలాటఫలకే తిలకం కృత్వా

లోకత్రయం వశయతి క్షణమాత్రకేన.

53

తా. మంజిష్ఠ- నాగముస్తలు- వస- తెల్లజల్లేడు మూలము-
వీనిని దంచి తనశరీరపు రక్తములో కలిపి ముఖమున తిలకముగా ధరిం
చినయెడల మూడులోకములు క్షణమాత్రములో వశమగును.

శ్లో. దేవీమహోత్సవదినే 2 కలకజ్జలం యత్

సిద్ధార్థకన్య సురసేన సరోత్తమాంగే

నిష్పాతితం సరవరేణ నిశ్శిశానే

తన్నేత్రగం భువనమేవ వశంకరోతి.

54

పా. 1 బద్ధంలయత్యాశు, 2 కిలకజ్జలం + తిలకాంజనయత్, 3 నిఃపాతిత

తా. దుగ్ధాష్టమినిగాని విజయదశమినిగాని రాత్రి యందు శ్మశానమునకుబోయి మనుష్యకపాలములో ఆవనూనెతో మసి (కాటుక) పారజేసి ఆకాటుకను కంటిలో ధరించినచో లోకమును వశముచేసికొనగలడు.

—: పశీకరణ చూర్ణము :—

శ్లో. కుష్ఠోత్పలం మధుకరస్య చ పత్రయుగ్మం
మూలం తథా తగరజం సితకాకజంఘా
యస్యా శ్శిరోగతమిదం విహితంతు చూర్ణం
దాసీ భవేత్ రుపతి సా తరుణీ న చిత్రిం. 55

తా. కోష్ఠ-తామరపువ్వు-తుమ్మెదరెక్కలు - గ్రంధితగరము యొక్కమూలము-తెల్ల నెలమనంధి వీనిని చూర్ణముగాజేసి ఏస్త్రీ శిరస్సున పురుషుడుంచునో ఆస్త్రీ వానికి దాసియైయుండును. ఇందుకు సందేహములేదు.

—: పశీకరణలేపనము :—

శ్లో. 1సవ్యేన పాణికమలేన 2రతావసానే
యో రేతసా నిజభవేన 3విలాసదక్షః
వామం విలింపతి పదం సహస్రైవ యస్యాః
4తస్యైవ సా భవతి నాత్ర వికల్పభావః. 56

తా. విలాసపురుషుడు రతిక్రిడ సమాప్తమైనంతనే తన వీర్యమును ఎడమచేతితో గ్రహించి స్త్రీయొక్క ఎడమపాదముననుంచి నచో ఆస్త్రీ అతనికి సంపూర్ణముగ వశమగును. ఇందుకు సందేహములేదు.

(ఘ) పుస్తకములో 54 వ శ్లోకముతరువాత ఈశ్లోకమధికముగ వాయబడినది.
శ్లో. తాలీశ కుష్ఠతగరైః పరిలిప్యవ ర్తిసిద్ధార్థతోలహితందృఢపద్దవద్ధం
పుంసః కపాలిఫలకే వినిపాతనేన తేనాంజనేనవశతాం కిలపాతియోగః.

(వైపాదములో అక్షరలోపము)

1 మధ్యేన 2 నిశావసానే 3 విలాసినిసాం 4 సాతస్యైభవతి

శ్లో. సంభోగశేషనమయే నిజకాంతమేఘం
యా కామినీ స్పృశతి వామపదాంబుజేన
తస్యాః పతిః సపది బిందతి దాసభావం
గోణీసుతేన కథితః కిల యోగరాజః.

57

తా. సంభోగానంతరము స్త్రీ తనప్రియునిమేఘమును ఎడమ
కాలితో స్పృశించినచో సతడామెకు యావజ్జీవము వశుడై యుండును.
ఇది గోణీపుత్రుడు వచించెను.

శ్లో. సింధూర్థ మాక్షిక కపోతమలాని పిష్టాన్వ
లింగం విలిప్య తరుణీం రమతే సరో యః
సాన్యం ప్రయాతి పురుషం స కదాపి కామం
దాసీ భవేదతిమనోహర దివ్యమూర్తిః.

58

తా. సైంధవలవణము - తేనె - పావురముయొక్క-మలము -
సమాసభాగములుగా కలిపి నూరి దండమునకుపట్టించి సంభోగమొన
ర్చినచో నా యువతి పరపురుషులనువదలి అతనియందే ప్రేమకలదై
దాసివలెనుండును.

శ్లో. భల్లూకమేఘఘనసార మధూని పిష్టాన్వ
లిప్తధ్వజో నిధువనం విదగ్ధత యస్యాః
సాష్లాదినీ కుసుమసాయక సన్నతాంగీ
వశ్యాభవేచ్ఛిరతరం సహిసంశయోత్తరీ.

59

తా. ఎలుగుబంటిమేఘము-కర్పూరము-తేనె కలిపి నూరి లిం
గమునకు పట్టించుకొని స్త్రీతో భోగించినయెడల నాస్త్రీ యతని నధి
కముగా ప్రేమించుచు దాసియగును. ఇందులో సందియములేదు.

శ్లో. గోరోచనా శిశిరదీధితి శంభుబీజ
కాశ్మీర చందనయుతైః కనకద్రవైశ్చ
లిప్తధ్వజః పరిరమత్యబలాం సరో యః
తస్యాః స ఏవ హృదయే ముకుటత్వమేతి.

60

తా. గోరోజనము - కర్పూరము - పాదరసము - కుంకుమ
పువ్వు - మంచిగంధము (చందన) - ఉమ్మెత్తరసము కలిపి లింగము
నకు రాచుకొని రతిచేసినచో పురుషుడు ప్రియురాలి హృదయమం
దెల్లప్పుడు నివసించును.

—: వశీకరణధూపము :—

శ్లో. శృంగీ వచా యువతి సర్జరసం సమానం
కృత్వా తృటిం మలయజంచ షడేవమిశ్రం
యో ధూపయేన్నిజగృహం వసనం శరీరం
తస్యాపి దాసశ్చ వ మోహముపైతి లోకః. 61

తా. కర్కాటకశృంగి - వస - ఎట్టఅడవిమొల్ల - సర్జరసము
(ఏపి)- శ్వేతచందనము సమానభాగములుగాకలిపి తన యిట్లు బట్టలు
శరీరమును వాసనపుట్టునట్లు ధూపమువేసినయెడల లోకులందరు వశులై
దాసులగుదురు.

—: వశీకరణమంత్రప్రయోగము :—

శ్లో. మదమదపదమాదౌ మాదయేతిద్వివారం
తదనుచలిఖనీయం సౌఖ్యదం ప్రీంచ తస్మాత్
అథచపదముపాస్తే నామరూపాది సంజ్ఞో
భవతిమదనమంత్రః స్వాహాయా సంయుతేయం. 62

తా. ఈక్రింది మంత్రమును పదివేలు జపముచేసినయెడల
తలంచినవారు వశులగుదురు.

మంత్రః=ఓంమదమదమాదయమాదయప్రీం

అముకీంవశమానయస్వాహా

‡ శ్లో. శతశతపరిజాపాత్ స్వాదయం సిద్ధిదాతా

దశదశకుసుమానాం లోహితానాం చ హోమాత్

‡ పైన వ్రాయబడిన శ్లోకార్థము కొన్ని సంస్కృత ప్రతులలో గద్యా
రూపమున వ్రాయబడినది. దాని నీక్రింద మదహరించితిమి. అస్యమంత్రస్య దశ
సహస్ర సంఖ్యాకోన్మితోజపః రక్షవర్జః ప్రిన్హనైర్మధు నా ఘృతేన చ హోమః
క రణీయః.

ఇహతు సకలకార్యం వామహస్తేన కార్యం

ఉపదిశతి సమాసాజ్ఞ్యతికీశః స్వరూపం.

63

తా. పై నవ్రాయబడిన మంత్రమును పదివేలు జపముచేసి రక్త పుష్పములను పదిచొప్పన పదిమార్లును నెయ్యి తేనెతోకూడ హోమము చేయవలయును. ఈకార్యమంతయు ఎడమచేతితో చేయవలయునని గ్రంథకర్త అభిప్రాయము.

—: కామదేవ ధ్యానము :—

శ్లో. కనకరుచిరమూర్తిః కుండలకృష్ణచాపో

యువతిహృదయమధ్యే నిశ్చలారోపితాక్షః

ఇతి మనసి మనోజం ధ్యాయయేత్ యో జపస్థో

వశయతి స సమస్తం భూతలం మంత్రశక్త్యా.

64

తా. బంగారువంటి సుందర దేహచ్ఛాయగలవాడును కర్ణకుండలముల కంటియున్న ధనస్సుకలవాడును నిరంతరము యువతుల హృదయమందు నివసించువాడును అగు మన్మథుని ఏ పురుషుడు భక్తతో ధ్యానముచేయునో వానికి కాముడు లోకమునంతయు వశపరచును.

—: చాముండా మంత్రవిధి :—

శ్లో. చాముండే ప్రథమం జయేతికథితం 1సంబోధనంమోహయ

జ్ఞాతవ్యం వశమానయేతి చ పదం సాధ్యం ద్వితీయాయుతం

సావ్యహస్తః ప్రణవాదిరేష 2ప్రథితఃతంత్రే మహామోహనః

సన్మంత్రః 3కవిశేఖరేణకథితో నాస్మాత్ ద్వితీయోభువిః.

65

మంత్రః. ఓం చాముండే జయచాముండే మోహయ అముకిం దశ

మానయస్వాహా.

పా. 1 సంబోధనే, 2 కథితస్తంత్రే, 3 కవిసార్థసేవితపదో,

సంస్కృతప్రతులలో పైతాత్పర్యమునుగద్యరూపమునవ్రాయబడినది.

అన్యమంత్రస్యజపోలక్షమేకం మదిరామిత్రపలాసకుమ

మైః స్తోమఃకరణీయః సర్వంవామహస్తేనకర్తవ్యం

తా. పై మంత్రమును ఒకలక్షజపముచేసి జపములో దశాంశము అనగా పదివేలు మోదుగపుష్పములను ఎడమచేతితో హోమము చేయవలయును.

—: చాముండాదేవీ స్తవము :—

శ్లో. దంష్ట్రాకోటివిసంకటా సువదనా సాంద్రాంధకారే స్థితా
ఖట్వాంగాసి నిగూఢదక్షిణకరా వామేనపాశం శీరః
శ్యామా సింగలమూర్ధజాఽభయకరీ శార్దూలచర్మాంబరా
చాముండా శవవాహినీ జపవిధౌ ధ్యేయా సదా సాధకైః. 66

తా. పెద్దదంతములు సుందరముఖముకలిగి అంధకారమున నివసించుచు ఖట్వాంగము (మంచపుకోడు) ఖడ్గముగా కుడిచేతను. ఎడమ చేతిలో పాశమునుకలిగి రాక్షసకపాలమును ధరించినట్టియు-శ్యామల వర్ణము బూడిదవర్ణముగల శిరోజుములు-అభయహస్తము - వ్యాఘ్ర చర్మవస్త్రము కలదై-శవవాహినియైన చాముండేశ్వరిని సాధకులు భక్తితో ధ్యానింపవలయును.

—: విశ్వేశ్వరీ మంత్రము :—

శ్లో. ఓంకారః ప్రథమం సమో సమ ఇతి ప్రోక్తం చ తస్మాత్పరం
చాముండే షరీరే తం హిలిహిలి జ్ఞేయా చ సంజ్ఞా తతః
జ్ఞాతవ్యం తు సమాసయేతి చ పదం సస్మృత్త్రిణాం సమ్మతో
మంత్రోయం కవిశేఖరేణ కథితః ఖ్యాత స్సదా సిద్ధిదః. 67
మంత్రః. ఓంసమో సమశ్చాముండే హిలిహిలి అముక్తిః వశమానయ
స్వాహా.

గద్య. అస్య మంత్రస్య జపో లక్షపరిమితిః పలాశకుసుమైశ్చ
హోమఃకరణీయః సర్వం వామహస్తేన కర్తవ్యం.

తా. పై మంత్రమును ఒకలక్షజపముచేసి మోదుగపుష్పలతో దశాంశమును హోమముచేయవలయును, అంతయు వామహస్తతో చేయవలయును.

—: విశ్వేశ్వరీధ్యానం :—

శ్లో. వజ్రాసక్త శరాసనా త్రిసయనా సవ్యేతరేసాంకుశం
వామేనాపి కరేణ పాశమురసి న్యస్తోత్తమాంగప్రజా
వ్యాముక్తోరుకచా కరాలవదనా వహ్నిప్రభా మధ్యగా
ద్యేయాజాప్యవిధౌ నరై రితిసదా విశ్వేశ్వరీ సిద్ధయే. 69

తా. వజ్రాసనమున నాసీనయైనట్టియు-మూడునేత్రములు-కుడి
చేతిలో అంకుశము-ఎడమచేతిలో పాశము ధరించినట్టియు - శిరమున
మాల-విప్పుబడినవేణి-భయంకర ముఖముగల్గి భగభగమండుచున్న
అగ్నిమధ్యమున నిలుబడిన విశ్వేశ్వరిని ఎల్లప్పుడు సాధకుడు ధ్యానము
చేయవలయును.

—: పద్మినీవశీకరణమంత్రము :—

మంత్రః= ఓంకామేశ్వర ! మోహయాన్వాహః.
గద్య. అనేస మంత్రేణ మధుమిశ్రిత జాతీకుసుమసహితం
తాంబూలమాదిత్యదినే 1పంచశతవారమభిమంత్రితం
పద్మిన్యైదాతవ్యం పద్మినీవశ్యాభవతి.

తా. పైన ఉడహరింపబడిన మంత్రము సుచ్చరించుచు మధు
మిశ్రిత మాలతీపుష్పములతోగూడిన తాంబూలపత్రమును ఆదివారము
నాడు అయిదువందలమారులుమంత్రించి పద్మినికిచ్చినచో నామె వశ్య
యగును.

—: చిత్రినీవశీకరణమంత్రము :—

మంత్రః. ఓంపచపచ ఓంవిహంగమ విహంగమ
ఓంకామదేవాయన్వాహః.
గద్య. అనేస మంత్రేణ రంభామూల జలపుటిత జాతీఫలమిలిత
తాంబూల మాదిత్యదినే పంచశతవారమభిమంత్రితం
చిత్రినైదాతవ్యం చిత్రినీవశ్యాభవతి.

తా. ఆదివారమునాడు అరటిదుంపరసముతో భావనచేయ
బడిన జాజికాయను తాంబూలపత్రములోనుంచి పై మంత్రముతో

అయిదువందలసార్లు అభిమంత్రించి చిత్రిణికిచ్చినచో నామె వశ్యురాలగును.

—: శంఖినీ వశీకరణమంత్రము :—

మంత్రః. ఓంహరహర ఓంపచపచ కామదేవా య స్వాహా.

గద్య. అనేన మంత్రేణ తగరమూలం శ్రీఫలంచాదిత్యవారే అష్టోత్తరశతవార మభిమంత్రితం శంఖన్వైదాతవ్యం సా వశ్యాభవతి.

తా. గ్రంథితగరమూలమును కొబ్బరికాయను పైమంత్రముతో నూటఎనిమిదిమార్లు అభిమంత్రించి శంఖినిచ్చినచో నామె వశ్యురాలగును.

—: హస్తినీ వశీకరణమంత్రము :—

మంత్రః. ఓం చిరిచిరి వశంకురు కామదేవాయ స్వాహా.

గద్య. అనేనమంత్రేణ ఆదిత్యదినే ష్టాద్రక్తా కపోతభవరా

తాంబూలదలే విన్యస్య అష్టోత్తరశత మభిమంత్రితం

కృత్వా హస్తినైదేయం హస్తినీ వశ్యాభవతి.

తా. ఆదివారమునాడు మధుమిశ్రితములైన పావురము రెక్కలను తుమ్మెదరెక్కలను తమలపాకులోనుంచి నూటఎనిమిది మారులు అభిమంత్రించి హస్తినీకిచ్చినచో నామె వశ్యురాలగును.

—: అనిచ్ఛాహరణోపాయము :—

శ్లో. క్షీరోదనం ద్విజవరాయ 1పురా ప్రదద్యాత్

పుష్కోద్భృతం సితబలా చరణం కుమార్యా

పిష్టం పృథ త్తమితి వైరకృతా మనిచ్ఛాం

నిస్సారయేదిహ ముహుర్విదితప్రభావః.

69

తా. స్త్రీకి వాంఛలేకపోవుటగాని ఉదాసీనముగాని కలిగిన యెడల బ్రాహ్మణునకు పాయసమునుభవంపజేసి పుష్కమినక్షత్రమందు తెల్లముత్తువపులగమును బాలికచే పెల్లగింపజేసి నూరించి ఆ స్త్రీకి త్రాగించినయెడల ఆమెయొక్క ఉదాసీనత అనిచ్ఛయు సంతోషము వేడుకగామారును.

— : స్తనోద్ధాసనము : —

శ్లో. మాతంగ కృష్ణామయ వాజిగంధా
వచాయతాః పర్యపితాంబుమిశ్రాః
హయారిషతీ సవనీతయోగాత్
కుర్వంతి పీనం కుచకుంభయుగ్మం.

70

తా. మాతంగము, - పిప్పలి, - ఆమయము, - పెన్నేరి -
వస - నిలువనీరు - కరవీరపత్రి వీనిని వెన్నలోకలిపి పూసినయెడల
చిన్నవైన స్తనములు పెద్దవగును.

శ్లో. వసా భుజంగస్య హయారిషత్రం
కోలస్య మేఘ స్సమభాగయుక్తాః
వక్షోజకుంభం మనిరాయతాత్మ్యైః
కుర్వంతి పీనం సకలం హతేన.

71

తా. సర్పముయొక్కకొవ్వ - కరవీరపత్రము - పందికొవ్వ -
సమానభాగములుగాకలిపి పూసినయెడల స్తనములు పెద్దవగును.

శ్లో. తైలం హఠాద్దాడిమ కల్క సిద్ధం
సిద్ధార్థజం లేపనతో నితాంతం
నారీ స్తనౌ 2చారుతరౌ సుపీనౌ
కుర్యాదసౌ యోగవర స్సదైవ.

72

తా. తైలం అవనూనెలో - దానిమ్మపెచ్చులను - శుద్ధిచేసి -
వెలుపలికితీసి అనూనెను వక్షస్థలమందు మర్దనముచేసినయెడల స్తన
ములు సుందరములై ఆకర్షణీయములై కఠినములై యుండును.

శ్లో. శ్రీపర్ణికాయౌ రసకల్కసిద్ధం
తిలోద్భవం తైలవరం 3ప్రదిప్తం
తైలేన వక్షోజయుగే ప్రదేయం
ప్రయాతి వృద్ధిం పతితోపి నార్యాః.

73

1 పృథ్వీ 2 చారుతరౌ

1 ప్రదేయం + ప్రలేపాత్ (అను పాఠాంతరములు కలవు.

తా. గుమ్ముడుచెట్టు బెరడుయొక్క రసమును - నువ్వుల నూనెతో వండి స్తనములకు పట్టించిన యెడల వాలిపోయిన స్తనములుకూడ ఉన్నతములై నిలువబడి కఠినముగానుండును.

—: యోని సంస్కారము :—

శ్లో. పృథ్వాశయేన్నింబకమాయ సీరైః
నిశాజ్య కృష్ణాగురు గుగ్గులూనాం
ధూపేన యోనిం నిశి ధూపయిత్వా
నారీప్రమోదం విదధాతి భర్తృః.

74

తా. వరాంగమును వేపాకు కమాయముతోకడిగి రాత్రివేళ నెయ్యి - కృష్ణాగురు - గుగ్గులము - వీనితో ధూపము వేసినచో భగము సువాసనతో కూడుకొని కాముకులకు ఆనందప్రదముగా నుండును.

శ్లో. జాతీప్రసూనైః సితసర్వపన్య
తైలం పచ్చేల్లఘ్ననలే 1 ప్రథానం
అభ్యంగయోగేన సదైవ యోనె
సౌభాగ్య మాప్నోతి రతే పురంధ్రీ.

75

తా. తెల్లఆవాలనూనెతో - మాలతీపుష్పములనువేసి సన్నని మంటమీద ఉడకపెట్టి అనూనెను భగమునకు పట్టించి స్నానముచేసినచో శుభప్రదమగును.

—: రోమవాశనప్రయోగము :—

శ్లో. భుజంగచూర్ణం కటుతైలమధ్యే
సప్తాహమాదిత్యకరే నిధేయం
తతైలయోగేన విలాసిసీనాం
సశ్యంతి రోమాః సమూలమేవ.

76

తా. సర్వాక్షిచూర్ణమును, - చేదుదోస నూనెలోవేసి వారముదినములు ఎండలో నుంచినపిమ్మట శరీరమందేభాగమున బట్టించినను రోమములులేక నున్నగానుండును.

శ్లో. పలాశభస్మాన్విత తాలచూర్ణైః

రంభాంబుమిశ్రై రుపలివ్య భూయః

కందర్పగేహే మృగలోచనానాం

రోమాణి రోహంతి కదాపి నైవ.

77

తా. మోదుగభస్మముతో హరితాశచూర్ణమును కలిపి అరటిదుంపరసమును మిశ్రమముచేసి మదనమందిరమందు పట్టించిన యెడల రోమములు రాలిపోయి మరల పుట్టవు.

శ్లో. రంభాజలే సప్తదినం విభావ్య

భస్మేహ కంబోర్మస్పృణం చ పశ్చాత్

తాలేన యుక్తం చ విలేపనేన

రోమాణి నిర్మూలయతి క్షణేన.

78

తా. సన్నని శంఖచూర్ణమును అరటిరసముతో కలిపి ఏడు దినములుంచి హరితాశచూర్ణమును మిశ్రమముచేసి పట్టించినయెడల రోమములు రాలిపోవును.

—: శిఘ్రముగ ఋతుమతియగుటకు సాధనము :—

శ్లో. జ్యోతిష్కృతీ కోమలపత్ర మగ్నా

భృష్టంజవాయాః కుసుమేన పిష్టం

గృహంబునా పీతమిదం యవత్యా

కరోతి పుష్పం స్మరమందిరస్య.

79

తా. జ్యోతిష్కృతి (పెద్దమావేరు) యొక్క లేత ఆకులను నిప్పుమీద కాచి జపాకుసుమములతో నూరి వర్షము కరియునప్పు డింటిపై నుండి పడు జలమును పట్టి యాజలములో మందును కలిపి త్రాగించినయెడల సకాలమునకు ఋతుమతికాని స్త్రీలు తప్పక ఋతు మతి అగుదురు.

—: గర్భధారణప్రయోగము :—

శ్లో. తురంగగంధా 1శృతవారిసిద్ధ

మాజం పయః స్నానదినే నివీయ

ప్రాప్నోతి గర్భం నియమం చరం తీ

వంధ్యాపి సూనుం పురుషప్రసంగాత్.

80

తా. పెన్నేరిదుంపతో ఉడకపెట్టిననీటిని స్త్రీ ఋతుమతియైన నాడు నియమముతోనుండ త్రాగినయెడల గొడ్డలైనను పురుష సాంగత్యమువలన తప్పక గర్భము ధరించును.

శ్లో. పుష్కృద్ధృతం లాక్షణమేవ మూలం

భర్తా నిపిష్టం సఘృతం చ వీతం

క్షీరౌదనం ప్రాశ్య పతిప్రసంగాత్

గర్భం విధత్తే తరుణీ న చిత్రం.

81

తా. పుష్కమినక్షత్రమందు లక్షణమూలమును (లక్షణ పంజిచెబ్బువేరు) భర్తపెల్లగించి నూరి నేతిలోకలిపి భార్యచే త్రాగించిన పిదప పాలులన్నమును భుజింపజేసి సంభోగముచేసినయెడల నాయువ తికి తప్పక గర్భము సంభవించును. ఇందు ఆశ్చర్యములేదు.

శ్లో. యా బీజపూరదృమ మూలమేకం

క్షీరేణ సిద్ధిం హవిషా విమిశ్రం

ఋతో నివీయ స్వవతిం ప్రయాతి

దీర్ఘాయుషం సా తనయం ప్రసూతే.

82

తా. ఏయువతి మాదీఫల వృక్షముయొక్క వేరును పాలతో ఉడకపెట్టి నేయికలిపి త్రాగి అనంతరము పతితోభోగించునో ఆమె గర్భవతియై దీర్ఘాయువుగల పుత్రుని కనును.

—: గర్భరక్షణ నియమము :—

శ్లో. కశేరు శృంగాటక జీవనాఖ్య

పయోధరై రండ శతావరీభిః

సిద్ధం పయః శర్కరయా విమిశ్రం

సంస్థాపయే ద్గర్భ ముదీర్ణ శూలం.

83

తా. కశేరు (సమ్మదుంప) శృంగాటకము (కోవెల దుంపగడ్డ - తిప్పతీగె, కోశకారమను చెఱకు - ఆముదపుచెట్టు - పిల్లిపీచర ఈ వస్తువులతో పాలను ఉడికించి త్రాగిసయెడల గర్భరక్షణము కలుగును.

— : సుఖపశనవసుంత్రములు : —

శ్లో. ఓం. ఇహామృతంచ సోమంశ్చ చిత్రభానుశ్చభామినీ

ఉచ్చైశ్శ్రీవా తురంగాణాం మందిరే నివసంతుజే.

84

శ్లో. ఓం. ఇదమమృతమపాం సముద్భృతం యైః

తవ లఘు గర్భమిమం విముంచతు స్త్రి

తదనలపవనార్క-వాసరాస్తే

సహ లవణాంబుధరై ర్దిశంతు శాంతిం.

85

శ్లో. ఓం. ముక్తాః పాశవిపాశాశ్చముక్తాః సూన్యేణ రశ్మయః

1ముక్త స్సర్వభయాద్గర్భ ఏహిమాచిరమాచిరం స్వాహా.

86

మంత్రః. “ఓంమన్మథమన్మథమన్మథవాహిని

లంబోదరముంచముంచ లఘుస్వాహా”

శ్లో. ఏభిర్జలం చ్యావనమంత్రరాజైః

జప్తాప్రదేయం కిల గర్భవత్స్త్వై

సద్యః ప్రసూతే నవమూఢగర్భా

యోగోఽయమాత్రేయ మునిప్రతిష్ఠః.

87

తా. పై మంత్రములచేత జలమును ఏడుమార్లు అభిమంత్రించి గర్భవతికిత్రాగినీయవలయును. ఇందువలన గర్భవతికి ప్రసవసమయ మందలి కష్టము బాధయుండదు. సుఖప్రసవమగును.

— : వేద్యాకరణ ప్రయోగము : —

శ్లో. పలాశక్షీర్నిద్రుమయోః ఫలాని

పుష్పాణ్యథో శాల్మలిపాదపస్య

మద్యేన మాంసార్థదినం నివీయ

వంద్యా భవేన్నిశ్చితమేవ నారీ.

88

తా. మోదుగపండ్లు పాలపండ్లు బూరుగపువ్వులు నూరి
తేనెతోకలిపి పదునై దుదినములు త్రాగినయెడల స్త్రీగొడ్రాలగును.

శ్లో. ఫలం కదంబస్య చ మాక్షికాని

తుషోదకేన త్రిదినం నివీయ

స్నానావసానే నియమే నచాపి

వంధ్యామవశ్యం కురుతే హరేన.

89

తా. స్త్రీ ఋతుస్నానాంతరమున కడిమిపండు తేనె తుషోద
కముతో (మంచునీరు) మూడుదినములు త్రాగినయెడల గొడ్రా
లగును.

శ్లో. కర్షద్వయం రాక్షసవృక్షబీజం

సప్తాహమాత్రం సితశాలివారా

ఋతౌ నివీతం మృగశావకాయ్

వంధ్యాత్వమేతన్నియతం కరోతి.

90

తా. రెండుకర్షముల ఎత్తు (అనగా 160 గురీవిందగింజలఎత్తు)
గల రాక్షసవృక్ష (బలురక్క-సచ్చెట్టు) విత్తనములను కడుగు (అరవా
చావల్) నీటితో కలిపి ఋతుకాలమందు నేవించినయెడల స్త్రీ అవ
శ్యముగా వంధ్యయగును.

—: పంటుకలు పెరుగు సదుపాయము :—

శ్లో. తిలప్రసూనం సహ గోక్షురేణ

ససారఘం గవ్యఘృతేన పిష్టం

సప్తాహమాత్రేణ శిరంప్రలేపాత్

భవంతి దీర్ఘాః ప్రచురాశ్చకేశాః.

91

తా. సన్నపల్లేరు, - తిలపుష్పములు, - పచ్చనితేనె - (ససా
రఘం) వీనిని ఆవునేతితో నూరి ఒకవారముదినములు శిరస్సునకు లేప
నము చేసినయెడల వెండ్రుకలు గుబురుగా పొడవుగా నుండును.

శ్లో. కర్పూరమాత్రం ప్రసవం ఫలేన
 నింబస్య తైలం నియమేన పీతం
 క్రమేణ కున్దేనుతుషారగారం
 శిరోరుహం మేచక తాముపైతి.

92

తా. నలుబది గురివిందగింజలయెత్తు పృసవఫలమును వేపనూ
 నెత్తోకలిపి ప్రతిదినమూ త్రాగినయెడల తెల్లనివెంట్రుకలు నల్లనగును.

శ్లో. గుంజాఫలైః క్షౌద్రయుతైర్విలిప్య
 1కేశప్రదేశో సకలేంద్రలుప్తం
 అనేన యోగేన సదై వకేశాః
 రోహంతి కృష్ణాః కుటిలావిశాలాః.

93

తా. గురువిందకాయ తేనెతోకలిపి రాలిపోవు తలవెంట్రుకల
 మొదళ్ళకుపట్టించిన బట్టతలయైననూ గుబురుగా నల్లనివెంట్రుకలు
 కలుగును.

ఇతి శ్రీకవిశేఖర జ్యోతిరీశ విరచితే పంచ
 సాయకే తృతీయః సాయకః.

శ్రీరస్తు.

పంచసాయకము.

—♦ చతుర్థ సాయకము ♦—

—: కన్యాలక్షణము :—

శ్లో. ప్రఖ్యాతే మహతి ప్రభూతవిభవేచారిత్రీ శీలాన్వితే
విద్యా ధైర్య వివేక శౌర్య విభవశ్లాఘ్య కులినేకులే
కన్యా భ్రాతృయుతా సుశీలవినయారూపోజ్జ్వలా దక్షిణా
త్రైవర్గాశ్రిత శుద్ధవంశనిలయాసద్భి ర్వివాహ్య నరైః. 1

తా. గొప్పతనము - అధికధనసంపద - సచ్చరిత్రము -
పాండిత్యము - దీర్ఘలోచనము - వివేకము - సౌశీల్యము గల పురు
షుల కుమార్తెలు - సోదరులుగల కన్యకలు - సుశీలము - వినయము -
రూపము - గాంధీర్యము గల కన్యకలు ధర్మ - అర్థ - కామములనే
త్రివర్గములను చక్కగ పరిపాలించు వంశమునబుట్టిన బాలికలు -
సజ్జనులైన పురుషులకు పాణిగ్రహణమునకు తగినవారు.

త్రివర్గపాలనమును గురించి శాస్త్రుకారులు చెప్పిన వాక్యమే
మనగా “ధర్మార్థకామ స్సమమేవ సేవ్యాః యోగ్యేకసక్తః స
జనో జఘన్యః” అని వ్రాసినట్లుగా మూడింటిని పరిపాలింపవలయును.

ఒక్క ధర్మమును పాలించినచాలదా ధర్మార్థకామములు
మూడింటితో నవసరమేమి? అని ప్రశ్నింతురేమో దానికి ప్రత్యుత్తర
మేమనగా? పురుషుడు దేవర్షి పితృణాదులతో బంధితుడై యుం
డునుగనుక ఎవడు ఋణాత్రయ విముక్తుడై తల్లి - తండ్రి - పుత్ర -
కళత్రాదులను సంతుష్టిజేసి వారి కోర్కెలను దీర్చియున్నాడో అట్టి
వాడు నాలుగవదైన మోక్షసాధనమున కర్హుడు గనుక ధర్మపాలన
మును జేసికొనినచాలును. పై సవ్రాయబడిన దారపుత్ర పరిరక్షణాది
విధాయక కార్యములు నెరవేర్చజాలక కృత్రిమ నై రాగ్యమునువహించి

1 “అరోగిణీంభ్రాతృమతీమసమాన్నా గోత్రీజాం” ఇతి యాజ్ఞవల్క్య
పురణాత్.

సంచరించునో వాడు నిందనీయుడుగా నెన్న బడుచున్నాడుగాన - పై
శ్లోకమున కవి “త్రైవర్గాశ్రితశుద్ధవంశ” అని పేర్కొనియున్నాడు.
శ్లో. అంభోజాస్యా బహులనయనా భూరికేతప్రచారా

తుల్యస్నిగ్ధా సునమదశనా పద్మరాగాధరోష్ఠీ
రమ్యశ్రోత్రా మధురవచనా కంబుకంఠీ శుభాంగీ
మధ్యేక్షీణా సులలితకరా నక్షీణావర్తనాభిః.

2

తా. పద్మమువంటి ముఖమండలము నేత్రములును - నల్లని
పొడుపుగల కేశములు - చక్కని పలువరుస - పద్మరాగమణివలె ఎర్రని
అధరోష్ఠము - సుందరములైన చెవులు - తియ్యని వాక్కులు - శం
ఖమువంటి కంఠము - సన్ననినడుము - అందమైన చేతులు - శుభ
లక్షణములతో సంపన్నమైన అంగము - దక్షిణావర్తముగల (అనగా
కుడినైపునకుతిరిగియున్న) నాభియు -

శ్లో. వీనశ్రోణీ కనకకదళీ స్తంభ జంఘాభిరామా

రక్తాశోక ప్రసవచరణా స్నిగ్ధశాఖాంగుళీకా

ఇద్ధంయుక్తా సులలితతన రక్షణై రుత్తమై ర్వా

కన్యా సద్భి శ్చక్షులచరితా సా వివాహ్య గుణజ్ఞః.

3

తా. బలసిన పిరుదులు (శ్రోణీ) - బంగారమువర్ణముగల
అరటి స్తంభములవంటి తొడలు - (రక్తాశోకము) ఎర్రఅశోకపుష్పము
వంటి పాదములు - నున్ననైపునమైన వేళ్లు - గలకన్యలు ఉత్తమ
కన్యక లనబడుదురు. పైన చెప్పబడిన లక్షణములుగల కన్యకను
గుణవంతుడైన పురుషుడు వివాహమాడవలయును.

∴ దుష్కన్యాలక్షణము :-

శ్లో. ఖర్వా పింగలకుంతలా కృశతన గీర్వాతిరోమాకులా.

కృష్ణా సౌకరలోచన పృథుగలా కృష్ణాధరాదంతురా

రూక్షాంగీ వికటప్తనీ చ 2సకలావిభ్రూరవీరాత్మజా

వాచాలా ఒహుభోజనాచ గదినీ ప్రాథాచ దుఃఖాన్వితా.

4

1 లోచనా, 2 నబలా, 3 వ్యభూర. వికటాఃభృషాయస్యాఃసావ్యభూః
అనగా అశుభసూచకములైన కనుబొములు కలది.

తా. పొట్టిది - బూడిదవర్ణముగల తలవెండ్రుకలు కలది - మిక్కిలి సన్ననిశరీరముకలది - మిక్కిలి లావుశరీరము - అధికమైన రోమములు - మిక్కిలినలుపు - పందికన్నులవంటి కన్నులు - మోటు కంఠము - నల్లని అధరోష్ఠము - ఎత్తైనదంతములు - కఠినమైన శరీరము - వికటములైన స్తనములు - ఎక్కువ బలముకలిగియుండుట - పతి - పుత్రులు - లేని స్త్రీయొక్క పుత్రిక - అధికముగా మాట్లాడుట - భుజించుట - రోగిణి - ప్రాథ - దుఃఖములతో కూడినది.

శ్లో. పుష్ప త్మోధర వృక్ష దేశ4 గదిసీ నక్షత్ర సంజ్ఞాచయా
హాస్యే కూపయుగం5 కపోలయుగ లే యస్యా భవేత్ సత్వరం
అంగుష్ఠాధిక పర్వణీ చరణయో ర్యస్యాశ్చ జాతాంగులిః
పాదస్యాపి కనీనికా న పతతిత్మోయాం తదన్వైవ వా. 5

తా. పుష్పము - పర్వతము - వృక్షము - దేశము - నది - నక్షత్రనామము - పేర్లుగాగల కన్యకలు - నవ్వునప్పుడు కపోలములపై లోతుగా గుంటలుపడి అణగిపోవుట - బొటనప్రేల్చిపై ఎక్కువ కణుపులుకలది - కాలిక్రేళ్లు వికారముగా నుండుట - పాదములు - అసగా అడుగులు నేలకు అంటుకండుట - ఈ పూర్వోక్తలక్షణములు అసగా రెండు శ్లోకములయందు చెప్పబడిన లక్షణములుగల కన్యకలు వివాహయోగ్యులు కారు.

శ్లో. అజ్ఞాతాన్వయజా స్వభావవిశునా లంబాధరా చంచలా
కుష్ఠిశ్చిత్రికులోద్భవా చ వితతా యస్యాః కటిర్నాసికా
నింద్యా పల్లవఃపింకా దృశగతి ర్నూనాధికాంగీ పున
స్త్యాజ్య కామకలా కలాపకుశలైః కన్యా వివాహే సదా. 6

తా. తెలియబడని కలశీలములు కలది - దుష్టస్వభావురాలు - వ్రేలాడు అధరోష్ఠముకలది - అతిచంచల - కుష్టురోగి కుమార్తె - వ్యాసించి వెడల్పుగావుండెడి ముక్కునూ - కటిప్రదేశమునూగలది -

చిగురుటాకుపంటి జిహ్వ - గలకస్యకలు వివాహయోగ్యలు కారని
కామకలావిదులు గ్రహించవలయును.

—: పరలక్షణము :—

శ్లో. ప్రఖ్యాతో²మలనంశజో నవవయాః 1శూర స్సుశీలశ్చ³ యః

2సాచారః స్థిరసాహృదో గుణనిధి ర్నానాకుటుంబీ బలీ

3అర్థీ భోగరతో విశిష్టవచనో దాక్షిణ్య ధైర్యాశ్రయో

జామాతా జగతీతలే కవివర్తై రేవంవిధో వర్ణితః.

7

తా. ప్రఖ్యాతిగల పరిశుద్ధమైన వంశమునబుట్టినవాడు - నవ
యువకుడు - వీరుడు - సుశీలుడు నదాచారి - చంచలములేని మిత్ర
త్వముగలవాడు - గుణవంతుడు - సజ్జనులైన మనుష్యులుగల కుటుంబ
మునకు చెందినవాడు - బలవంతుడు - వాక్పాతురి - భోగమందా
సక్తి - కోరికలుగలవాడు - దయ - ధైర్యము - మొదలగు సుగుణ
ములు కలవాడు - ఈ పైనచెప్పబడిన లక్షణములు కలవాడు కన్యా
దానమునకర్హుడు.

—: పరునియందలి దోషములు :—

శ్లో. పాపిష్ఠో వ్యసనీ ఋణైరుపహతో ద్యూతప్రియో భిక్షకో

రోగీ పుంస్త్యవివర్జిత శ్చలమతి రైవదేశికః కాతరః

మూర్ఖో దుష్టకులోద్భవశ్చ కృపణో 4వృద్ధోత్తిదీనః ఖిలః

కర్తవ్యో న వరః కదాపి పురుషై రేవంవిధో భూతలే.

8

తా. పాపి - వ్యసనలోలుడు - ఋణగ్రస్తుడు - జూదరి - బిక్ష
కుడు - దరిద్రుడు - రోగి - పుంస్త్యములేనివాడు - స్థిరచిత్తము
లేనివాడు - ప్రవాసి - దేశాటనముచేయువాడు - ధైర్యములేనివాడు -
పిరికివాడు - మూర్ఖుడు - దుష్టకులోద్భవుడు - కృపణుడు - వృద్ధుడు -
అతిదీనుడు - దుష్టుడు - ఈ గుణములు కలపురుషులు - కన్యా
దానమున కర్హులుకారు.

—: వివాహ భేదములు :—

శ్లో. చాతుర్వర్ణ్య సమాహితా మునివరై రష్ట్రవివాహాః స్త్రియో
బ్రాహ్మణై వతక స్తతోనిగదితౌ గాంధర్వ పై శాచకౌ
ఆర్షో రాక్షసక స్తథాఽఽసుర ఇతి ఖ్యాతోఽపర శ్చాప్తమః
ప్రాజాపత్య సమాభిదః పృథగమీ ప్రోక్తా మయా నామతః. 9

తా. చతుర్వర్ణమునకు సమ్మతమైన వివాహము లెనిమిది
విధములని మునీశ్వరులు చెప్పినారు. ఎట్లనగా బ్రాహ్మణము -
దై వతకము - గాంధర్వము - పై శాచకము - ఆర్షము - రాక్షసకము -
అసురము - ప్రాజాపత్యము - అను ఎనిమిది భేదములు.

శ్లో. ఆర్షో దై వతకః ప్రజాపతిభవో బ్రాహ్మణో ద్విజానాం మతో
గాంధర్వః సహ రాక్షసే నకథితః త్రస్య తజ్జైరసౌ
1 ఏకశ్చాసుర సంజ్ఞకో నిగదితో వై శ్యస్య శూద్రస్యచ
సంక్షేపా దుపవర్ణితం కృమవశా త్పౌరాణికం లక్షణం. 10

తా. ఎనిమిదివిధములైన వివాహములలో ఆర్షము - దై వత
కము - ప్రాజాపత్యము - బ్రాహ్మణము - ఈ నాలుగు వివాహములు
బ్రాహ్మణులకొరకు ఏర్పడినవి. గాంధర్వము - రాక్షసము - క్షత్రి
యులకొరకు, పై శాచ - అసుర వివాహములు వై శ్యనకు -
శూద్రునకు ఏర్పడినవి. ఈ విధముగ పురాణములో చెప్పబడిన
లక్షణప్రకారము సంక్షేపముగ వర్ణింపబడినది.

—: ఆర్ష వివాహ లక్షణము :—

శ్లో. విద్యావాన్ గుణపూజితః సుచరితః సద్వంశజాతో మునిః
సామ్యో మానరతః సుశీలవినయో గేహగతః¹ ప్రార్థకః
కన్యాయా గృహనాయకః సపులక స్తస్మై దదాత్యాదరాత్
ఆర్షో గోయుగ దక్షిణో నిగదితః తజ్జై ర్వివాహోవరః. 11

తా. విద్వాంసుడు - సద్గుణవంతుడు - సచ్ఛరితుడు -
సద్వంశజుడు - సుందరుడు - అభిమాని - సుశీలవినయములు కల

1 వైశాచాసురసంజ్ఞతోనిగదితౌ

2 ప్రార్థితః + పార్థకః

వాడు - స్వయముగ ఇంటికివచ్చి ప్రార్థింపబడినవాడు నగు వరునకు కన్యాదాత సంతోషముతో ఆదరముతో రెండు గోదానములతో తనకన్యనీయవలయును. ఇట్టివివాహమునకు అర్హుని వివాహమని పేరు. శ్రేష్ఠతమమైన వివాహము.

—: దైవత వివాహలక్షణము :—

శ్లో. ఋత్విగ్భిః పరిమండితే 1 బహువిధే యజ్ఞోత్సవే చోత్తమే
నానావర్ణ సువర్ణవస్త్రకుసుమై రాభూషితాంగీ శుభా
కన్యా² దక్షిణయా ద్విజాయ విధినా యద్దీయతే చాదరాత్
దైవసోస్థాయ ముదీరితః కవివరై రిథం వివాహోవరః. 12

తా. ఋత్విగ్భులచేత చుట్టబడియున్న ఉత్తమములైన పెక్కువిధములైన యజ్ఞోత్సవములయందు - అమూల్య వస్త్ర పుష్పాభరణములచే నలంకరింపబడియున్న అవయవములుగల శుభ లక్షణ సంపన్నయగు కన్యను విధిపూర్వకముగ దక్షిణతో కూడ కన్య దాత బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠునకు కన్యాదానము చేసినయెడల నది దైవతవివాహమని చెప్పబడును.

—: ప్రజాపత్యవివాహ లక్షణము :—

శ్లో. కన్యా బంధననన్నిధౌ సులలితావిప్రోత్తమాయా²దరా
కిదుక్త్యా తుభ్యమియం మయా స్వతనయా దత్తేతి హ్వాన్వితౌ
ధర్మం సంచరతాం యథాసుఖ ముభే⁴దాంపత్యయోగా త్సదా
ప్రజాపత్య కరగ్రహః కవివరై రేషః ప్రమాణీకృతః. 13

తా. బంధువులయెదుట కన్యదాత “పూర్వమందు నిశ్చయింపబడిన యీ వరునకు - సద్బ్రాహ్మణునకు ఆదరముతో సుందరియైన నాకుమార్తెనిచ్చి వివాహము చేయుచుంటిని గాన ఈ వధూ నరులిర్వరు దాంపత్యప్రేమను పొంది సుఖింతురుగాక.” అనిపల్కుచు కన్యాదానము చేసినచో నావివాహము ప్రజాపత్యమని కవి చెప్పియున్నాడు.

1 బహువిధం = బహువిధం, 2 దక్షిణయా²ద్విత్తీయవిధినా

3 దోష్టం 4 సంపద్య యోగం సదా

—: బ్రాహ్మవివాహలక్షణం :—

శ్లో. ఆహూయార్చనపూర్వకం ద్విజవరాయాఽచ్ఛాద్యవాసోవరైః
విద్యాశీల వివేక వంశవిసయా చారాన్వితాయ స్వయం
కన్యాప్రీతిమతే వరాయ విధినాయగ్దీయతే సాదరం
బ్రాహ్మోఽసామునిపుంగవై ర్నిగదితఃశ్రేష్ఠోవివాహోఽపరః. 14
తా. విద్యా - శీలము - వివేకము - సద్వంశము - విసయము -
సదాచారము - గల సద్బ్రాహ్మణవరుని - వస్త్రములు మొదలగు
వానితో పూజించి- తోడ్పెట్టి ప్రేమపాత్రుడైన యా వరునకు - తన
కుమార్తెనిచ్చి వివాహముచేసిన యెడల నది బ్రాహ్మవివాహ మన
బడునని మునులు చెప్పినారు.

ఈ వివాహము శ్రేష్ఠమని ముసీశ్వరులు చెప్పిరి.

—; గాంధర్వాది వివాహత్రయలక్షణము :—

శ్లో. కన్యా 1యూవనశాలినీ పతిమముం యా స్వీకరోతి స్వయం
గాంధర్వః సహి కథ్యతే భుజబలాదాకృష్యతే యత్పునః
జ్ఞేయో రాక్షస ఏష పండితవరై శ్చౌర్యాద్వివాహోఽపరః
పైశాచః కవిశేఖరేణ కథిత స్త్వాజ్యః సదా యత్నతః. 15
తా. యూవనవతియగు కన్య పతిని స్వయముగ నెన్నుకొని
స్వీకరించినచో నది గాంధర్వవివాహమగును. బాహుబలము నుప
యోగించి కన్యనుగొనిపోయి వివాహమాడినచో నది రాక్షసవివాహ
మగును. కన్యను దొంగిలించుకొనిపోయి వివాహమాడిన నది పైశా
చికమగును కాని ఈ పైశాచిక వివాహము సర్వదా త్యజింపతగినది.
శ్లో. ఆదాయ ప్రథమం వరాద్భహుతరం శుల్కం యథా కాంక్షయా
వస్త్రాలంకృతి వై భవేన తనయా సంతోషముత్పాద్య చ
పశ్చాద్భుష్కులసంభవాయ మలినం కన్యాప్రదానం వృథా
2ప్రఖ్యాతోఽధమ వంశజా పరిణయ స్తజై రసావాసురః. 16

పా. 1 యూవనకామినీ

2 పృఖ్యాతోనిజవంశజా

తా. ముందుగా వరునివలన తన ఇష్టానుసారముగ కోరినధనము పుచ్చుకొని తరువాత తనకుమార్తెకు వస్త్రాభరణాదులచే సంతృప్తి కలుగజేసి తదనంతర మా కులసీనుడైన వరునకు కన్యాదానమునం గుట ఆసురివివాహ మనబడును ఇట్టి కన్యాదానము నిద్యమనియు వ్యక్తమనియు స్మృతులు చెప్పుచున్నవి “ ఆసురంద్రవిణాదానాత్ ” అని శాస్త్రము విచింపుచున్నది.

∴ పరశ్రీగమనవిషేషము :-

శ్లో. అశ్రీధ్రాముపహాస్యతాం మలినతామృక్షాయం లాఘవం
గర్హాంశ్లానిమధోగతిం వికలతామాయుఃక్షతిం దుర్గతిం
ఇద్ధం యే పరదారకర్మణి రతాలోకత్రయే నిందితా
విందంతే పరమాపదః సుఖధియా దుఃఖం సరా స్తేనదా. 17

తా. పరశ్రీ గమనమువలన పురుషుడు సంఘములో నిద్యుడుగా నెన్నబడును. ఎవరును గౌరవించరు. తుచ్ఛుడని తలంతురు. ధననష్టము & ఆయువు క్షీణించుట - అధోగతి - వైకల్యము ప్రాప్తించును. పరశ్రీ గమనమును కోరినపురుషుడు కష్టములపాలై ఇహ పర సుఖములకు రెండింటికీ చెడును. వేరొక శరణ్యముండదు. గనుక పరశ్రీగమనము త్యాజ్యమనిభావింపవలయును.

శ్లో. పాలస్త్యః సురదైత్య మర్త్యముకుట వ్యాఘృష్ట పాదాంబుజో
మైథిల్యాహరణా దవాప మరణం వాలిశ్చ్యుతో రాజ్యతః
పాంచాలీ ప్రతికాంక్షితేన నిధనం భీమాన్ముతః కీచకః

తస్మా దన్యవధూ ర్నరై ర్నమనసా ప్యాలాపసీయా భువి 18

తా. రావణాసురుడు దేవదానవ మానవులకు భయంకరుడై యుండియు సీతాపహరణము వలన మరణించెను, సకుటుంబముగ నాశనమయ్యెను. వాలి సోదరభార్యయైన రుమను అధర్మముగా గ్రహించినందున రామబాణమున హతుడయ్యెను. పాంచాలిని కోరుటచే కీచకుడు భీమునిచే హతుడయ్యెను. కనుక పరశ్రీగమనమును మనస్సులోనైన కోరరాదు.

— దశావసాలక్షణము : —

శ్లో. చక్షుః ప్రీతిరుదీరితా ప్రథమతః¹శ్చిత్తభ్రమః స్యాత్తతః
సంకల్ప స్తదనంతరం నిగదితో నిద్రావినాశ స్తథా
వై రాగ్యం² విషయేషు కీర్తనమతో వీడానివృత్తి స్తతో
విహ్యున్నాదో మరణం దశప్రకటితాః కందర్పచేష్టా ఇతి. 19

తా. మన్మథావస్థలు పదిగా చెప్పబడినవి. ప్రథమమున
చూచి వలచుట - రెండు చిత్తభ్రమము - మూడు సంకల్పము -
నాలుగు నిద్రలేకుండుట - అయిదు విషయవిరాగము - ఆరు చిక్కి-
పోవుట - ఏడు సిగ్గు విడుచుట - ఎనిమిది ఉన్నాదము - తొమ్మిది
జడత్వము - పది మరణము - ఇవి పదివిధములైన అవస్థలు.

శ్లో. కామిన్యా నవరూపాననే సమిలతి స్వేచ్ఛావిహారో నృణాం
ఉన్నాదో మరణం తదా మనసిజవ్యామోహతో జాయతే
తస్మాత్త్తిద్వినివారణాయ పురుషై 4రన్యాంగనా కామిభిః
5గంత్యవ్యేతి వదంతి కాశ్యపమునిశ్చేమేంద్రవాత్స్యయానాః. 20

తా. యువకులకు నవరూపావసమందు స్వేచ్ఛగా సుఖించుటకు
తగిన స్త్రీ లభింపనియెడల - మోహమధికమై చివర కున్నాద మరణ
ములకుగూడ హేతువగును. కనుక అంత ప్రాణాపాయస్థితి కలుగు
నని భయముండినప్పుడు పరస్త్రీగమనము చేయవలయునని కాశ్య
పుడు - శ్చేమేంద్రుడు - వాత్స్యయానాదులు - చెప్పినారు.

శ్లో. తారావీడసుతో వినాశమగమ త్కాండబరీ కాంక్షయా
వ్యాముక్తః కిల పుండరీక మునిరపుష్పచ్చై ర్మహాశ్వేతయా
ఊర్వశ్యాచ పురూరవా నరపతిః సన్త్యాజితో జీవితం
7తస్మాజ్జీవిత రక్షణాయహి వినిర్గమ్యా పరప్రేయసీ. 21

తా. కాండబరిని మోహించి చంద్రావీడుడు నాశనమయ్యెను.
మహాశ్వేతను మోహించి పుండరీకముని మరణించి శుకమయ్యెను.

1 శ్చిత్తస్థితి 2 విషయస్థకీర్తనమతో 3 త్పున్నాదో 4 రన్యాంగనాచాత్మభిః
5 దృష్టవ్యేతి 6 కాశ్యప మునిశ్చేమేంద్రవాత్స్యయానాః.

తస్మాద్దర్శితజీవితం బహువిధం సంత్యాజితం రాజభిః.

ఊర్వకొరకు పురూరపుడు మరణించెను. కావున కామవాంచవలన ప్రాణభీతికలుగుననే సంశయము తోచినచో పరశ్రీగమనము చేయ వలయునని కొందరిమతము.

∴ దూతికాలక్షణము :-

శ్లో. దాసీ వారవధూ ర్నరీ సవిధవా బాలాచ ధాత్రీ తథా
కన్యా ప్రవజితాచ భిక్షువనితా సంబంధినీ శిల్పినీ
మాలకారనితంబినీ ప్రతిసఖ దాత్యేస్మృతా యోషితాం
ఆలాపే కవిభిః సదైవ మదనవ్యాపార లీలావిధా. 22

తా. దాసి, వేశ్య, సటి, విధవ, బాల, దాది, సన్యసించినది, భిక్షుకురాలు, సంబంధిని, శిల్పినీ, మాలలుకట్టినది, స్నేహితురాలు, వీరు దూతికాకృత్యమునకు తగినవారు.

∴ శుఖసాధ్యనాయకాలక్షణము :-

శ్లో. ప్రౌఢా కాంతవిమానితా బహుగుణా రమ్యాచ పత్యాతథా
రండా సై వీరపరా స్వతంత్రగమనా శిల్పప్రియా గాయికా
షండోస్మృత దరిద్రసేవక 4మహారోగార్త డింభాంగనా
నూసంసిద్ధ్యతి దూతికా నిగదితా రమ్యాభిసారోత్సవే. 23

తా. ప్రౌఢస్త్రీ - పతిచే అవమానింపబడినది - అనేకగుణములుకలది - అతిసుందరి - విధవ, స్వతంత్రస్త్రీ, స్వేచ్ఛగాతిరుగునది చిత్తరువులు మొదలగు శిల్పకళలయందు ప్రీతికలది - సంగీతముచాడునది, షండుడు - ఉన్మత్తుడు - దరిద్రుడు సేవకుడు - రోగి - పిన్నవయస్సువాడు వీరలభార్యలు తప్పక శీఘ్రముగ అప్రయత్నముగ కాముకులకు సాధ్యులగుదురు.

∴ కష్టసాధ్యనాయకాలక్షణము :-

శ్లో. ఏకా వల్లభరక్షితా పరజనాలాపే విరక్తా దృఢా
నిస్సేహా ధనయావనే గురుజనాద్భితాచ లజ్జావతీ

1 యోషితః, 2 ఆలాప్యః 3 శిల్పప్రియా గాయినీ,

4 వధూః రోగార్తరిసంపీడితాః 5 నిస్సేహాగురుయావనా,

స్వస్థా సుందరనాయకా పతిరతా శిష్యాధికాంతా తథా
దుస్సాధ్యా కవిశేఖరేణ రమణీ ప్రోక్తా రతపార్థినే. 24

తా. భర్తచే రక్షింపబడునది - ఇతరులతో మాట్లాడుట
యందు విరక్తికలది - దృఢప్రతిజ్ఞగల కామిని - ధనయావనముల
యందు వాంఛలేనివనిత - గురుజనములకు భయపడునది. లజ్జావతి-
స్వస్థురాలు - సుందరుడైన పతిగలది - పతివ్రత - శిష్యునిభార్య వీరు -
కాముకులకు కష్టసాధ్యులు. అనగా దుస్సాధ్యులని యర్థము.

∴ అగమ్యులక్షణము :-

శ్లో. అజ్ఞాతా ద్విజవల్లభా గురువధూ మిత్రాంగనా రోగిణీ
చేతీ ప్రవ్రజితాసతీ రిపునధూః శిష్యాచ గర్భాన్వితా
భూతిః మృతసంతతిః ఖలజనా చాస్పృశ్యజా శ్శోత్రజా
గంతవ్యా కనకదాచిదేవ పురుషై రేతాః స్త్రీయః కామిభిః. 25

తా. అజ్ఞాత (తెలియబడనిది) బ్రాహ్మణస్త్రీ - గురుపత్ని
మిత్రునిభార్య - రోగిణి - దాయి - సన్యాసిని - పతివ్రత - విరోధి
భార్య - శిష్యురాలు - గర్భిణి - భూతహత్యచేసినది - చనిపోయిన
సంతతికలది - దుష్టురాలు - అస్పృశ్యులలోద్భవ - శ్శోత్రజ -
ఈ స్త్రీలు పురుషులకు పొందతగనివారు. కాముకులు ఇట్టి స్త్రీలను
పొందుటకు ప్రయత్నింపరాదు.

∴ రతికి పనికిరాని స్థానములు :-

శ్లో. నద్యాం దేవగృహే చతుష్పథవతీ శైలస్యసానా జలే
గుర్వగ్ని ద్విజసన్నిధౌ పరగృహే దుర్గే శ్శృణానే వనే
సంధ్యాయాం దివసే కదాపిసురతం పుంభిర్వివేకాన్వితైః
4 దృష్ట్వా ధర్మవిరోధసంకటమితిత్యాజ్యంసదాయత్నతః. 26

తా. నదీతీరము - దేవాలయము - నాలుగుమార్గములు
కలిసినకూడలి - కొండలోయ - జలములోపల - “ గురువు - అగ్ని -

1 రతపార్థినే

2 యోగిణీ, 3 నకదాపితత్ర

4 దృష్ట్వానేవ

బ్రాహ్మణుడు ” వీరల సమీపప్రదేశము - పరగృహము - కోట శ్మశానము - వనము - ఈ ప్రదేశములయందు - పగలు . సంధ్యా కాలములలో సంభోగము చేయరాదు. అట్లుచేయుట ధర్మవిరుద్ధము గనుక వివేకియగువాడు విచారణ సేయవలయును.

శ్లో. అప్తమ్యాం హిమరశ్మి శేఖర తిథౌ బాణేచ పూర్ణాతిథౌ
భానోస్సంక్రమణే వ్రతేచ శరది గ్రీష్మేషు పాయామపి
యాతాయాతపరిశ్రమే జ్వరగదే సంభోగచేష్టాం సరః
కుర్యా నై వకదాచిదేవ సుకృతీత్యాహుర్మునీంద్రాఃస్ఫుటం. 27
తా. అప్తమి - చతుర్దశి - పంచమి - పూర్ణిమ - సంక్రాంతి వ్రతదినములు-శరదృతువు - వేడిగానుండుదినములు - గ్రీష్మకాలములు రాకపోకలలో అలనటజెంది యున్నప్పుడు - జ్వరముపడియున్నప్పుడు సంభోగము చేయరాదని మునీంద్రులు చెప్పిరి.

∴ రతికి యోగ్యస్థానములు :-

శ్లో. స్ఫూర్జదీప శిఖోజ్జ్వలే సులలితే రమ్మాన్న తే 1నుస్తరే
ధూపోద్ధార మనోహరే 2కుసుమస్రగ్ధామోప శోభాన్వితే
వీణాతాల రవాకులే మససిజ ప్రస్తావనానందితే
సంభోగః కశలైః స్వకీయభవనే కార్యో యథాకాంక్షయా. 28
తా. బొగుగా నలంకరింపబడినట్టియు- దీపములతో ప్రజ్వలించు చున్నట్టియు - సువాసనద్రవ్యములతో పొగవేయబడి పరిమళించు చున్నటువంటి స్వగృహములోని పడుకగదిలో పుష్పమాలిక లలంకరింప బడియుండ సగీతవాద్యములు మ్రోగుచుండ మన్మథప్రసంగములతో ప్రతిధ్వనించుచుండ సంతసమునిచ్చునట్టి యా ప్రదేశమందు కామకుడు ప్రయురాలితో భోగింపవలయును.

∴ స్త్రీలకామచేష్టల నెరుంగువిధము :-

శ్లో. 3ఉక్తా గచ్ఛతి లజ్జితా విరమతి ప్రేష్ణా మనాగీతతే
4కేశానాంచ విజృంభణం రచయతి ప్రస్తాతి గాథాంముహూః

1 విస్తరే, 2 కుసుమస్రగ్ధామోపశోభాన్వితే

పా. 3 మూకాగచ్ఛతి, 4 కేశకల్పించతి జృంభణం

ఆలింగత్యపరాం విరౌతి పురుషం చుంబత్యసా బాలకం

గాత్రం భంజతి జ్యంభతే విహసతి ప్రత్యుత్తరం యాచతే. 29

తా. మాట్లాడుచునడచుట - సిగ్గుతో నిలువబడుట - ప్రేమ
వీక్షణములతో చూచుట-తలకట్టు ముడుచుకొనుట - ఆపులించుట-
సంగీతముపాడుట - ప్రక్కనున్నవారిని కాగలించుకొనుట - అప్పు
డప్పుడు వెక్కి-వెక్కియెడుచుట - ప్రక్కనున్న బాలకుని కాగలించుకొని
ముద్దుపెట్టుకొనుట - ఒళ్ళువిరుచుకొనుట - నవ్వుట - ప్రత్యుత్తర
ముసకై నిరీక్షించుట- ఈగుణములుగల స్త్రీ కామవీడితయని యెరుంగ
వలయును.

శ్లో. దోర్మూలం ఖలుదర్శయేత్ స్తనయుగే వస్త్రం సమాలంభతే
అంగుష్ఠేన లిఖేన్మహిం స్మితముఖం వ్రీడాం విధతే మృషా
దంతేనాధరపల్లవం విదళతి వ్యక్తం తదాభాషతే

భావై రేభి రిహస్యుటం మృగదృశాం జ్యేయోఽభిలాషస్సదా. 30

తా. పరపురుష వాంఛగలపడతి బాహువులనెత్తి కక్షము
లను (చంకలను) చూపును. స్తనములపై వస్త్రమును సర్దుకొనును.
శిశువునకు పాలిచ్చుదానివలె స్తనములను చూపుచు పైటసర్దుకొనును.
కాలిబాటనవ్రేలితో నేలపై వ్రాయును. నిష్కారణముగ నవ్వును.
కపటపు సిగ్గునభినయించును. దంతములతో అధరోష్ఠమునునొక్కును.
భావప్రకటన మగునట్లు స్ఫుటముగమాట్లాడును. ఈలక్షణములను
గమనించి పురుషుడు స్త్రీల వాంఛను తెలుసుకొనవలయును.

—: ఆలింగనవిధానము :—

శ్లో. మాల్యపూరిత కుంతల స్సువసనః స్నిగ్ధాంగరాగోజ్వలౌ

నానాభూషణసుందరః స్మరవశ స్తాంబూల పూర్ణాననః

స్ఫూర్జదీప మనోజ్ఞ వాసభవనే శయ్యాత్సలే నాయకో

రాగార్థం పరిరంభణం ప్రథమతః కుర్యాత్సమయోషితా. 31

తా|| నాయకుడు ప్రకాశమానమై సుందరముగ నలంకరింప
బడిన స్వకేయమైన కేళీగృహములో సుందరములైన పుష్పమాలికలను

శుభ్రవస్త్రములను సువర్ణాభరణములను వ్రేళ్ళకుంగరములను ధరించి
తాంబూలమును వేసికొని ముఖమునకు శరీరమునకు సుగంధద్రవ్యము
లను లేపనముచేసికొని కామోన్మత్తుడై ప్రియురాలిని సంశోషముగా
గాఢాలింగనము చేసికొనవలయును.

—: ఆలింగనభేదములు :—

శ్లో. వృత్రూరూఢక సంజ్ఞకం ప్రథమత స్తస్మా ల్లతావేష్టితం
తస్మా జ్ఞాఘన విధికావపి మతావూరూపగూఢం పునః
జ్ఞాతవ్యం తిలతండులం రసవిదా మాలింగనం యోషితాం
క్షీరం సీర పురస్సరం నిగదితం తస్మాచ్చ లాలాటికం. 32

తా. వృత్రూరూఢకము - అనగాచెట్టెక్కిన విధముగ ప్రియుని
ఆలింగన మొనర్చుకొనినచో వృత్రూఢరూఢకమనబడును. నాయిక
నాయకుని శరీరమును చెట్టుకు చుట్టుకొనిన తీగవలె నల్లుకొనిపోవుట
లతావేష్టితమగును. పిక్కలు కలియునట్లు ఆలింగనమొనర్చుకొనినచో
జ్ఞాఘనవిధకమనబడును. అదేవిధముగ ఇర్వురితోడలు కలియునట్లాలిం
గనమొనర్చిన ఊరూపగూఢమగును. ఇంకను - తిలతండులము - క్షీర
సీరము - లాలాటికము అను నాలింగనములు కూడ రసికులు చేయు
చుందురు.

—: వృత్రూఢరూఢలక్షణము :—

శ్లో. ఏకేన పాదేన పదం స్వభర్తు
రన్వేనచాక్రమ్య తదూరుభాగం
ఆపీడ్య దౌర్భాగమపి కాస్తపృష్ఠం
వృత్రూఢరూఢం ప్రవదంతి తజ్ఞాః. 33

తా. స్త్రీ తనపాదమును పతిపాదముపై నుంచి రెండవపాద
ముతో పురుషుని తొడలను చుట్టివేసి రెండుచేతులను వీపుపై నుంచి
యాలింగనము చేసినయెడల వృత్రూఢరూఢమని పండితులుపల్కిరి.

—: లతావేష్టిత లక్షణము :—

శ్లో॥ ఊర్ధ్వంభుజాభ్యాం సరలాంగయష్ఠీ
క్షోణీరుహం వల్లిరివాధిరుహ్య

నారీప్రియం చుంబతి నిస్తరంగా

భవేల్లతావేష్టిత సంజ్ఞకం తత్.

34

తా. తీగె చెట్టున కేవిధముగ చుట్టుకొనునో అదేవిధముగ స్త్రీ ప్రియుని కంఠమును రెండుచేతులతో కాగలింపుకొని చుంభించుచు నాయకుని దేహమును ఆలింగనమునర్చుకొనుటకు లతానేష్టిత మనబడును.

—: జాఘనలక్షణము :—

శ్లో. శ్రోణీతటే బాహుయుగేన కాంత

మావీడ్య ముక్తాంబర కేశభారా

వక్త్రానవం స్వాదయతి ప్రహృష్టా

తజ్జైః స్ఫుటం జాఘన 1 మేతదుక్తం.

35

తా. స్త్రీ విడువబడిన కేశపాశము - వస్త్ర విహీనయై నాయకుని కటిప్రదేశమునందు రెండుబాహువులను నైచి దృఢాలింగన మొనర్చుకొని ఆనందమగ్నయై అధరపానము జేసినచో దానిని జాఘనమను ఆలింగనముగా చెప్పబడినది.

—: విధకలక్షణము :—

శ్లో. 2 సుఖోపవిష్టం పురుషం పురంద్రీ

సమ్మిలితాక్షం స్వకర ప్రబంధాత్

అవిధ్యతి ప్రేమలసత్కుచాభ్యాం

3 ఆలింగనం విధక మేతదాహుః.

36

పా. 1. మేతదేవ, 2 సితోపవిష్టం

3 సిద్ధార్థమాలింగనమేతదాహుః, అని కొన్ని ప్రతులలో పాతాంతరమున్నది గాని అది సమంజసముకాదు సిద్ధార్థమనుపేరుగల ఆలింగనలక్షణము పూర్వగ్రంథ ములయందు లభింపకపోవుటవలనను రతీరహస్యమైన కొక్కొక్కడు వ్రాసిన విధక లక్షణమునకు సాదృశ్యముండుటచేతను మరికొన్ని ప్రతులలోని పాతములకు విరోధముగా నుండుటచేతను విధకమనియే వచింపబడెను.

రతీరహస్యోక్త విధకలక్షణము

శ్లో. యద్గుహ్యతీ కింఛన వంచితాక్షం సితోపవిష్టం పురుషం స్తనాభ్యాం నితంబినీ విధ్యతి తాంచ గాఢం గృహ్యత్యసౌ విధకముచ్యతేతత్.

తా. అలసివచ్చి విశ్రాంతిగా కనులుమూసుకొని కూర్చున్న నాయకుని ప్రియురాలు (అనగా భార్య) భుజములతో బంధించి స్తనములతో ముందునకు త్రోసినచో నది విధకమను ఆలింగనమగును.

—: ఊరూపగూఢము :—

శ్లో. కాంతో మనోజన్యధితాంగ యప్త్యా
ఆవీడయే దూరుయుగం యువత్యాః
ఊరూపఘాతేన కవిప్రవీరై
సూరూపగూఢం తదిదంప్రదిప్తం.

37

తా. నాయకుడు కామవీడితుడై ప్రియురాలి తొడలతో తన తొడలను కలిపి త్రోయుచు నాలింగనమొనర్చుకొనినచో నది ఊరూపగూఢమగును.

—: తిలతండుల లక్షణము :—

శ్లో. బాహూరు వక్షోజ ఘనేనగాఢ
మనోన్యస్యసంసక్త శరీరయష్టాః
ఆనందభావా ద్యదుదీర్ఘభావ
మాలింగనం తత్తిలతండుల్యాఖ్యం.

38

తా. స్త్రీపురుషులిరువురు తమయవయవములను పరస్పరము కలుపుకొని ఏకమగునట్లు గాఢముగా ఒకరినొకరు కాగలించుకొనినచో నది తిలతండులమని చెప్పబడును.

—: షీరసీరము :—

శ్లో. గాత్రోపరిష్టా దధతల్పమధ్యే
సంలీయతే 2యన్నిధునం శరీరే
3కామాతిరేకాత్ కృతపూర్ణ చేష్టం
ఆలింగనం షీరజలం ప్రదిప్తం.

39

1 వ్యధితాంగయప్తిః

1 శ్లో. యద్బాహు వక్షో జఘనేన గాఢమనోన్యస్యసంసక్త శరీర యష్టాః
కాంతస్యగూఢం సముపాకృతో యమాలింగనం తత్తిలతండు ల్యాఖ్యం.

2 తిన్నిధునం, 3 కామాభిమానాత్

తా. స్త్రీపురుషు లిద్వరు శయ్యపై నుండి శరీరములు రెండు కలిసిపోవునట్లు కౌగిలించుకొని కామాతిరేకమువలన మన్మథచేష్టలు చేసినచో నది క్షీరసీరమును నాలింగముగా చెప్పబడెను.

—: లాలాటికము :—

శ్లో. అన్యోన్యసంసక్త ముఖంచ బాహూ
నేత్రం లలాటం హృదయం కపోలం
ఆనందభావ శృమమిలితాక్షం
లాలాటికం తత్త్వవిదోవదంతి.

40

తా. స్త్రీపురుషులిద్వరుపరస్పరము సంతోషముతో కన్నులు మూసుకొని ముఖములు - బాహువులు - హృదయములు - నేత్రములు - కపోలములు అంటునట్లు - కలుపుకొనినచో అయ్యది లాలాటికమని తత్త్వవిదులు పల్కిరి.

—: చుంబనప్రయోగము :—

శ్లో. గండస్థలీ మస్తక దంత వాసో
గ్రీవా కుచోరః¹ స్తన చూచుకాని
ఆలింగనానంతర మేవ యూనోః
స్థానాని చుంబన్య వదంతి² తత్త్వాః.

41

తా. కపోలములు - మస్తకము - అధరము - కంఠము - స్తనములు - స్తనోపరిభాగము - వక్షస్థలము - స్తనాగ్రములు - చుంబనస్థానములు. ఆలింగనానంతరము నాయకుడు ప్రియురాలిని పై స్థానముల యందు చుంబనము సేయవలయును.

శ్లో. కక్షాయుగం చాపి నితంబినీనాం
కందర్పగేహించ రతిప్రవీణాః
చుంబంతి కామం తరలాయతాక్ష్యై
దేశస్య సాత్మేయ సదైవ లాటాః.

42

తా. లాటదేశమందలి కాముకులు ప్రియురాండ్ర మదన మందిరములను (యోని) బాహుమూలములను (చంకలు) చుంబింతురు. ఇది ఆదేశపు పద్ధతి.

—; నిమిత్తచుంబనము ;—

శ్లో. కాంతోఽంగనాయా వదనే స్వకీయం

1వక్త్రం సమారోప్య బలేన యత్ర

నచుంబతి త్రోధవశేన నారీ

స్నాచ్ఛుంబనం తన్నిమితాభిధానం.

43

తా. పురుషుడు స్త్రీయొక్క ముఖమందు తనముఖమునుంచి చుంబింపగా నామె కోవముతో తిరిగి చుంబింపకపోయినచో నది నిమిత్తమును పేరుగల చుంబనమగును.

—: స్ఫురిత చుంబనము :—

శ్లో. పత్యుర్ముఖే 2సీయముఖం నివేశ్య

ప్రేష్టా మనాగంచతి దంతవాసః

ఉచ్ఛేన గృహ్యత్యపి కంపితోష్ఠి

ప్రోక్తం మునీందైః స్ఫురితం వినోదాత్.

44

తా. వినోదముగా స్త్రీ తనముఖమును పతిముఖముపై నుంచి ప్రేమతో మెల్లగ చుంబించుచు కంపితాధరోష్ఠియై నాయకుని దృఢాలింగన మొనర్చినచో నది స్ఫురితచుంబనమగును.

—: ఘృష్టచుంబనము :—

శ్లో. హస్తేననేత్రం పరిమీల్య భర్తుః

సమ్మిలితాక్షీ వదనే ప్వజిహ్వం

1 స్వకీయ మాక్షిప్య క్త్రంకుతు కేనయత్ర

†నిమిత్తచుంబనముగాను రతిరహస్యము వేరుగా వర్ణింపబడియున్నది ఎట్లనగా!

శ్లో. నిమిత్తక మిధమాహుర్యోజితా యద్భవేన

ప్రియముఖమభివక్తం న్యస్య తిప్తత్యుదాస్యా.

పా. 2 తు స్వముఖంనివేశ్య, 3 గంచతిదంతవేష్టం

నిశీప్యచ క్రీడతి యత్ర లోలా
ఖ్యాతం రసజైః ఖలు¹ఘృష్టసంజ్ఞం.

45

తా. స్త్రీ చేతులతో పతినేత్రములనుమూసి అతని వదనమందు
నాలుకనుంచి త్రిప్పుచుండినయెడల ఘృష్టమను పేరుగలచుంబనమగును
—: పీడితచుంబనము :—

శ్లో. హస్తాంగులీ సంపుటకేన యత్ర
కాంతోష్ఠ మాదాయ రసజ్ఞ యాచ
ఆస్వాదయే నిర్దశనం వినోదాత్
స్వాచ్ఛుంబనం పీడిత మేతదేవ.

46

తా. స్త్రీ తనరెండుచేతులతో పతియొక్క అధరోష్ఠమును
గ్రహించి ఆస్వాదించుచు - దంతక్షతముచేసి చుంబించిన యెడల
పీడితమను చుంబనమగును.

—: సంపుటచుంబనము :—

శ్లో. కింకారతాధరం స్వాధరసంపుటేన
వీత్వా ముహుః స్వాదయతి కృమేణ
నారీచ తేనై వ విధానకేన
జ్ఞేయం మునీంద్రై రితిసంపుటాఖ్యం.

47

తా. పురుషుడు తనపెదవులతో స్త్రీయొక్క అధరోష్ఠమును
గ్రహించి చుంబించుచుండగా నామెయు వెంటనే ప్రియుని యధరము
నదేవిధముగ చుంబించినచో నది సంపుటమను చుంబనమగును.

—: సమాప్తచుంబనము :—

శ్లో. ఓష్ఠేన కాంతోష్ఠయుగం నిశీయ
జిహ్వం నిధాయా వ్యధ తాలుభాగే

పా. 1 రతిగహస్యమందు ఘృష్టమను పేరుగల ఆలింగనము ఘట్టితమను పేరు
తో నిర్దేశింపబడెను

పా. 2 అంగుళిసంపుటేన పిండికృత్య నిర్దశనమోష్ఠపుటే నావపీడయేది త్యవ
పీడితం పంచమమపికరణం ఇతివాత్సల్యాయనీయనూత్రినిర్దిష్టం పీడితలక్షణ మను
కరోతి లక్షణమేతత్. 3 కాన్తాముఖం

చుంబోత్సవే నృత్యతి యత్ర నారీ

ప్రోక్తం సమాప్తం మునిభిః పురాణైః.

48

తా. స్త్రీ పురుషుని యధరోష్ఠమును తనపెదవితో గ్రహించి
యధరపానమొనర్చుచు నతని దవడలయందు నాలుకనుంచి ఆనంద
ముతో నృత్యముచేసినచో నది సమాప్తమును పేరుగల చుంబనమగును.

—: నఖిక్షతప్రియోగము :—

శ్లో. కక్షాఽకుచోరస్థుల కుక్షీనాభి

శ్రోణీ లలాటాంఘ్రి కరేషు సద్యః

సాంగుష్ఠ సర్వాంగులికై శ్చ సర్వైః

2సంయుక్తవషః స్తనకంధరాచౌ.

49

తా. బాహుమూలము - (చంకలు) స్తనములు - వక్షస్థు
లము - కడుపు - నాభి - కటిప్రదేశము - తల - పాదము ఈ ప్రదేశ
శములయందు చేతి అందుప్రవేశ్యతో నఖిక్షతములు చేయవలయును.

—: ఛరితాఖ్య నఖిక్షత లక్షణము :—

శ్లో. విసంజ్ఞాపకం మన్మథరాగ రాశే

రుక్తం మనీందై శ్చురితాభిధానం

వక్షోజ కందర్ప గృహధరేషు

దేయం సవోధా ప్రమదాజనానాం.

50

తా. మన్మథ సంబంధమైన అనురాగ సూచకముగ చురిత
మను నఖిక్షతము చేయవలయునని వాత్సయనాదులు చెప్పిరి.
అందువలన నవయువకులు సవోధలైన స్రియరాండ్రయొక్క వక్ష
స్థలము - స్తనములు - కామగృహము - అధరము - వీనియందు
నఖిక్షతము లుంచవలయును.

—: అర్థేందు నఖిక్షతలక్షణము :—

శ్లో. కంఠాయనేనైవ శిరోరుహాణా

మసోపయోగం పరికీర్తయంతి

1 కుచోరుస్థుల 2 నేవ్యస్పదైవ + నేవ్యస్పవషః

3 సంస్థాపనం

అరేందుసంకాశ మిదం సఖజై
రరేందుసంజ్ఞం కథితం సమాసాత్.

51

తా. తలయొక్క దురదతీరుటకుగాను గోకికొనుటకే సఖములు పయోగకరములని చెప్పుచున్నారు. కాని సఖచిహ్నము లనేక ప్రకారములగుటచే అర్థచంద్రాకృతిగల సఖచిహ్నమునకు అరేందు అనియు నీవిధముగా పెక్కునామములుగలవు.

—: మండలసఖక్షతము :—

శ్లో. కక్షానితంబస్తనపార్శ్వ కెఘ
దాతవ్యమేత త్కరజం సదైవ
అరేందు సంజ్ఞాద్వితయం ప్రయుక్తం
స్యాన్మండలాఖ్యం మదనావతంసం.

52

తా. చంకలు - పిరుదులు - స్తనములు - వీనియొక్క పార్శ్వ ప్రదేశములయందు - అరేందు - మండల - అనురెండువిధములైన సఖక్షతములను చేయవలయును.

—: శశకప్లుత సఖక్షతము :—

శ్లో. ఊరూతపే కామగృహే నితంబే
ప్రోచు ర్మనీంద్రా వినియోగ మస్య
సమైశ్చ సర్వైర్నఖరై సులగ్నైః
తజ్ఞః కిలోక్తం శశకప్లుతాఖ్యం.
నీమంత పార్శ్వే హృది 1 చూచుకాదా
వేతత్ప్రయోజ్యం సురతప్రయోగే.

53

తా. తొడలు - కామగృహము - నితంబము వీనియందు సఖక్షతములు చేయవలయునని పెద్దలగు మునులు పల్కిరి.

చేతిగోరు లన్నింటిచేతను సమానముగ సుందరముగ సఖక్షత మొనర్చినచో నది శశకప్లుతమగును. పాపిట (నీమంతపార్శ్వము) హృదయము - స్తనాగ్రములు - వీనియందే దీనిని ప్రయోగింపవలయును.

—: మయూరపాదలక్షణము :—

శ్లో. 1 సర్వై ర్నఖై రావౌ స్తనమధ్య భాగే
వశ్చాదధాంగుష్ఠ² భవాహి రేఖా.
వ్యక్తీకృతా కిరాగకరీ తదేత
నమయూరపాదం సముదీరయంతి.

54

తా. స్తనమధ్యభాగము దన్నిగోరులతో నఖిక్షతముచేసిన
పిదప బొటనవేలి గోటితో క్రిందుగ నఖిరేఖనుంచినయెడల నది
మయూరపాదమను నఖిక్షతమగును. ఈ నఖిక్షతము అనురాగకరము.

—: పంకజపత్రీలక్షణము :—

అలంబమేవం స్ఫురితార్థరేఖం
ప్రాహుః క్షతం పంకజపత్రీసంజ్ఞం.
దోర్మూల వక్షస్థల నాభిసంధా
వస్యోపయోగం వదతే మహేశః.

55

తా. నఖిరేఖలన్నియు సగము ఏర్పడి దీర్ఘములు కాకుండిన
యెడల కమలపత్రమను నఖిక్షతమగును. చంకలు - వక్షస్థలము -
నాభి సంధి - ఈస్థానములయందే ఈనఖిక్షతమున కుపయోగము అని
మహేశుడను కామశాస్త్రజ్ఞుడు చెప్పెను.

—: దర్దురకలక్షణము :—

శ్లో. రేఖాయుగం గండయుగే ప్రదత్తం
స్తనాంత కక్షౌ జఘనస్థలేషు
దేశాంతరం గచ్ఛతి కామినీనాం
సంస్మారకం దర్దురకం వదంతి.
ఈ శ్లోకమునకు పాఠాంతరము.

56

శ్లో. రేఖాయుగం చోజ్వల కామభావః
స్తనేచ కక్షౌ జఘనాంతరేషు

1 సర్వాంగుళిహారనఖైః స్తనాంతః

2 భవేనరేఖా కి యామనయ స్తదేతన్

విశ్లేష దేశాంతరగేచ నారీ

సంస్కారకం దద్దురకం వదంతి.

తా. చెక్కిళ్ళయందు రెండు సఖరేఖలుంచి తదుపరి స్తనాంతములు - చంకలు - జఘనము వీనియందు సఖతములుంచినచో నది దద్దురకమును సఖతమగును. ఇది పతి విదేశముల కేగునప్పుడు ప్రయురాలియొక్క స్మారకచిహ్నమని పల్కుదురు.

శ్లో. పుంసశ్శరీరే యువతీకుచేవా

క్షుతం సఖస్య ప్రతివీక్ష్య సద్యః

కందర్ప రాగాకుల చిత్తవృత్తి

ర్మునేరపి స్యాత్కిముతేఽపరస్య.

57

తా. పురుషుని శరీరమందుగాని స్త్రీయొక్క కుచములయందు సఖతములను చూచినచో మునీశ్వరునకైనా చిత్తవృత్తి మన్మథాయత్తము కాకమానదుగదా! పరులమాట చెప్పనేల.

శ్లో. సర్వస్వమేవాస్తి మనోభవస్య

ప్రేక్షా ప్రయుక్తం కరజం రతజ్ఞః

నాస్మాద్ద్వితీయం భువిరాగబీజ

మిత్యాహ శీతాంశు 2కలాకీరీటః.

58

తా. రతికళాభిజ్ఞుడైన పురుషుని ద్వారా ప్రేమపూర్వకముగ నొసంగబడిన సఖతమే మన్మథుని సర్వస్వము. భూమిలో ఇంతకంటె అనురాగబీజము రెండవదిలేదని పరమేశ్వరుడు చెప్పెను.

—: దంతక్షతప్రయోగము :—

శ్లో. దంతప్రకారాశ్చ సఖప్రకారైః

జ్ఞేయా స్సమాపవ సమైశ్చ సద్భిః

శీతాకర హుంకార విచేష్టితాద్యాః

ప్రాయోవిశేషాః 4 పునరత్రకార్యాః.

59

1 కిముచిత్రమస్య 2 కలాపకేతుః

పా. 3 విచేష్టితాద్యైః, 4 పునరేవకార్యాః

తా. దంతక్షత భేదములు కూడ సఖక్షత భేదములవలెనే తెలిసికొనవలయును. కాని విశేషించి శీతార్క (దంతములు, తాలువులు కలిపి మందమైన నిశ్వాసముద్వారా ఉత్పన్నమగు శబ్దవిశేషము) హుంకారములు అధికముగా ప్రయోగింపబడును.

శ్లో. 1 శ్లఘా ఘనా స్తీనముఖా స్సమాంగా

రాగస్పృశో నిర్మల దీప్తిభాజః

దంతా ప్రదేయా సఖదానదేశే

వక్త్రాంతరాక్షి ద్వితీయంవిహాయ.

60

తా. దంతక్షతములు - ఒకచోటతక్కువ - ఒకచోట ఘనముగా మరియొకచోట సమానముగా అనురాగ వర్ధకమై యుండవలయును. కాని నేత్రములు - వక్త్రాంతరము - గుహ్యప్రదేశము - వదలి దంతక్షతముచేయవలయును.

—: విద్రుమలక్షణము :—

శ్లో. దంతౌష్ఠ సంయోగవశేన గండే

దంతప్రకారః కిల విద్రుమోయం

అభ్యాసయోగా ద్యుపతీజనానాం

స్నాన్నాన్యథా క్వాఽపివినోదతస్తు.

61

తా. గండస్థలములయందు దంత - ఓష్ఠసంయోగమువలన దంతక్షతములు పెక్కువిధములుగా చేయబడును. వానిలో పగడము వలెచేయబడిన దంతక్షతమునకు విద్రుమమనిచెప్పబడెను. ఇందులో చెప్పబడిన దంతక్షతములు స్త్రీలయొక్క వినోదమునకై అభ్యాసయోగమువలన నొనర్పదగును. వేరేమియునులేదు.

—: ఖండాభిరక లక్షణము :—

శ్లో. ఊర్ధ్వస్థే కంఠకపోలయుగ్మే

ఖండాభిరకం మండలతుల్యరూపం

సంశోభతే దంతమిదం యువత్యాః

ప్రాయో మునీంద్రా స్సముదీరయంతి.

62

పా. 1 తథానఖా స్తీనముఖాస్సమాంగాః

తా. తొడలయందు - కంఠమందు - చెక్కిళ్ళయందు గోళాకారముగా దంతక్షతమొనర్చినచో దానిని ఖండాభ్రకమందురు. స్త్రీల కపోలముల కిది మిక్కిలి శోభనిచ్చును.

∴ కోలచర్పాలక్షణము :-

శ్లో. దీర్ఘా సురక్తా త్తత కుంచితాచ
రేఖాస్థలే చూచుకయోః ప్రదేయా
విశేషకాలే స్మరణేచ తజ్ఞైః

దంతోయముక్తః కిల కోలచర్చ.

63

తా. దీర్ఘమై - ఎర్రనై - వంకరగా గీతపడునట్లు - స్తనాగ్రములపై దంతక్షతమొనర్చినచో నది కోలచర్చ - అనబడును.

∴ కేశాకర్షణప్రయోగము :-

శ్లో. దావ్యభ్యాం కరాభ్యాం శిరసి ప్రకామం
కృప్త్యా కచాంశ్చుంబతి వల్లభాశ్చేత్
తదేవదిష్టం సమహస్తసంజ్ఞం
స్యాదేకహస్తేన తరంగరంగః.

64

తా. రెండుచేతులతో తలవెండ్రుకలను పట్టుకొని ప్రియుడు చుంబించినచో సమహస్తమును పేరుగల కేశాకర్షణమగును.

ఒకచేతితో కేశాకర్షణ మొనర్చినచో తరంగరంగమనబడును.

∴ కామావతంస లక్షణము :-

శ్లో. కర్ణప్రదేశేచ కచనివీడ్య
ప్రేమనా పతిశ్చుంబతి వల్లభాస్యం
అన్యోస్య హస్తగ్రహ విస్తరేణ
కామావతంసం మునయోవదన్తి.

65

తా. చెవులకు సమీపముగ నుండు వెండ్రుకలను పట్టుకొని ప్రియుడు ప్రేమతో ప్రియురాలి ముఖమును చుంబించి హస్తములను పరస్పరము గ్రహించుకొనినయెడల నది కామావతంసమును పేరుగల కేశాకర్షణమగును.

—: భుజంగవల్లి లక్షణము :—

‡ శ్లో. సంవేప్య సర్వాంగులిభిః కచోఘం

యస్యాః పతిర్ధారయతి స్మరార్థం

భుజంగవల్లిః పరికి ర్తితేయం

రతోత్పవే కేశకళా విధిజ్ఞైః.

66

తా. రతికాలమందు ప్రియుడు మదనాతురయైయున్న ప్రియురాలి శిరోజములను అన్ని వ్రేళ్లతో గ్రహించి ముందుకులాగనచో అది భుజంగవల్లి అనుపేరుగల కేశాకర్షణమగును.

శ్లో. భవ్యా ఘనా రౌఢ్య వివర్జితాశ్చ

శ్యామా విశాలా బహులాః కచాఃస్యః

చుంబప్రదానావసరే2 ప్రకర్ష్యా

రాగోదయార్థం తరుణీజనానాం.

67

తా. స్త్రీల శిరోజములు గుబురుగా మృదువుగా మిక్కిలి నల్లగా అతిదీర్ఘములుగా సుందరముగా ఉంగరములుతిరిగినట్లు ప్రకాశించుచుండినయెడల ప్రియులు ప్రియురొండ్రును చుంబించునమయమందు కేశాకర్షణమొనర్చినచో అనురాగవర్ధకమగును.

శ్లో. ఇత్యాదయో చాహ్యారత ప్రకారాః

పూర్వం రతజ్ఞైః పరికల్పనీయాః

అన్యేపి యేనంతి బహుప్రభేదా

నోక్తామయా విస్తరభీతి తస్మే.

68

తా. పైన చెప్పబడిన విధులన్నియు బాహ్యారతములు. వీనిని రతికళావేత్తలు సంభోగమునకు ముందుగ నొనర్పవలయును. వీనిలో చాలభేదములు గలవు. వానిని గ్రంథవిస్తరభీతిచే చెప్పలేదు.

ఇతి శ్రీకవిశేఖర జ్యోతిరీశ్వరకృతే

పంచసాయకే చతుర్థఃసాయకః.

‡ 61.62.63.64.65.68 శ్లోకములు అచ్చు ప్రతిలో ప్రక్షిప్తములు (ఉదహరింపబడలేదు) పా. 1. తాచ 2. పృయోజ్య.

శ్రీరస్తు.

పంచసాయకము.

—♦ పంచమ సాయకము ♦—

శ్లో. మనోభవాగార 1 ముఖేతు నాడ్య
స్త్రీస్తో భవంతి ప్రమదాజనానాం
సమీరణా చంద్రమసీచ గౌరీ
విశేష మాసా ముపవర్ణయామి.

1

తా. స్త్రీలకు కామగృహముయొక్క- మధ్యభాగమందు
సమీరణా - చంద్రమసీ - గౌరీ అనుపేరులుగల మూడునాడులుం
డును. వాని విశేషమును తెలుపుచున్నాను.

శ్లో. ప్రధానభూతా మదనాతప్రతే
సమీరణా నామ విశేషనాడి
తస్యా ముఖే యత్ప్రతితం నృవీర్యం
తన్నిష్ఠులంస్యాదితి చంద్రహాలిః.

2

తా. కామాతపత్రముందలి సమీరణా అనేనాడిముఖమందు
వీర్యపతనమైనచో నిష్ఠులమగును. అనగా స్త్రీకి గర్భధారణము కలు
గదు. అని గ్రంథకర్త చెప్పుచున్నాడు.

శ్లో. యాచా 2 పరాచంద్రమసీచ నాడి
కందర్పగేహే భవతిప్రధానా
సా సుందరీ యోషితమేవ సూతే
సాధ్యా భవేదల్ప రతోత్సవేన.

3

తా. రెండవదగు చంద్రమసీ అనునాడి మదనగృహమందు
ప్రధానమైనది. దానియందు వీర్యపతనమైనచో తప్పక కన్యక జనిం
చును. ఇది అల్పరతమువలన సాధ్యము.

1 ముఖే 2 వలనాం - అన్ని కొన్ని ప్రతులలోని పాఠాంతరము. అవల
నాం + అనుమాటకు అబలానాం అని భావము.

శ్లో. గౌరీతినాడీ యదుషస్థ1దేశే

ప్రధానభూతా భవతి స్వభావాత్
పుత్రం ప్రసూతే బహదాంగనా నా
కష్టోపభోగ్యా 2సురతం ప్రదిష్టా.

4

తా. కామగృహమందలి గౌరీ అనునాడి స్వభావసిద్ధముగ నన్నింటికంటెను ప్రధానమైనది. దానియందు వీర్యపతనమైనచో స్త్రీలు పుత్రుని ప్రసవించుదురు. ఈనాడి కఠినరతులవలన సాధ్యమగును.

—: ఉత్తానబంధ సముదేశము :—

శ్లో. ప్రసారితోరుద్వయ మధ్యయోగాత్

గాఢాపినారీ శ్లథతా ముపైతి
సంలగ్న జానుద్వయ బంధయుక్తా
శ్లథాపి సంకోచమలం 3ప్రయాతి.

6

తా. తొడలు విస్తరింపజేసి తస్మద్వ్యభాగమున భగ లింగ సంయోగ మాచరించినయెడల సంకుచితభగమైనను విస్తరించును. తొడలు మోకాళ్లు పరస్పరము కలుపుకొని సంయోగముచేసినయెడల విస్తరింపజడియున్న భగమైనను సంకుచితమగును.

శ్లో. తస్యాయువత్యాః ప్రకృతించ సత్వం

దేశంచభావం మదనాతపత్రం

అలోక్యబద్ధాః పరికల్పనీయాః

సంభోగకాలే పురుషై 4రసజైః.

6

తా. రసజ్ఞుడైన పురుషుడు సంభోగకాలమునకు ముందుగా స్త్రీలయొక్క ప్రకృతి - సత్వము - దేశము - భావము - మదన గృహము - మదనాతపత్రము మొదలగువానిని విచారించి బంధముల నుపయోగింపవలయును.

1 గ కే 2 మరలే

3 యువత్యాః (అని కొన్ని పుత్రులు పాశాంతరమున్నదికాని అది అసమంజసమని కొందరిమతము. 4 రతిజైః

—: ఉత్తానకరణవిధి :—

శ్లో. ఉత్తాన సుప్త ప్రమదోరుమధ్యే
స్థితః పతిః కామయతే ప్రకామం
తయోర్ద్వయోః ప్రీతికర పృథివ్యో
బంధో నరాణా మతిదుర్లభోయం.

7

తా. వెల్లకిల పరుండియున్న స్త్రీయొక్క తొడలమధ్యనుండి భర్త రతియొనర్చినయెడల మానినికి మనోరంజనమును కలుగజేయును గాన నిట్టికరణములే (బంధములు) భార్యాభర్తలకు సుఖము కలుగజేయును. ప్రీతికరమగును.

—: సమపాదబంధము :—

శ్లో. ఉత్తానసుప్తా యవతి స్వపాథౌ
స్కంధే సమారోప్య రమేన్నరస్య
బంధోయముక్తః సమపాద సంజ్ఞః
ప్రయోజనీయః శిశురీణీశతేషు.

8

తా. స్త్రీ వెల్లకిలపరుండి తనపాదములను రెండింటిని పురుషుని భుజములపై నుంచగా పురుషుడు రమించినయెడల నది సమపాద బంధమగును. ఇది హస్తినీజాతి స్త్రీల కుపయుక్తము.

—: నాగరాఖ్యబంధము :—

శ్లో. ఏవం విధాయాః స్త్రియఏవ జంఘాం
కాంతస్వజంఘోపరి సన్నివేశ్య
ఉద్భ్రమ్య భూయః కటిమారమంత్రాయః
స్యాదేషబంధః కిల నాగరాఖ్యః.

9

తా. పైనచెప్పిన విధముగ వెల్లకిల పరుండియున్న ప్రియురాలి తొడలను తనతొడలలో వైచుకొని కటిప్రదేశమును తిరిప్పుచు రమించినయెడల నది నాగరమను పేరుగల బంధమగును.

1 నాగరోయం

2 రమేతరమ్యం + రమేతరామాం 3 తరుణీరతేషు

—: వ్యోమపదబంధము :—

శ్లో. ధృత్వా¹స్వజానుం గగనే స్వపాదౌ
శయ్యాతలే స్త్రీ ప్రథమం ప్రసూతా
కుచౌ పతిః²పాణియుగేన ధృత్వా
రమే త్రదా వ్యోమపదాభిధానం.

10

తా. స్త్రీ శయ్యపై పరుండి పాదములను పైకెత్తి పట్టుకొని యుండ పురుషుడొకడొకడలమధ్య కూర్చుండి రెండుచేతులతో ప్రియురాలి కుచములను గ్రహించి రతిచేసినచో నది వ్యోమపదబంధమగును.

—: త్రైవిక్రమబంధము :—

శ్లో. ఏకంయువత్యా శ్చరణం పృథివ్యా
మూర్ధ్వం తథాన్యం పరికల్య కాంతః
పథ్యైన్స్థితో హస్తయుగంచ భూమా
త్రైవిక్రమస్యా దితి బంధరాజః.

11

తా. యవతి తనయొక్క పాదములలో నొకదానిని భూమిపై నుంచి రెండవపాదమును పైకెత్తియుండ పురుషుడు తనపాదముల బలమువలన రెండుచేతులు క్రిందనుంచి రమించినచో నది త్రైవిక్రమ బంధమగును. ఇది బంధములలో గొప్పది.

—: చాటుక ఫేలుక బంధము :—

శ్లో. నితంబబింబం కిల నాయకేన
నార్యాస్త్రికం హస్తయుగేన ధృత్వా
గుత్సా నిధాయ స్థితపవ తస్యా
బంధోవ్యసా చాటుకఫేలుక స్స్యాత్.

12

తా. నాయకుడు ప్రియురాలి కటిప్రదేశముయొక్క పై భాగమును నితంబమును రెండుచేతులతో పట్టుకొని మోకాళ్ళపై నుంచి రమించినచో అది చాటుక ఫేలుక బంధమగును.

1 ప్రజానుం 2 పాణితలన

3 ఫేలుకస్యాత్ + కేలికస్స్యాత్.

—: అవిదారితబంధము :—

శ్లో. కాంతన్య వక్షస్థలగౌ చ పాదా
వాలింగ్య గాఢం ప్రమదా కరాభ్యాం
కించిన్నతోరుద్యయ యోగకశ్చ
జ్ఞేయో బుద్ధై రిత్యవదారితోయం.

13

తా॥ నాయకుని వక్షమునందు తనపాదముల రెండింటినుంచి రెండుబాహువులతో గాఢాలింగనమొనర్చి తొడలు కొంచెమువంచి యున్ననాయకను ప్రియుడు రమించినయెడల నది అవిదారితబంధ మగును.

పార్శ్వబంధములవివరము.

—: ఉపవీతికాభ్యుబంధము :—

శ్లో. ఏకం యువత్యా హృదయే స్వపాదం
తథార్పితం తల్పగతం తదన్యం
ప్రౌఢాంగనా వల్లభ ఏష బంధః
ఖ్యాతః పృథివ్యా ముపవీతికాభ్యః.

14

తా. ఒకపాదము ప్రియురాలి వక్షస్థలముపై నుంచి రెండవ పాదము శయ్యపై నుంచి రమించినయెడల ఉపవీతిక అనుపేరుగల బంధ మగును. ఇది ప్రౌఢాంగనలకు ప్రియమైనది.

—: సంపుటబంధము :—

శ్లో. 1 ఊర్ధ్వః పతిర్మధ్యగతో యువత్యాః
పార్శ్వస్థితాయాః పరిరభ్య దేహం
యానో స్త్రికా లోలనతో రసజ్ఞైః

2 రత్యాదృత స్సంపుట నామధేయః.

15

తా. ప్రక్కవాటుగా పండుకొనిన ప్రియురాలియొక్క తొడల మధ్యనుండి నాయకుడు స్త్రీదేహమును కౌగలించుకొనుచు కటిప్రదేశములు చలించునట్లు రమించినచో సంపుటబంధమగును. ఇది రసికులకు ప్రియమైనది.

—: నాగబంధము :—

శ్లో. పార్శ్వస్థితాయాః మృగశావకాఢ్యైః

1 పృష్ఠావలంబీ రమణః ప్రసుప్తః

లింగ స్మరాగార నివేశయోగా

దిహోపదిష్టః ఖలు నాగబంధః.

16

తా. నాయకుడు పక్కవాటుగ పరున్న ప్రియురాలి వీపు నానుకొని పరుండి భగమందు లింగమునుంచినయెడల నది నాగబంధ మగును.

ఉపవిష్టబంధప్రయోగములు.

—: పద్మాసనబంధము :—

శ్లో. పద్మాసనం సంపరికల్ప్య భర్తా

2 క్రీడోపవిష్టాం యువతిం రమేచ్ఛ

అన్యోన్యకంఠార్పిత బాహుయోగాత్

పద్మాసనాఖ్యం ప్రవదంతిసంతః.

17

తా. నాయకుడు పద్మాసనాసీనుడై ప్రియురాలి నొడిలో గూర్చుండబెట్టుకొని పరస్పరము బాహువులచే కంఠాలింగమొనర్చు కొనుచు క్రీడించినయెడల నది పద్మాసనబంధమగును.

—: కీర్తిబంధము :—

శ్లో. కాంతో నితంబస్థిత ఏవ నార్యాః

శ్రోణీం కరాభ్యాం యది యాతి ధృత్వా

ఆస్థాలయేద్వాపి కటిప్రబంధాత్

ప్రోక్తో మునీంద్రైరితి కీర్తిబంధః.

18

తా. పురుషుడు స్త్రీయొక్క నితంబముకడనుండి తన రెండు చేతులతో ఆమె కటిప్రదేశముయొక్క అగ్రభాగమును (శ్రోణి) గాని నాభినుండి క్రిందకుగాని చేతులతో పట్టుకొని నిమిరుచు రాచుచు క్రీడించినయెడల నది కీర్తిబంధమగును.

అథోముఖబంధప్రయోగములు.

∴ హరిణబంధము ∴

శ్లో. అథోముఖస్థాం రమయేచ్చ నారీం

తత్ప్రప్తవ రీ పశుతుల్యరూపః

భర్తా పరిక్రీడతి భావహీనో

నిర్దిశ్యతే హరిణబంధ ఏషః.

19

తా. అథోముఖయై ఆడలేడివలె ముందుకువంగియున్న నాయి కను నాయకుడు పశువువలె వెనుకనుండి భావహీనుడై క్రీడించిన యెడల హరిణ బంధమగును.

శ్లో. దంతావల చ్ఛాగ తురంగమాణాం

క్రీడాప్రకారై శ్చ భవంతి బంధాః

ఇథం రసజై రనుపాలనీయా

నోదాహృతా 1 విస్తరభీతిత స్తే.

20

తా. ఏనుగు - గుఱము - మేక - మొదలగు పశువులవలె రమింప తగిన బంధములు పెక్కులున్నవి. కాని ఎవరు ఎంతవరకు రసజులో తదనుగుణ్యముగ ఆనందముననుభవించుదురు. అవి యన్నియు గ్రంథవిస్తరభీతిచే చెప్పబడియుండలేదు.

ఊర్ధ్వబంధప్రయోగవివరము—వ్యాత్తకరబంధము.

శ్లో. అన్యోన్యదోః పంజర 2 మధ్యజాతః

స్వభో యదా బాహుయుగేన 3 లగ్నః

నిష్పీడ్య నారీ పతిమూర్ధ్వసంస్థం

రమేత్తదా వ్యాత్తకరం వదంతి.

21

తా. స్త్రీపురుషులిరువురు శయ్యపై పరుండి ఒకరి నొకరు బాహువులచే పంజరమున బంధింపబడినట్లు గాఢముగ కొగలించుకొని యుండగా నాయిక తనపై నున్న ప్రియునికి శ్రమకలుగునట్లు అతనితో రమించినచో నది వ్యాత్తకరమను బంధమగును.

∴ త్రిపాదబంధము :-

శ్లో. ఏకో యవత్యా యది కాంతహస్తే
జానుస్థితః స్వాదపరః పృథివ్యాం
కాంతం కరాభ్యా ముపగూహ్య యస్మాత్
జ్ఞేయం రసజ్ఞైః కరణం త్రిపాదం.

22

తా. స్త్రీ తనమోకాలిని ప్రియుని హస్తముపై నుంచి రెండవ పాదమును భూమిపై నుంచి రెండుచేతులతో నాయకుని కాగలించు కొనిన రసికులై నవారు త్రిపాదబంధమని పల్కుచున్నారు.

విపరీతబంధవివరము.

∴ పురుషాయితము :-

శ్లో. అధోముఖీ కాంతహృది ప్రసుప్తా
దోర్భ్యం సమాలింగ్య యది ప్రయాతి
గాఢాంగ నా వల్లభ ఏష తజ్ఞైః
బంధః ప్రదిప్తో విపరీతరూపః.

23

తా. నాయక పురుషుని వక్షస్థలముపై అధోముఖయై పరుండి బాహువులచే గాఢాలింగనమొనర్చుచు రమించినయెడల నది విపరీత బంధమనబడును. ప్రాణాంగనల కిది సంతోషకరము.

శ్లో. ధూర్త త్వమేవం విజితోన్యకస్మా
ద్యుద్ధే మయా పంచశరస్య 2నారీ
ఇత్యాదికం భూరివిధం రటంతీ
ప్రాయస్సుఖం విందతి కేలిరంగే.

24

తా. పై నచెప్పబడినట్లు నాయకుని వక్షముపై పరుండి ప్రియుని జూచి నవ్వుచు ధూర్తుడా! ఇన్ని దినములనుండి నీవు మన్మథయుద్ధములో మమ్మోడించుచుంటివి. ఇప్పుడు నిన్ను ఓడించి కసిదీర్చు కొంటినిని పల్కుచు కేళీరంగమందు సుఖముననుభవించుతురు.

—: విపరీతరతికి అయోగ్యస్త్రీలు :—

శ్లో. 1 అల్పప్రసూతా ఋతుయోగయుక్తా
గర్భాలసా స్థూలతను ర్న తాంగీ
క్షీణా సవోధా జ్వరితా చ నారీ
వర్జ్య రతిజైర్విపరీతబంధే. 25

తా. అప్పుడే ప్రసవించినది (నవప్రసూత) ఋతుమతియైనది.
గర్భవతి - లావుగల శరీరముకలది - వంగినదేహముకలది - సవోధ .
జ్వరపడినస్త్రీ - వీరు విపరీతబంధములకు అనర్హులు.

—: తాడనప్రయోగము :—

శ్లో. వామస్వభావా నృదనస్య రాగో
హస్తప్రహారాత్స ముపైతి వృద్ధిం
తస్మాద్యథాస్థానమసౌ విధేయో
వారాంగనాయాః 2 సురతావసానే. 26

తా. మన్మథానురాగము ఎప్పుడునూ ప్రతికూల స్వభావ
ముగానుండునుగాన స్త్రీలయందు రాగవృద్ధి చపేటములవలననే కలు
గును. కనుక స్త్రీలకు సురతాంతమందు అనురాగవృద్ధికై తాడనము
లను చేయవలయును.

శ్లో. యద్యంగనా కాంతహృది ప్రహారం
ముప్త్యా భజంతీ సురతోపచారైః
సంతాడితం నామవదంతి తజ్ఞా
విస్తీర్ణ హస్తేన తదా పతాకం. 27

తా. స్త్రీ పురుషుని వక్షస్థలముపై పరుండి ముప్తిఘాత
మొనర్చినయెడల సంతాడితమను హస్తప్రహారమగును. అదేవిధముగా
స్త్రీపరుండి అరచేతితో నాయకుని కొట్టినయెడల పతాకమనబడును.

శ్లో. సాంగుష్ఠమధ్యాంగులసంప్రహారాత్
సంజాయతే కుండలనామధేయః

యః కేవలాంగుష్ఠభవోభిఘాతః

ప్రోక్తః కవీంద్రై స్సతు బిందుమాలః. 28

తా. అంగుష్ఠముతో మధ్యప్రేలినికలిపి ప్రహరించుటవలన కుండల అనుపేరుగల తాడనమగుచున్నది. అంగుష్ఠముతో పృహరించిన యెడల బిందుమాల అను పేరుగల తాడనమగుచున్నది.

—: స్కీతసముద్దేశ్యము :—

శ్లో. ద్రవతి యది న నారీ ప్రోథరాగా ర్నియుక్తా

మృదునిధువనయోగే దంతసదౌ 1సలీలం

పివతి దశనవాసః కించిదున్ముచ్య భూయః

కథితమిహ రసజ్ఞైః స్వీక్రూతం రాగకారీ. 29

తా. అధికానురాగము అతిమోహముకల (స్త్రీ) - కోమలమైన సురతమువలన ద్రవింపచిచో విలాసముగ దంతసంధియందు అధరమునుజేర్చి అధరపానముజేయుచు మధ్యమధ్య సీతార చుంబనములచేసినచో రాగవర్ధకమగును.

—: స్తనితనిరూపణము :—

శ్లో. పిక శిఖి కలహంస 2ప్రాయ పక్షివ్రజానాం

ధ్వనితమనుకరోతీ త్యంగనా 3మన్మథార్తా

ముఖదశనవివర్తా తత్కవీంద్రా వదంతి

స్తనితమితి 4సమాసం చిత్రసంభోగకాలే. 30

తా. చిత్రరతియందు (స్త్రీ) కామార్తయై కోకిల, నెమలి, కలహంస మొదలగు పక్షులధ్వనుల ననుకరించుచు ముఖదంతాదుల వలన చేయు ధ్వనిని నీ గ్రంథకర్త స్తనితమనిచెప్పియుండెను.

శ్లో. ఇత్యాదియోగైః పృథుకామభావం

సంపాద్య నారీ పురుషోఽచిరేణ

జాతానురాగౌ రహసి ప్రకామం

సౌఖ్యం సమాస్వాదయతో 5మహీయః. 31

తా. పైన చెప్పబడిన ప్రయోగములవలన దంపతులు గొప్ప కామభావమును పొంది చిరకాలము సంపూర్ణానురాగము కలవారై యథార్థసుఖమును పొందుచున్నారు.

ఇదే నిజమైన సుఖముగాని పశుసంబంధమైన అత్యాచారము వలన సుఖములేదు.

శ్లో. ఏతే ప్రయోగా స చ సర్వదైవ

సర్వత్ర యోజ్యాః సురతే రతిజ్ఞైః

కాలే చ దేశే చ వరాంగనాయాః

యత్కీకృతాః సుందరతాః ప్రయాంతి.

32

తా. ఈపైన చెప్పబడిన ప్రయోగములు రసజ్ఞులు ఎల్లప్పుడూ అందరియందునూ ప్రయోగింపజనదు. స్త్రీలయొక్క కాలము, దేశము, తత్వముల నెరింగి ప్రయోగింపవలయును.

—: అష్టవిధనాయకలు :—

- స్వాధీనపత్రిక -

శ్లో. యస్యాః పతిర్మిలతి కేలికథానురక్తః

పార్శ్వం స ముంచతి మనోభవవేగయుక్తః

స్యాంతుండరీ సకలసౌఖ్యకలానిధానా

స్వాధీనపూర్వపతికేతి వదంతి తజ్ఞాః.

33

తా. ఏస్త్రీకి మనోవాంఛితములను దీర్చగలవాడై ఎల్లప్పుడూ ఎడబాయక మదనాతురుడైన భర్తలభించునో ఆమె సకలసౌఖ్యము లకు స్థానమై స్వాధీనపతిక అనిపిలువబడును.

—: ఉత్కంఠ :—

శ్లో. పుష్పాంగరాగ రుచిరా తరుణీ ప్రియస్య

తిష్ఠత్యనాగమనహేతు విచారలోలా

ఏషాబలా స హి చిరం పరిచేవనీయా

సోత్కంఠితేతి కథితా కవిభిః పురాణైః

34

తా. అనేకవిధములైన సుగంధద్రవ్యములగు గంధాదులను బూసుకొని పూవులుముడుచి శృంగారిండుకొని ప్రియాగమనమును గూర్చి నిరీక్షించుచు ప్రియుడు రాకున్న చంచలచిత్తయై యుండు యువతి ఉత్కంఠితయనబడును.

—: వాసకసజ్జిత :—

శ్లో. సౌకృందనాంబరవిభూషణభూషితాంగీ
యా వల్లభాగమన మార్గ విరూఢదృష్టిః
తల్పంగతా రుచిరవాసగృహేఽవశేషే
సా కీర్తితా జగతి వాసకసజ్జితేతి.

35

తా. పుష్పమాలికలు - మంచిగంధము - నగలు - విలువగల వస్త్రములు - మొదలగువాని సలంకరించుకొని పతిరాకకెదురు చూచుచు భర్తరగానే సుందరమైన కేళికాగృహముజేరి తల్పముపై క్రీడించునో యామె వాసకసజ్జిత యనంబడును.

—: కలహంతరిత :—

శ్లో. క్రోధాత్పరియాతి చరణే పతిజేఽపి కాంతః
ప్రియః ప్రచండవచనాచ్ఛరణై ర్నిరస్తః
పశ్చాత్తదీయ విరహ క్షరదానతాంగీ
సా కీర్తితా కలహంతరితా కవీంద్రేః.

36

తా. పాదములపై బడిన నాయకుని కోపముతో కఠినవాక్యములచే నొప్పించి యాతడు నెడలిపోయిన యనంతరము విరహవేదనచే వ్యాకులపడుచు తల వంచుకొనియుండు నాయిక కలహంతరిత.

—: వివృణ్భ :—

శ్లో. సంకేతకం ప్రియతమః స్వయమేవ దత్వా
నై వాగతస్సముచితే సమయే చ యస్యాః
హృష్టా వచోమృతరసైః సకలాంగయప్తిః
సా వర్ణితా కవివర్తరిహ విప్రలభా.

37

తా. నియమితకాలమునకు వత్తునని వాగ్దానమొనర్చిన నాయకునిమాటప్రకారము సంతోషముతో శృంగారిండుకొని యెదురు

చూచుచు నతడు సకాలమునకు రాకపోవుటచే చింతపడునాయీక
విప్రలబ్ధయనబడును.

—: ఖండిత :—

శ్లో. ప్రాతర్వినిద్ర వదనస్మరభారచారో

నిద్రాలసోఽలసగతిర్నఖిక్షతాంగః

యస్యాః ప్రయాత్యభిముఖం ముహూర్తో యువత్యాః

సా ఖండితేతి కథితా కవిభిః పురాణైః.

39

తా. పరకీయమగు నాయీకతో తెల్లవారువరకు క్రిడించివచ్చిన
పతియొక్క నైఖరి ముఖమందలి నఖిక్షతములు మొదలగు లక్షణము
లను జూచి మాటిమాటికి చిరాకుపడెడియువతి ఖండితయనబడును.

—: అభిసారిక :—

శ్లో. ఆరంభభగ్నచరితా వికలా చ నారీ

యా నిర్మితా హి మదనేన మదేన యాతి

గుప్తాభిసారరసికా పరవేశ్యగతుం

సా క్రితా కవివరై రభిసారికేతి.

39

తా. యౌవనారంభ కాలమునుండియు ఖండితచరిత్రయై తద
సంతరమందు మదనోన్మత్తయై గుప్తాభిసారరసమును (రహస్యక్రీడా
సందము) అనుభవించుటకై పరగృహములకు వచ్చుచు పోవుచుండు
యువతి అభిసారికయనబడును.

—: ప్రోషితభర్తృక :—

శ్లో. దేశాంతరం ప్రతివిశేత్ రమణశ్చ యస్యా

దత్వా వధిం చిరతరం గురుకార్య యోగాత్

దుర్వారదుఃఖదహనైః పరివేదితాంగీ

సా ప్రోషితా ప్రియతమా కథితా ముసీందైః.

40

తా. భర్త దూరదేశమునందు కార్యాంతరమగుచున్నదై నిలిచి
యుండ నతని రాకకెదురుచూచుచు కాలవ్యవధి దాటిపోవుటచే అనేక
విధములుగ దుఃఖించుచు సంతాపతప్తయై ఉద్విగ్నయై విరహవ్యాకు
లముగల స్త్రీ ప్రోషితభర్తృక అనబడును.

—: గంధోపసంహరము :—

శ్లో. యావచ్చందకలాకరీటహృదయే శైలాధిరాజాత్మజా
యావద్వక్షసి మాధవస్యకమలా సానందమాదీవ్యతి
యావత్కామకలా వివరచటులం ధ్వజీతలం రాజతే
తావచ్చి కవిశేఖరస్య కృతినః కావ్య ముదే దీవ్యతాం. 41

తా. ఎంతవరకు గౌరీశంకరు లేకదేహులై యుందురో! ఎంత
వరకు నైకుంఠవాసుని హృదయమందు లక్ష్మి సానందమగ్నయై నివ
• సించునో! ఎంతవరకు కామకళయను సుడిగుండములో తిరుగుచు భూమి
ప్రకాశించుచుండునో! అంతవరకు కవిశేఖరుని కావ్యమునందలి మధుర
కోమల శబ్దములు కామకళాకుశలులైన పృష్ఠలయొక్క హృదయ
కమలములను వికసింపజేయుగాక.

శ్లో. యావల్లేఖాం వహతి శిరసా శంకరశ్శీతరశ్మే
కిర్యావద్వేదా వదనకమలే బ్రాహ్మణః స్సంతిసాంగాః
యావద్గంగా వహతి భువనే యావదాకాశభాను
స్తావత్కీర్తిర్వసతు విమలా సాత్రిలోకీంచపాయాత్. 42

శ్లో. యావల్లేఖా వహతి శిరసా శంకరశ్శీతరశ్మే
యావద్భాస్వన్ గగనఫలకే ద్యోతయన్ విశ్వమాయాః
భ్రామం భ్రామం చరతి ధరిణీ యావదాస్తేనశైలా
తావద్గోపాలజ గణపతేః ప్రీతయే కావ్యమస్తు. (పాఠాంతరం)

తా. ఎంతవరకు శంకరుడు చంద్రునిశిరస్సనధరించియుండునో!
ఎంతవరకు బ్రహ్మముఖకమలమందు వేదములు అంగయుక్తములై
ప్రకాశించుచుండునో! ఎంతవరకు గంగ భూమిపై ప్రవహించుచుం
డునో! ఎంతవరకు ఆకాశమున సూర్యచంద్రాదులు ప్రకాశించు చుం
దురో! అంతవరకూ యీ కవిశేఖరునికీర్తి ప్రకాశించుగాక.

ఇతి శ్రీ కవిశేఖర శ్రీ జ్యోతిరీశ్వరాచార్య విరచితే

పంచసాయకే పంచమః సాయకః స్సమాప్తః.

అనుబంధము.

ర తి మ ం జ రి.

(జయదేవ కవికృతము)

భూ మి క .

మహాకవియైన జయదేవునిగూర్చి విననివారు భారతదేశమందండరు. ఆసేతు హిమాచలపర్యంత మీపరమభాగవతుని పేరు ప్రసిద్ధికెక్కియున్నది. ఇతఁడు పరమభాగవతుఁడగుటయేగాక కవియు గాయకుఁడగుటచే పండితులకేగాక గాయకులకు నితఁడు పూజ్యుడై యున్నాడు. ఇతని కవితవ్వ మెంత రసవంతమో గేయకల్పనములు గూడ నంత మాధుర్యరసపూరితములై కర్ణపర్వము నాపాదించుచున్నవి. జయదేవుఁడు పేరుగల కవు లొకరిద్దరున్నను గీతగోవింద మహాకావ్యకర్తయైన జయదేవుఁడే యీ రతిమంజరిని రచించెననుట నిర్వివాదాంశము. ఇందులకు గీతగోవిందములో వర్ణించిన శృంగార రసమే తార్కాణము. ఈ మహాకవియొక్క నివాసస్థానము తిందు బిల్వము. జగన్నాథప్రాంతమందలి బిందుబిల్వమను గ్రామమున జన్మించెనని మరికొందరు విమర్శించియున్నారు. తల్లి రామాంబ, తండ్రి భోజదేవుఁడు, భార్య పద్మావతి. ఈ మహాకవి శంగదేశమును పాలించిన మహారాజుల యాస్థానకవిగనున్నట్లు చరిత్రలవలన తెలియుచున్నది. గీతగోవిందము, రతిమంజరి, చంద్రాలోకము, కారకవాదము, తత్త్వచింతామణి యను గ్రంథముల నితఁడరచించెను.

ఈ రతిమంజరి కామశాస్త్రవిషయ ప్రబోధకము. స్థాలీపులా కన్యాయముగ నాయికానాయక లక్షణములు మొదలుకొని కరణ ప్రయోగములవరకు నరువది శ్లోకములతో సంగ్రహించి వ్రాసి యున్నాడు. చుంబనతాడనాది ప్రయోగములు సైతము మధ్య మధ్య పేర్కొనబడినవి. పొత్త మెంత చిన్నదైనను విమర్శకులచేతను వ్యాఖ్యాతలచేతను తదితర కామశాస్త్రవిషయక గ్రంథములతోఁ బాటు రతిమంజరినికూడ బేర్కొనబడి యుండుటచేదీని ప్రాముఖ్యతను గూర్చి వేర నుడువ నక్కరలేదు.

మాకు దొరికిన చెన్నపట్టణపు పాఠపత్ర శిథిలమైన పొత్తము ననుసరించి తాత్పర్యము వ్రాయించి ముద్రింపించుటచే లోపములు కొన్ని మిగిలియుండును. ద్వితీయముద్రణమున దిద్దకొనగలమని విన్నవించుచు లేఖక ప్రమాదజనిత దోషములను మన్నింప పండిత మండలిం బ్రార్థింపుచున్నాము.

శ్రీరస్తు రతిమంజరి

శ్లో. సత్వా సదాశివం దేవం నాగరాణాం మనోహరం
రచితా జయదేవేన సుబోధా రతిమంజరీ.

తా. నాగరకులకు మనోహరుడును దేవాదిదేవుడగు సదాశివు
నకు సమస్కారపూర్వకముగ రసికులకు సుబోధమగునట్లు మహాకవి
యైన జయదేవునిచే రతిమంజరియను శృంగారకావ్యము రచింపబడెను.

శ్లో. రతిశాస్త్రం కామశాస్త్రం తస్య సారం సమాహృతం
సుప్రబంధం సుసంక్షిప్తం జయదేవేన భణ్యతే. 2

తా. రతిశాస్త్రమనగా రతికళాప్రబోధకమగు కామశాస్త్ర
సారము సంగ్రహింపబడి సంక్షిప్తముగా జయదేవకవిచే చెప్పబడు
చున్నది.

శ్లో. పద్మినీ చిత్రీణీచైవ శంఖినీ హస్తినీ తథా
శశో మృగో వృషోఽశ్వశ్చ స్త్రీపుంసోర్జాతిలక్షణమ్. 3

తా. పద్మిని, చిత్రీణి, శంఖిని, హస్తినీ, అని స్త్రీలలో
నాల్గుజాతులు. శశ, మృగ, వృష, అశ్వ, అని పురుషులలో నాల్గు
జాతులుకలవు.

శ్లో. భవతి కమలనేత్రా నాసికా ఝుద్రరంధ్రా
అవిరళకుచయుగ్మా చారుకేశీ కృశాంగీ
మృదువచససుశీలా గీతవాద్యానురక్తా
సకలతనుసువేషా పద్మినీ పద్మగంధా. 4

తా. తామరకేకులవంటి నేత్రములు, చిన్నవగు నాసికారంధ్ర
ములు, అతిపిస్తారముకాని బలుపుల్లైన కుచములు, సుందర కేశ
పాశము, సన్నని శరీరము, మృదువాఘ్నులు, మంచి స్వభావము,
గీతవాద్యములం దనురక్తి, శృంగారింపబడిన అందమైన శరీరము,
పద్మగంధమువంటి శరీరవాసనగల స్త్రీ పద్మినియని తెలిసికొనవల
యును.

శ్లో. భవతి రతిరసజ్ఞా నాతిఖిర్వాన దీర్ఘా
తిలకుసుమసునాసా స్నిగ్ధ నీలోత్పలాక్షీ
ఘన కఠిన కుచాఢ్య సుందరీబద్ధశీలా
సకలగుణసమేతా చిత్రిణీ చిత్రవక్త్రా.

5

తా. రతికళలయందు రసికత్వమును, అతిదీర్ఘము మిక్కిలి కురుచగాని శరీరము, తిలపుష్పమువంటి నాసిక, నల్లకలువరేకులవంటి నేత్రములు, (అందమై) ఘనమైన కఠినమైన కుచయుగము, సౌందర్యము సుశీలముకలిగియుండుట, సకలగుణములతో కూడినది, చిత్రమైన ముఖముకలది చిత్రిణిజాతిస్త్రీయని తెలిసికొనునది.

శ్లో. దీర్ఘాదీర్ఘనయనా వరసుందరీయా
కామోపభోగ రసికాగుణశీలయక్తా
రేఖాత్రయేణచ విభూషితకంఠదేశా
సంభోగకేళిరసికా కిలశంఖినీసా.

6

తా. అతి దీర్ఘములైన నేత్రములు గొప్ప సౌందర్యము (సంభోగకేళిలో రసికత్వము) కామోపభోగమందు నేర్పరితనము సుగుణసుశీలములు కలిగియుండుట, మూడు రేఖలుగల కంఠముతో కూడుకొనునది శంఖినీజాతిస్త్రీయని తెలిసికొనవలయును.

శ్లో. సూలాధరా సూల నితంబభాగా
సూలాంగుళీ సూలకుచా సుశీలా
కామోత్సుకా గాఢరతిప్రియా యా
నితాంతభోక్త్రీ కరిణీమతాసా.

7

తా. అధరము, నితంబము, (విరుదులు) వ్రేళ్లు, కుచములు, సూలములై యుండుట, సుశీలము, కామోద్రేకము, గాఢరతులకు సంతసించుట, ఎక్కువగా భుజించుట కిష్టపడుట, ఈ గుణములుగలస్త్రీ హస్తానిగా నెఱుంగునది.

శ్లో. శశకే పద్మినీతుష్టా చిత్రిణీరమతే మృగం
వృషభే శంఖినీతుష్టా హస్తినీరమతే హయం.

8

తా. శశజాతి పురుషునియందు పద్మినియు, మృగజాతి పురుషునియందు చిత్రిణియు, వృషజాతి నాయకునియందు శంఖునియు, అశ్వజాతి పురుషునియందు హస్తినియు ప్రేమకల్పి రమింతురు.

శ్లో. పద్మినీ పద్మగంధాచ మీనగంధాచ చిత్రిణీ

శంఖినీ ఘోరగంధాచ మదగంధాచ హస్తిని.

9

తా. తామరపూవుయొక్క పరిమళమువంటి దేహపరిమళము గలది పద్మినియు, చేపవాసనతోకూడిన శరీరముగలది చిత్రిణియనియు, కారపువాసనకలది శంఖునియనియు, ఏనుగుమదజలమువాసనతో కూడినది హస్తియనియు తెలిసికొనవలయును.

శ్లో. బాలాచతరుణీ ప్రౌఢా వృద్ధా భవతి నాయికా

గుణయోగేన రంతవ్యా నారీ వశ్యా భవేత్తదా.

10

తా. బాల, తరుణి, ప్రౌఢ, వృద్ధ, అని వయస్సునుబట్టి స్త్రీలు నాలుగువిధములుగా నుండురు. ఆయాస్త్రీల గుణభేదములను గ్రహించి రమించినచో వశ్యురాండు కాగలరు.

శ్లో. ఆషోడశాద్భవేద్బాలా తరుణీ త్రింశకామతా

పంచపంచాశతాప్రౌఢా భవేద్వృద్ధాతతఃపరం.

11

తా. పదునారువత్సరముల ప్రాయము వచ్చువరకు బాలయనియు, ముప్పదివత్సరములవరకు తరుణియనియు, ఏబదియైదు వత్సరములవఱకు ప్రౌఢయనియు, తదనంతరము వృద్ధయనియు తెలిసికొనవలయును.

శ్లో. ఖలమూలాదిభిర్బాలా తరుణీరతియోగతః

ప్రేమదానాదిభిః ప్రౌఢా వృద్ధాచ దృఢతాడనాత్.

12

తా. ఖలమూలాదులనగా పండ్లు మొదలగు వాని నిచ్చి బాలను, సురతనై పుణ్యమునుజూపి తరుణిని, ప్రేమప్రసంగములద్వారా ప్రౌఢను, దృఢతాడనమువలన వృద్ధను వశపరచుకొనవలయును.

శ్లో. బాలా తుప్రాణదాప్రోక్తా తరుణీ ప్రేమహరిణీ

ప్రౌఢా కరోతివృద్ధత్వం వృద్ధాచ మరణందిశేత్.

13

తా. బాల ప్రాణములనిచ్చును. తరుణి ప్రేమనుహరించు నదియగును. ప్రాథ ముదుసలితనమును కలుగజేయును. వృద్ధమరణము నిచ్చును.

శ్లో. అంగుష్ఠే చరణే చ గుల్ఫునిలయే జానుద్వయే వస్త్రకే
నాభౌవక్షిసి జంఘయోర్నిగదితా కంఠే కపోలేధరే
నేత్రే కర్ణయుగే లలాటఫలకే మేళౌ చ వామభృవా
మూర్ధ్నా దశ్చలనక్రమేణ కథితా చాందీకళాపక్షయోః. 14

తా. చంద్రకళ శుక్లపాడ్యమిని పాదాంగుష్ఠమునుండి ప్రారంభమై క్రమముగా పాదములు, పిక్కలు, మోకాళ్లు, పొత్తికడుపు, నాభి, నక్షస్థలము, తొడలు, కంఠము, కపోలము, అధరము, నేత్రములు, చెవులు, లలాటము, శిరము, కనుబొమలయందు పూర్ణ మవరకు ఊర్ధ్వక్రమముగా వ్యాపించి కృష్ణపాడ్యమిమొదలుకొని దిగిపోవును.

శ్లో. సీమంతే నయనే ధరేచ గళకే కక్షస్తనౌ చూచుకే
నాభౌశ్రోణితటే మనోభవగృహే జంఘాతటే గంఢకే
గుల్ఫే పాదతటే తదంగుళితటేం గుష్ఠేచ తిష్ఠత్యసౌ
వృద్ధిక్షీణతయా సమంశశికళా పక్షద్వయోర్యోసితాం. 15

తా. చంద్రకళస్త్రీలకు పాపట, నేత్రము, అధరము, కంఠము, చంక, కుచాగ్రము, బొడ్డు, పిఱుదు, యోని, పిక్కలు, చెక్కిలి, శీల మండలము, పాదము, కాలివేళ్లు, కాలిబొటనవేలు, వీనియందు శుక్లపక్షమున వృద్ధిగను కృష్ణపక్షమున క్షీణముగను నుండును.

శ్లో. శుక్లపక్షే వసేద్వామే పాదాంగుళి కనిష్ఠకే
శుక్లప్రతిపదారౌచ కృష్ణేచాధః ప్రలంబతే. 16

తా. చంద్రకళ శుక్లపక్షమున పడమరకాలి చిటికెనవేలియందుండును. కృష్ణపక్షమున, శుక్లపాడ్యమివరకూ క్రిందకు దిగిపోవును.

శ్లో. పుంసస్సవ్యే స్త్రీయోవామే శుక్లే కృష్ణేవిపర్యయః
ఏతానికామస్థానాని క్షీయాని నాగైస్సదా. 17

తా. శుక్లపక్షమున పురుషునకు కుడినైపునను, స్త్రీకి యెడమ వైపునను, కృష్ణపక్షమున దీనికి విపర్యయముగను కామముదిక్తముగ నుండును.

శ్లో. బలయుక్తాయదానారీ విపరీత రతిర్భవేత్
సంచాల్యతు కళాస్థానం రంతవ్యా కామినీ తథా. 18

తా. స్త్రీ బలవంతురాలైనచో విపరీత రతి సంభవించును గనుక అట్టి కామిని కళాస్థానమును స్పృశించి చలింపజేసి రమింప తగినది.

శ్లో. నేత్రేకంఠేకపోతచ హృదిపార్శ్వద్వయేపిచ
గీవాయాం నాభిదేశేచ కామీచుంబతి కామినీం. 19

తా. కామకుడు కామినియొక్క నేత్రమునందు, కంఠము నందు, కపోలములయందు, హృదయమందు, పార్శ్వద్వయములందు. మెడయందు, నాభిప్రదేశమందును చుంబించవలయును.

శ్లో. ముఖే జంఘే నిరంబేచ జఘనే మదనాలయే
స్తనయుగ్మే సదాప్రీతః కామీ చుంబతి కామినీం. 20

తా. మరియును కామినియొక్క ముఖము, తొడలు, నితంబము, మొల, మదనగృహము, స్తనయుగములనుకూడ ప్రీతితో కామకుడు చుంబించవలయును.

శ్లో. ప్రేక్షాస్త్రియం సమాలింగ్య సీత్కారం ముఖ చుంబనం
కంఠాసక్తం పునఃకృత్వా గాఢాలింగన మాచరేత్. 21

తా. నాయకుడు కామినిని ప్రేమతో సమాలింగమునుచేసి సీత్కారమొనర్చి ముఖమును చుంబించి కంఠమును దగ్గిరగా దీసికొని గాఢాలింగనమును చేయవలయును.

శ్లో. నిధృత్యహస్తా జఘనోపవిష్టః
సీత్కృత్య వక్త్రే చ ముదా ప్రచుంబ్య
భగేచ లింగం స్తన మర్దనంచ
దత్వాపి కృత్వా పరిమేచ్ఛకామీ. 22

తా. నాయకుడు కామినియొక్క జఘనముకడ నుపవిష్టుడై
అనగా కూర్చుండి సీతా-రముచేయుచు చేతులతో కంఠమును
గ్రహించి చుంబించుచు భగవండు లింగమునుంచి కుచములను
మర్దించుచు రమింపవలయును.

శ్లో. కేతక్యగ్రీ సఖింకృత్వా సఖాంస్త్రీ స్పంచచైవ వా

ప్యష్టేచ జఘనేయోనౌ దత్వాకామీరమేత్ స్త్రియం. 23

తా. కాముకుడు స్త్రీయొక్క వీపునగాని పిఱుదునందుగాని
యోనియందుగాని మొగలిరేకు మొనవంటి సఖముచే మూడు లేక
అయిదు సఖిక్షతములనిచ్చి క్రీడింపవలెను.

శ్లో. సఖిరోమాంచితం కృత్వా దందేనాధరపీడనం

గ్రీవామాకృష్యయత్నేన యోనౌలింగేన తాడనం. 24

తా. సఖిక్షతములను పులకాంకురితమును కలుగునట్లుచేసి
దంతములచే అధరమును పీడించుచు ప్రయత్నముతో కంఠమును
గ్రహించి యోనియందు లింగముతో తాడనము చేయవలయును.

శ్లో. లింగప్రవేశేన కృత్వా ధృత్వాగాఢప్రయోగతః

పార్శ్వద్వయేన సంపీడ్య నిస్సృహం తాడయేద్భగం. 25

తా. లింగమును భగమున ప్రవేశపెట్టి గాఢముగా తోసి
ఇరువైపుల పీడించుచు మైమరచి భగతాడనము చేయవలయును.

శ్లో. సమాలింగ్యస్త్రీయం గాఢం స్తనయుగ్మే చ మర్దనం

యోనౌ నాభాచ సమ్మర్ద్య నిష్ఠరం లింగతాడనం. 26

తా. స్త్రీని గాఢముగా కాగలించుకొని కుచయుగమునను,
భగవండును, నాభియందును మర్దించి పిదప తీవ్రముగా లింగముచే
తాడనము చేయవలెను.

శ్లో. కేశం కరేణ సంగృహ్య దృఢం సంతాడయేద్భగం

వదనే చుంబనం కృత్వా భగంహస్తేన మర్దయేత్. 27

తా. కొప్పును చేతితోగ్రహించి భగమును తాడనముచేయ
వలయును. మఱియు ముఖమును చుంబించి భగమును హస్తముచే
మర్దనము చేయవలయును.

శ్లో. కుచంకరేణ సమృద్ధ్యవీడయే దధరం దృఢం

రమణం పద్మబంధేన పద్మినీ రతిమాదిశేత్.

28

తా. చేతితోఁ గుచమర్దనమొనర్చుచు దృఢముగా నధరవీడన
మొనర్చుచు, పద్మబంధ మొనర్చుట పద్మినీ రతియని చెప్పబడును.

శ్లో. సీతాకరం చుంబనం వీడా గళేహస్తే చ చుంబనం

క్షణేక్షణే స్తనేహస్తం చిత్రిణీ రతిమాదిశేత్.

29

తా. సీతాకరచుంబనములు, అధరవీడయు, కంఠము హస్త
ములయందు చుంబించుటయు, క్షణక్షణమునను కుచములపై
హస్తములుంచి రమించుటయును చిత్రిణీరతియని చెప్పబడును.

శ్లో. స్త్రీపుంసయోస్తథాన్యోన్యం భగే లింగే చ చుంబనం

రమణంతుతథాగాఢం శంఖినీ రతిమాదిశేత్.

30

తా. స్త్రీపురుషు లన్యోన్యము లింగ భగ చుంబనంబులు
జేయుటయు గాఢముగా రమించుటయు శంఖినీ రతియని చెప్ప
బడును.

శ్లో. కేశంకరేణ సంగృహ్యసుదృఢం గజబంధనం

భగం కరేణ సంతాడ్య హస్తిని రతిమాదిశేత్.

31

తా. కేశపాశమును హస్తముచేత గ్రహించి గజబంధముతో
రమించుచు చేతితో భగమును తాడనముచేయుట హస్తినిరతియని
చెప్పబడును.

శ్లో. కూర్మవృష్టం గజస్కంధం పద్మగంధం సుగంధయత్

అలోమకం సువిస్తీరం పంచైతద్భగము త్రయం.

32

తా. తాబేలు వీపువలె నుండునదియు గజస్కంధము (వనుగు
మూపురము) వలె నుండునదియు పద్మగంధము గలదియు రోమ
రహితమైనదియు విశాలమైనదియు నీయెదు తెఱంగులుగనున్న భగ
ము త్రయమైనది.

శ్లో. కతలం నిమ్నమత్యుచ్చం గోజిహ్వసదృశంపరం

ఇత్యుక్తం కామశాస్త్రజ్ఞై ర్భగ భోష చతుష్టయం.

33

తా. ఇరుకుగానుండుట, లోతుగానుండుట, ఆపు నాలికవలె నుండుట మిక్కిలి యెత్తుగానుండుట, ఈ నాలుగు భగదోషములని కామశాస్త్రజ్ఞులచే చెప్పబడెను.

శ్లో. ముసలం వంశకంవీరం ద్వివిధం లింగ లక్షణం

స్థూలం ముసలమిత్సుక్తం దీర్ఘం వంశకవీరకం. 34

తా. ముసలము, వంశకవీరకమనియు లింగము రెండు విధములు. లావుగానుండునది ముసలము, పొడవుగానుండునది వంశకవీరమనియుజెప్పబడెను.

శ్లో. స్త్రీజాతో గాయక్చైవ నారీ సత్య పరస్పృహీ

షడంగుళ శరీరశ్చ సశ్శీమాన్ శశకోమతః. 35

తా. స్త్రీజాతుఁడును గాయకుఁడును స్త్రీయందు సత్యమందు నాసక్తిగలవాఁడును సుఖవంతుఁడును ఆరంగుళములు ప్రమాణముగల లింగముకలవాఁడు శశకజాతిపురుషుఁడనబడును.

శ్లో. శ్రేష్ఠస్థూర్మికశ్శీమాన్ సత్యవాదీప్రియంవదః

అష్టాంగుళ శరీరశ్చ రూపయక్తో మృగోమతః. 36

తా. శ్రేష్ఠుఁడును ధర్మబుద్ధి గలవాఁడును సత్యవాదియు ప్రియబాషియు ఎనిమిది అంగుళములు పొడవుగల లింగముగలవాఁడు మృగజాతి పురుషుఁడు.

శ్లో. ఉపకారపరోనిత్యం స్త్రీజితః శ్లేష్మణస్సృఖీ

దశాంగుళ శరీరశ్చ మనస్వీ వృభభో మతః. 37

తా. ఎల్లప్పుడును పరోపకారమునం దాసక్తి కలవాడును స్త్రీజాతుఁడును శ్లేష్మశరీరము గలవాఁడును సుఖవంతుఁడును పదియంగుళముల పొడవు లింగము గలవాఁడును మానవవంతుఁడగువాఁడు వృషభజాతి పురుషుఁడు.

శ్లో. కాష్ఠతుల్యవపుర్ధృష్టో మిథ్యావాక్యశ్చనిర్భయః

ద్వాదశాంగుళ లింగశ్చ దరిద్రశ్చ హయోమతః. 38

తా. కొయ్యవలె మోటుదేలిన దేహముకలవాఁడును అసత్య వాదియు భయరహితుఁడును పదురెండంగుళములు లింగముకల వాఁడును, దరిద్రుడనగువాఁడు హయజాతి పురుషుఁడు.

శ్లో. నరమంతేయ దానార్యః తృప్తావారమతేచయా

నానాబంధాన్ స్తథా వత్స్యే రంతవ్యా కామిభిఃస్త్రియం. 39

తా. రతియందు తృప్తిలేని స్త్రీలను సంతృప్తి పరచుటకు నానాబంధములను దెల్పుచున్నాను. కాముకులు వానివలన స్త్రీలను రమింపవలయును.

శ్లో. పద్మాసనో నాగపాదో లతావేష్ట్యైర్ధనంపుటః

కులిశస్సుందరశ్చైవ తథా కేసరపవచ. 40

శ్లో. హిల్లోలో నరసింహోపి విపరీతస్తథాపరః

క్షుద్ధారోధేనుకశ్చైవ ఉత్కంఠశ్చతతః పరం. 41

శ్లో. సింహాసనో రతిర్నాగో విద్యాధరస్తు షోడశః -

తా. పద్మాసనము, నాగపదము, లతావేష్ట్యము, అర్ధసంపుటము, కులిశము, సుందరము, కేసరము, హిల్లోలము, నరసింహము, విపరీతము, క్షుద్ధారము, ధేనుకము, ఉత్కంఠము, సింహాసనము, నాగము, విద్యాధరము అను పదునారు బంధములు.

- పద్మాసనబంధ లక్షణము -

- కక్షాభ్యాంచ సమాలింగ్యనారీం పద్మాసనోపరి. 42

శ్లో. రమేద్గాఢం సమాకృప్యబంధోయం పద్మసంజ్ఞకః-

తా. కక్షలతో (చంకలు) స్త్రీని కౌగలించుకొని పద్మాసనమున నామె నాకర్షించి గాఢముగా క్రీడించిన పద్మబంధమగును.

- నాగపదబంధ లక్షణము -

- పాదౌ స్కంధయుగే హస్తాక్షిపేల్లింగం భగేలఘు. 43

శ్లో. ప్రరమేత్కాముకో నారీం బంధోనాగపదోమతః-

తా. పాదములను హస్తములను రెండుభుజములయందుంచి భగమందు లింగమును సూక్ష్మముగానుంచి కామకుండు స్త్రీతోఁ గ్రీడించినయెడల నది నాగపదబంధము.

- లతావేష్ట్య బంధ లక్షణము -

— బాహుభ్యాం పాదయుగ్మాభ్యాం వేష్ట్యతావరమేత్ స్త్రీయం. 44 శ్లో. లఘులింగం తాడయోద్యోనౌ లతా వేష్ట్యయముచ్యతే—

తా. బాహువులచేతను పాదముల రెండింటిచేతను స్త్రీని పెన్నవైచి భగమున సూక్ష్మముగా లింగతాడనముజేయుచు రమించినయెడల నది లతావేష్ట్యబంధమగును.

- అర్ధసంపుట బంధ లక్షణము -

— స్త్రీపాదావంతరిక్షేతు కించిద్భూమాచ జానునీ. 45 శ్లో. స్తనయోర్మూర్ధసంపీడా బంధోయమగ్ధసంపుటః—

తా. స్త్రీ తన పాదములను పైకెత్తి మోకాళ్లను కొంచెము భూమిపై నుంచగా పురుషుండు స్తనమర్దనముజేయుచు రమించుట అర్ధసంపుటబంధ మనఁబడును.

- కులిశ బంధ లక్షణము -

— స్త్రీపాదద్వయ మాస్ఫాల్య హతాల్లింగస్య తాడనం. 46 శ్లో. యోని మాపీడయేత్కామీ బంధః కులిశసంజ్ఞకః—

తా. స్త్రీయొక్క పాదద్వయము నాస్పాలనముజేయుచు హతాత్తుగా లింగతాడనముజేయుచు వీడించి రమించుట కులిశబంధ మగును.

- సుందర బంధ లక్షణము -

— నారీపాదద్వయం స్వామీధార యేదుర్ధ్వదేశతః. 47 శ్లో. కుచాద్భ్రాత్వాపిబేద్వక్త్రం బంధోయం రతిసుందరః—

తా. స్త్రీయొక్క పాదములను రెండింటిని పైకెత్తియుంచి స్తనములను పట్టుకొని ముఖమును చుంబించుచు రమించుట సుందర బంధమగును.

- కేసర బంధ లక్షణము -

- స్త్రీయో జంఘేసమాపీడ్య దోర్భ్యాం గాత్రస్య మర్దనం. 48
శ్లో. పునఃప్రసీద యేద్యోనిం బంధః కేసరసంజ్ఞకః-

తా. స్త్రీయొక్క పిక్కలను నొక్కి చేతులతో శరీరమును మర్దించి యోని పీడనమునర్చుచు రమించినచో కేసరబంధ మగును.

- హిల్లోల బంధము -

- హృదికృత్వాస్త్రీయః పాదాకరాభ్యాంధారయేత్కరౌ. 49
శ్లో. యథేష్టంతాడయేద్యోనిం బంధోహిల్లోల సంజ్ఞకః-

తా. స్త్రీ పాదములను తన రొమ్మున నిడికొని చేతులతో నామె చేతులు పట్టుకొని యథేచ్ఛగా యోని తాడనముజేయుచు రమించినచో హిల్లోలబంధమగును.

- సరసింహ బంధము -

- పాదౌ సంవీడ్యయోనౌచ హతాల్లింగ ప్రవేశనం. 50
శ్లో. హస్తయోఃవేష్టనం గాఢం బంధోన్యసింహసంజ్ఞకః-

తా. స్త్రీయొక్క పాదములను నొక్కుచు భగమున హతాల్లింగ లింగప్రవేశమునర్చుచు చేతులను గాఢముగాజుట్టి రమించుట న్యసింహబంధమగును.

- విపరీత బంధ లక్షణము -

- పాదమేకమురౌ కృత్వా ద్వితీయంకటి సంస్థితౌ. 51
శ్లో. నారీంచ సురమేత్కామీ విపరీతస్తు బంధకః-

తా. స్త్రీయొక్క పాదము నొకదానిని ఉరముననూ రెండవ పాదము కటిభాగముననూ ఉంచి సంభోగించినయెడల విపరీత బంధ మగును.

- టుగ్ధార బంధము -

- పార్శ్వపరి పదాకృత్వా యోనౌలింగేన తాడయేత్. 52
శ్లో. బాహుభ్యాం తాడయేద్గాఢం టుగ్ధారో బంధవపనః-

తా. స్త్రీ కిరుప్రక్కల పాదములుంచి భగమున లింగతాడన మొనర్చుచు బాహువులచే గాఢముగా తాడనమొనర్చి రమించిన ఊధారబంధమగును.

- ధేనుక బంధము -

- సుప్తాంస్త్రియం సమాలింగ్య స్వయం సుప్తోరమేత్పునః. 53
శ్లో. యల్లింగం చాలయేద్యోనౌ బంధోయంధేనుకః స్మృతః-

తా. వంగియున్న స్త్రీని కౌగిలించుకొని తానుకూడ వంగి యోనియందు లింగసంచలనముఁజేయుచు రమించిన ధేనుక బంధ మగును.

- ఉత్కంఠ బంధము -

- నారీపాదౌచ హస్తేన ధారయేద్దశకేపునః. 54
శ్లో. స్తనార్పిత కరో కామీబంధశ్చోత్కంఠ సంజ్ఞకః-

తా. స్త్రీ పాదముల నొకచేత తనకంఠమున కదిమిపెట్టి రెండవచేత స్తనములను గ్రహించి కీడించినచో నది యుత్కంఠ బంధ మగును.

- సింహాసన బంధము -

- స్వయం జంఘాద్వయం బాహుకృత్వాయోషిత్పదద్వయం. 55
శ్లో. స్తనౌద్వత్వారమేత్కామీ బంధస్సింహాసనోమతః-

తా. స్త్రీయొక్క పిక్కలను పాదములను తన బాహువుల యందుంచుకొని స్తనములను గ్రహించుచు రమించినయెడల సింహాసన బంధమగును.

- నాగ బంధము -

- వీడయే దూరుయుగ్మేన కాముకః కామినీం యది. 56
శ్లో. రతిర్నాగస్సమాఖ్యాతః కామినీనాం మనోహరః-

తా. కామకుండు తన రెండు తొడలచే నాయికను వీడించుచు రమించినయెడల నాగబంధమగును.

- విద్యాధర బంధ లక్షణం -

- నార్యాశోచిరుయుగంధృత్వా కరాభ్యాం తాడయేత్పునః. 57
శ్లో. రమయేన్నిర్భరం కామీ బంధో విద్యాధరోమతః-

తా. స్త్రీయొక్క- రెండు తొడలను బట్టుకొని చేతులతో తాడసముజేయుచు గాఢముగా రమించినయెడల విద్యాధరబంధ మగును.

- స్త్రీయమానీయ యత్నేన విధృత్య చరణద్వయం. 58
శ్లో. వశం నయతి యఃకామీ రతిశాస్త్ర విచక్షణః-

తా. ప్రయత్నించి స్త్రీని గొనివచ్చి యామె చరణములను గ్రహించి రతిశాస్త్రజ్ఞుడైన యే కాముకుఁ డామెను తనవశముజేసి కొనునో!

- రతిశాస్త్రం సమాకర్ణ్య బంధాన్పద్మాదిషోడశ. 59
శ్లో. నానావిధ రతిం కుర్యాత్ కామినీం కాముకోజనః-

తా. ఆ కాముకుఁడు రతిశాస్త్రమందలి పద్మాసనాది షోడశ బంధములను తెలిసికొని నానావిధ రతిక్రీడల నొనర్పవలయును.

- సర్వశాస్త్రార్థవ క్షేణ జయదేవేన ధీమతా. 60
శ్లో. మంజరీ రతిశాస్త్రస్య కృతాసీ తా సమాప్తతాం-

తా. సర్వశాస్త్రార్థముల నెరింగినవాఁడును బుద్ధిమంతుఁడునగు జయదేవునిచే రచింపఁబడిన రతిశాస్త్రమంజరీ ముగిసెను.

- శ్రీ జయదేవ విరచితా రతిమంజరీ సమాప్తా.

తా. జయదేవకవిచే రచింపఁబడిన రతిమంజరీ సమాప్తము.

ఎనిమిదవ గ్రంథము.

నా గ ర స ర్వ స్వ ము .

బౌద్ధభిక్షువు పద్మశ్రీ రచించినది.

మహారాజు జగజ్జ్యోతిర్మల్లుని సంస్కృతవ్యాఖ్యతో,
విశేషార్థములను, సంప్రదాయములను విశదీకరించు అంధ్ర
వివరణముతో బ్రచురితమగును.

● వాత్సయనాది కామశాస్త్ర ప్రణేతలు జెప్పక విడచిన
కామవ్యవహార సంకేతనము లీగ్రంథమున మాత్రమే కలవు.
అనేక నూతన విషయముల నెఱిగించు, కులంకషమగు
రతిశాస్త్రము.

● స్ఫుటముగా బంధవిధానముల బ్రదర్శించు చిత్రములు.

అనుబంధము.

నా గార్జున కర్మ పుట ము .

● తంత్రాచార్యుడగు సిద్ధనాగార్జునుడు గృహచేసిన
తంత్రరాజము. వందలకొలది యనుభవయోగము లీయావ
నిషదిక గ్రంథమునగలవు. ఈవిషయమున దీనిని మించునది
మఱియొకటిలేదు.

కామగ్రంథమాల.

పుదుచ్చేరి.

